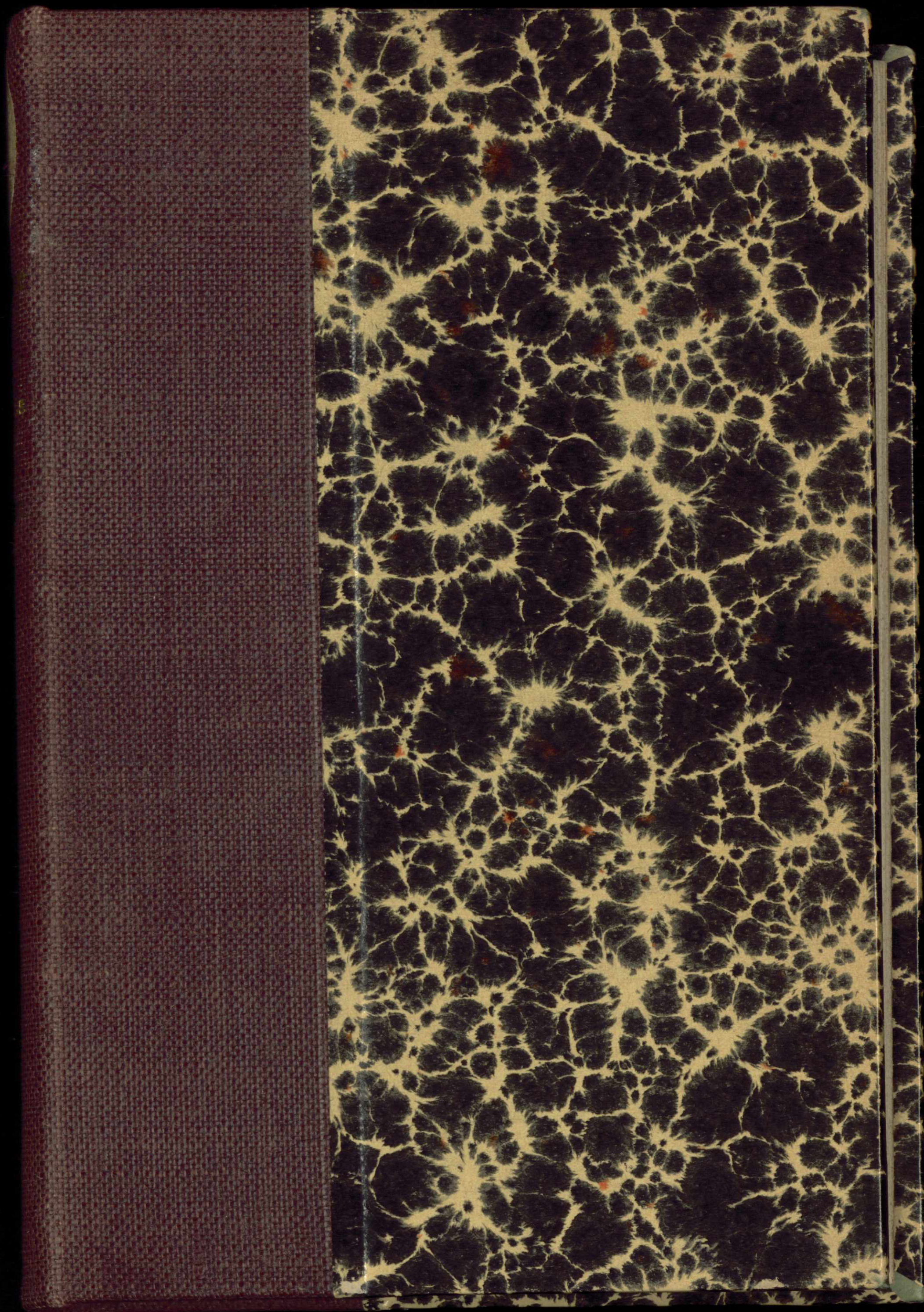
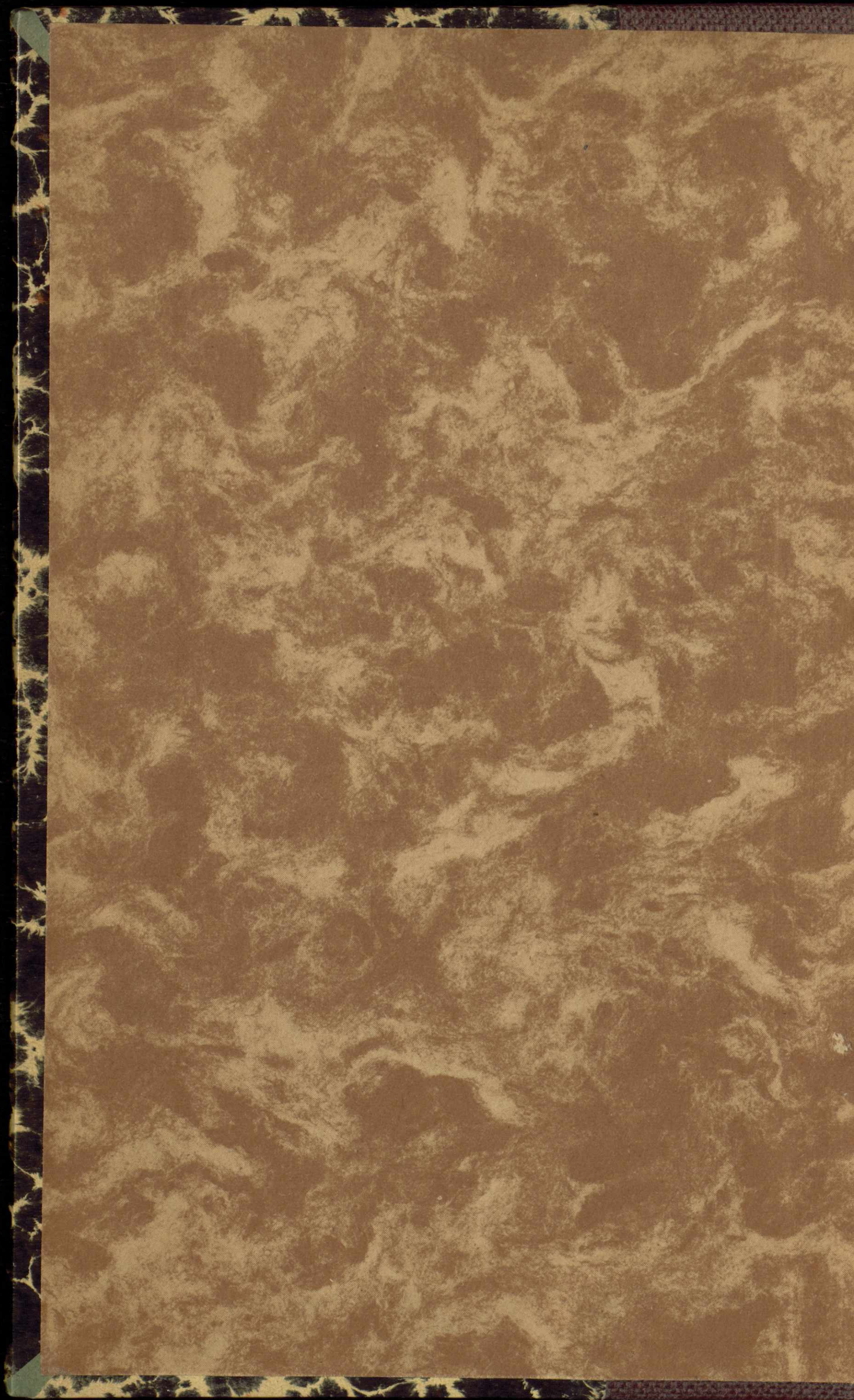
BARR

SWEDENBORGS
DRÖMMAR

SWEDENBORGS DRÖMMAR

Emanuel Swedenborgs

DAGBOK

1743—1744

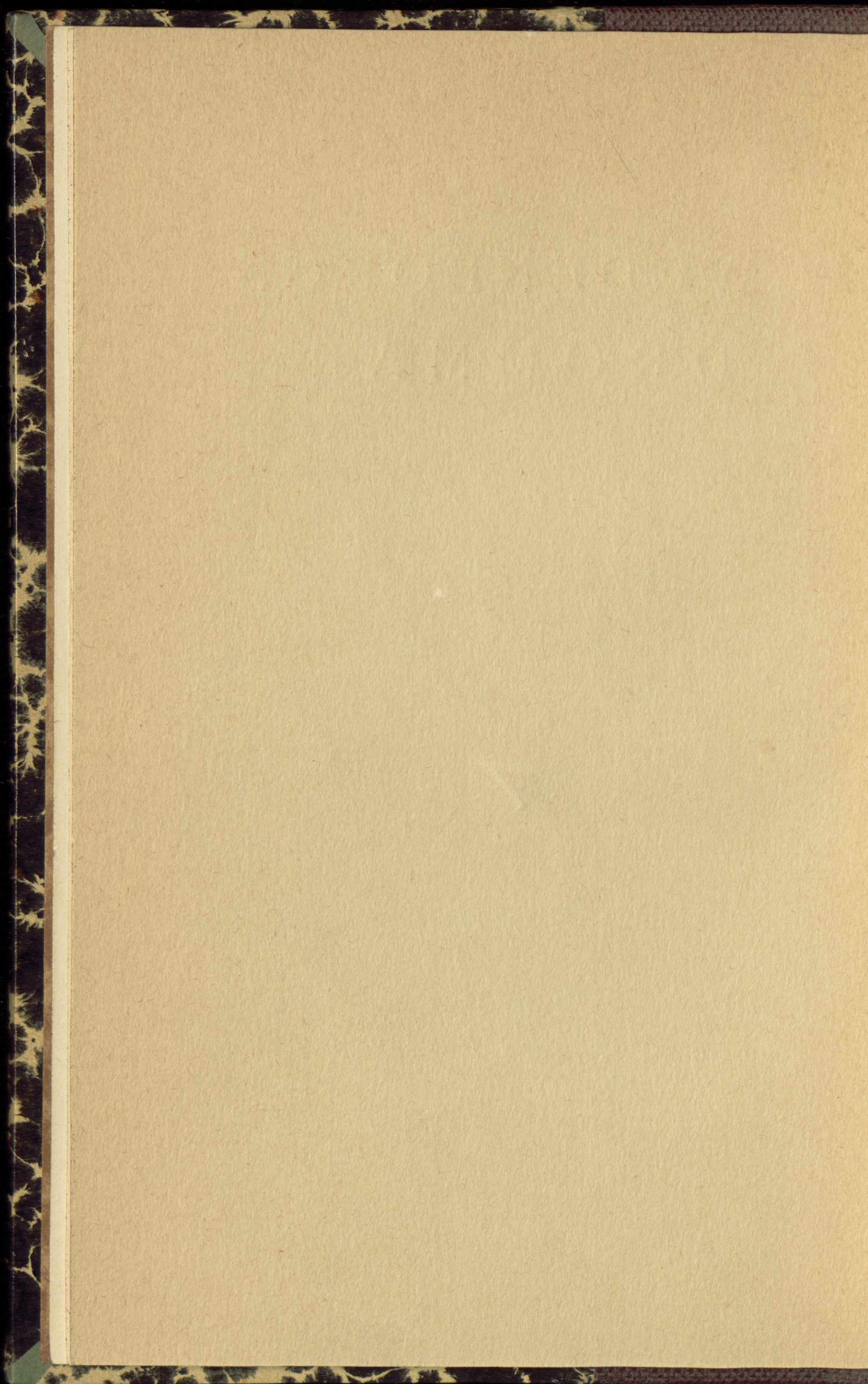
utgiven av

KNUT BARR

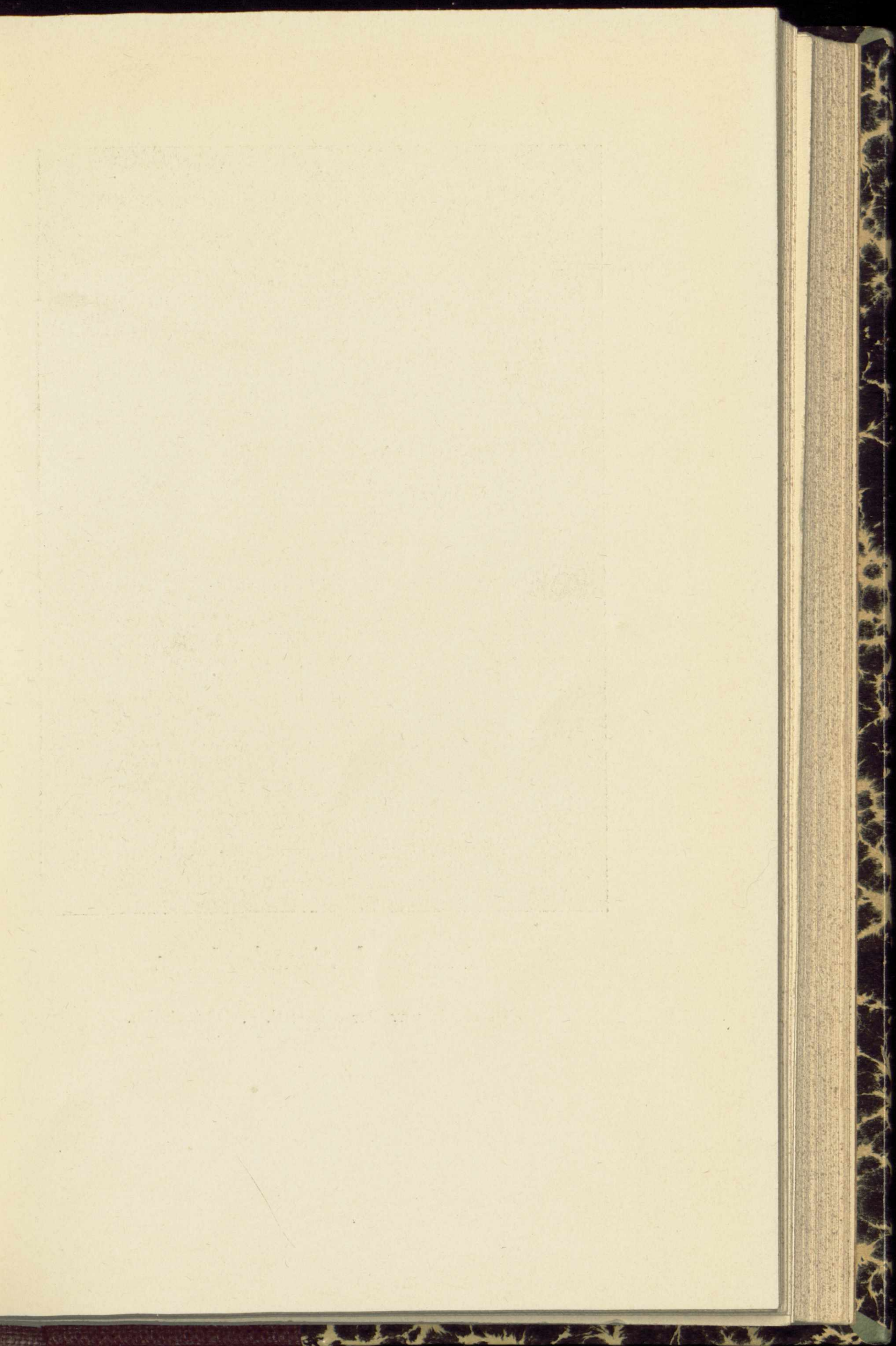

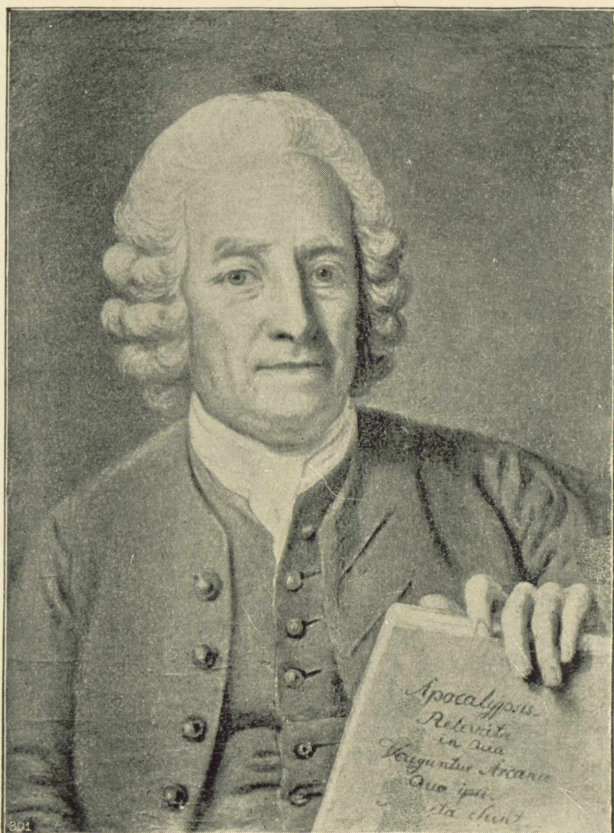
Stockholm. P. A. Norstedt & Söners Förlag

Knut Barr

SWEDENBORGS DRÖMMAR

Emanuel Swedenborg.

Oljemålning av Per Krafft d. ä. Gripsholm.

SWEDENBORGS DRÖMMAR

Emanuel Swedenborgs dagbok
1743—1744

utgiven och kommenterad med förklarande noter samt med bibliografiska och biografiska essayer

av

KNUT BARR

STOCKHOLM

P. A. Norstedt & Söners
Förlag

Av denna bok
är tryckt en bibliofilupplaga i
50 numrerade exemplar

STOCKHOLM 1924
KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER
241112

Denna bok tillägnar jag minnet av två avlidna vänner, praktiserande läkaren i Stockholm

Berndt H. Santesson och

Alfred H. Stroh, M. A.

I särskilt den förstnämndes hem debatterade jag med dem mången afton diverse naturvetenskapliga och metafysiska frågor. Berndt Santesson kunde närmast karakteriseras som agnostiker till sin livsåskådning, Stroh var Swedenborgare. En animerad kväll, då Santesson hade några av sin vänkrets samlade hos sig, gällde debatten Swedenborg, varvid Stroh tjänstgjorde som respondent och alla vi andra mer eller mindre som opponenter. Bland Strohs kritiker funnos flera läkare, vilkas åskådningar — eller rättare sagt deras inlägg i debatten denna gång — kunde kallas övervägande materialistiskt betonade, vidare en statskyrkoprost och poet, numera även han avliden, samt undertecknad, som jämte värden och prästen sökte förmedla mellan Strohs nykyrkliga ortodoxi och den materialistiska — ortodoxin. Jag vill gärna här tillägga, att jag visst icke funnit, att de flesta läkare jag träffat varit materialister, tvärtom. De vid nämnda debatt närvarande läkarna yttrade sig tydligen som de gjorde för att åstadkomma en viss kanske välbehövlig jämvikt under Symposiondebattens gång.

Efter att i denna bok först ha låtit avtrycka Swedenborgs märkliga — och vid nämnda debatt gärna avhandlade — drömdagbok, i huvudsak här återgiven efter överbibliotekarien Klemmings år 1859 på Norstedts förlag publicerade ytterst samvetsgranna upplaga, har jag tillagt ett par bibliografiska och biografiska essayer rörande denna dagbok samt över Swedenborgs liv och hans naturvetenskapliga och filosofiska-religiösa gärning. Jag har sökt skriva — om man så vill, kompilera — dessa essayer med hänsyn dels till de mera objektiva meddelandena i Strohs bok »Grunddragen av Swedenborgs liv», dels och inte mindre till den klart fördomsfria ståndpunkt, som Santesson intog, stödd förnämligast på Martin Lamms grundliga Swedenborgsmonografi och Immanuel Kants »En andeskådares drömmar».

Klemmings nämnda upplaga trycktes i endast 99 exemplar, och ett år 1860 av fru A. F. Ehrenborg publicerat avtryck från Klemming — jämte »Reflexioner» — är ytterst svåråtkomligt även antikvariskt. De Klemmings anmärkningar till Swedenborgs text, vilka sammanförts i slutet av hans upplaga, har jag meddelat i noter på de sidor av drömdagboken, dit anmärkningarna höra, och även bifogat en del egna förklaringar. Jag har också översatt några mindre allmänfattliga främmande ord. Swedenborg blandade ju enligt den tidens sed sin svenska med särskilt latinska och franska uttryck. Latinska verb har jag i regel anfört i presens första personen och franska verb i infinitiv. Endast några få rader av grundtexten äro strukna.

Stockholm i sept. 1924.

Knut Barr.

I.

SWEDENBORGS DRÖMMAR.

til andeliga lust; och förklarade, at det war andeligt
uti Gudz wärk, det han giör til perfection.

Då fant jag at saker i tankarna framkrystas, det
länge tilförenne blifwit insölt, så at jag fant derigenom
Gudz andes [illegible], at det är intet det minsta ord eller [illegible]
[illegible] eller tanka, som icke Gud wet, och om wi icke
få Gudz nåd, wi äro answariga för.

Det [illegible] jag [illegible], at det är det andeliga i [illegible];
det andra wet jag intet, än at med ödmiukhet, [illegible]
Gud för sin nåd, och bedia om den, och det war [illegible]
wår [illegible], af Gudz oändeliga nåd.

Det war underligt, at jag kunde hafwa twå tankar,
gå separate på en gång, det för mig, som [illegible]
[illegible] af [illegible] tankar, och dess emellan [illegible]
[illegible] tankar, så at ingen ting war möjligt
at [illegible]; [illegible] mig så fången, at jag intet
wiste [illegible], ty jag [illegible] det [illegible]:

[illegible], [illegible] för mig [illegible], jag [illegible]
[illegible] [illegible] af [illegible], war som mig [illegible]-
[illegible], at jag [illegible] [illegible] at [illegible] mig,
som at wara en [illegible], at [illegible] mig det
goda jag giordt af [illegible] [illegible], [illegible] igen mig,
men Gudz anda [illegible] at det, gaf mig in at [illegible]
[illegible]:

Det sista war i [illegible] [illegible] än de förra, at
den gick [illegible], och at jag [illegible] [illegible] [illegible]
[illegible] andra [illegible], ty [illegible] jag [illegible]
[illegible]. en [illegible], det som [illegible] war intet
som det skulle fördärfwa mig mera. ty jag [illegible]
den [illegible] [illegible], at det war mig [illegible], men
at jag skulle [illegible] mig, och giöra mig [illegible].
Jag [illegible] i [illegible], intet af sorg, [illegible]

En sida ur Swedenborgs drömdagbok.

1743 d 21 Juli reste jag ifrån Stockholm, ankom d 27 til Ystad, sedan jag passeradt Städerne Tälje, Nyköping, Norrköping, Linköping, Grenna, Jönköping. Treffade i Ystad Grefwinnan de la Gardie, med 2 dess fröknar, och 2 Grefwar, Gref Fersen, Major Landtishusen, Mag: Klingenberg. d 31 ankom Gen: Stenflycht med dess Son, och Cap: Schächta.

För motwind skul kommo wi intet förr än d 5 Aug: til Segels, war i följe med Gen: Stenflycht, d 6 kommo in til Stralsund, d 7 bittida in vti Staden: samma dag reste Grefwinnan och Generalen bort.

Vti Stralsund beság jag åter festningen ifrån Badenthore[1] til och med Francken, Stripseer och Kniper-thore, samt husen der Konung Carl d XII logeradt, Mejerfeldz palais: kyrckiorne S:t Nicolai, Jacobi som wid belägringen blef ruinerad, Mariæ. Giorde besök hos Öfwerst: och Commendanten Swerjn, Superintendenten Löper, Postdirectorn Crivits. Vti Nicolai kyrckia wistes ett Vhr, hwarpå åskan slagit ned åhren 1670, 1683, 1688, just på kl: 6 på wisaren. Beság sedan nya wercket vtom

[1] Det rätta namnet *Badenthore* står icke i handskriften; ser där snarare ut som Banerthor, vilket är felaktigt. (Klemmings anm.; Klemming i det följande förkortat till Kl.)

Kniperthor: treffade Carl Jesper Benzelius. besåg wattnkonsten, som fournerar staden, består af 2:ne Slanggångar.

d 9 Aug: reste ifrån Stralsund öfwer Damgarten; i det Meklenburgiska förbi Rimnits til Rostock, hwarest besågs 8 kyrckior, 5 större och 3 smerre, ett fruentimbers Closter för 8 til antahl, men woro i frihet.

derifrån reste jag til Wismar, hwarest woro 6 kyrckior, de besta äro Mariæ och Georgii.

d 11 derifrån, i wägen besågs Gadebusk, derest Battalien stådt emellan de Swenska och Danska; sedan til Ratzeburg, som omgifwit är med en moras, passerade derföre en long brygga.

d 12 kom til Hamburg, logerade i Keisershof; hwarest ock Grefwinnan de la Gardie; råkade Baron Hamilton, Reuterholm, Trivalt, König, Ass: Awerman, præsenterades til Prinsen Augustus, hans k: höghetz Bror, som talte Swenska, sedan af Öfwerstmarschalcken Lesch til hans kungl. höghet Adolph Fredrich, öfwergaf mina contenta, hwad som kommer at tryckas, samt wiste recensionerne af det förra.

d 17 reste ifrån Hamburg, öfwer Elfwen til Buxtahude, hwarest en mil sågs den charmantesta campagne jag sedt i Tysland, passerade igenom en stendig trädgård, af äppel, peron, plommon, walnötz, castanie-träen, sam[t] Lind och alm.

d 18 till Brehmen, hwarest goda wallar, och förstäder, best är Nystadt, wid broen til den samma, befinnes 11 strömqwarnar, liggiandes brede wid hwarandra; besåg Rådhuset på torget, samt den grosse Rolan, som är signe af en fristad, sedan Nicolai och domkyrckiorna, war vti Hospitalet, finnes ock der några statuer.

d 20 ifrån Bremen til Leer, igenom Oldenburg, som är ett Grefskap, tilhörande konungen i Danmark, goda wallar, med nog watn omkring; jemwel igenom Neuskants; wid Leera är en skantz, som kallas Leerort, den Holland innehafwer. Derifrån til Gröningen, som är en stor stad, vnder Printz Oranien, Vti Leewarden sågz palais för honom, samt för dess moder, som kallas princessans palais, jem wel rådhuset, med mehra; dit anlende man med treckscheut.

ifrån Gröningen har man twenne wägar, neml: til Harlingen, och til Lemmer; til den förra går man med Treckscheut, til den senare med wagn; men man tog wägen til Harlingen igenom Lewarden.

Ifrån Harlingen som är en stor stad,[1]

1. vti vngdomen och Gustavianska familien.[2]
2. vti Venedig om then skiöna Palais.
3. vti Sverje om himelens hwita sky.
4. vti Leipsig, om den som låg vti siudhett watn.
5. om den som ramlade med keden ned i diupet.
6. om konungen, som gaf i en torparestuga så dyrbart.
7. om drengen som wille jag skulle resa bort.
8. om mina förnöjligheter om nättren.

---

[1] Fortsättningen felar. Det är omöjligt att avgöra om den varit nedskriven eller icke, ty ordet *stad* slutar 6:e sidan, varefter följa flera tomma blad; men sannolikt äro några (4?) alldeles bortrivna. På de kvarblivna remsorna av tvenne bortskurna blad synas stora siffror skrivna av en oövad (barn?)-hand. — Fortsättningen av reseanteckningarna, antingen den blivit nedskriven eller ej, kan icke ha varit vidlyftig, då endast återstod att förtälja resan från Harlingen till Haag, där Swedenborg kvarstannade till den 1 maj 1744, med undantag av en utflykt till Leiden och Amsterdam 23—25 april samma år. (Kl.)

[2] Siffrorna 1—11 angiva troligen data för december månad 1743.

— vndrade på mig at intet hafwa qwart af at giöra för egen heder, så at jag fant kenning deraf.
— at intet wara porterad för Sexen, jag warit i all mina dagar.
9. huru jag warit in exstasibus vigilibus fast hela tiden.[1]
10. huru jag satt mig emot andan.
— och huru jag då tychte derom, men fant sedan det warit galenskaper, vtan lif och samanhang.
— och at således en hop i det jag skrifwit moste wara, då jag det intet i den grad, försakadt andans kraft i ty äro fehlen alla mina egna, men veritates intet mina.[2]
— ja jag kom ibland wti impatience och tanckar, at jag tychte wille pocka enär det intet gick så lätt som jag wille, efter jag intet giorde för min skuld; mindre fant min owärdighet, och tackade för nåden.
11. huru jag fant at sedan jag kom til Hag at driften och egen kiärlek för mitt arbete war förgångit, det jag sielf vndrade på.
— huru som hogen för fruentimber så hastigt ändades, som warit min hufwudpassion.
— huru jag haft hela tiden besta sömnen om nättren, som warit mehr än wäluilig.
— huru mina exstaser för och effter sömnen.
— mina klara tanckar i sakerna.[3]

---

[1] exstasibus vigilibus — vaken hänryckning.

[2] veritates — sanningarna.

[3] Siffrorna 1—7 tyckas innehålla korta antydningar om drömmar, vilka Swedenborg haft innan han företog sig att över dem föra ordentlig anteckningsbok. (Kl. Jfr också Klemmings anmärkning, citerad på denna boks sid. 99!)

Siffrorna 8—11 äro iakttagelser över det nybörjande, förändrade yttre och inre tillståndet. Särskilt märkliga äro de som angå »huvudpassionen», vartill bjärta belysningar ofta förekomma i det följande. De av Swedenborgs alla biografer gjorda

Huru jag sadt mig emot den helge andes kraft, och hwad derpå hende, hur jag såg hideusa spöken, vtan lif, fasliga inwecklade, och derinom rörde sig. med ett diur som attaqverade mig och intet barnet.

Tychtes ligga på ett berg, hwarvnder war ett diup, woro knölar, jag låg der, wille hielpa mig op, hollandes i en knöhl, vtan fotspiern, ett diup war invnder: betyder, at jag sielf wille hielpa mig ifrån afgrunden, som intet war giörligit.

Huru ett fruentimmer lade sig wid min sida, så som jag wore wakande, jag wille weta hwilket den war, hon talte sachta, men sade at hon är ren, men jag luchtar illa, som war min skydzEngel, som jag tror, ty då begynte frestelsen.

1744 Martii 24 × 25.[1]

1. Stod vtmed en machine, som rördes af ett hiul, dess stenger inwecklade mig, mehr och mehr, och förde mig op, at jag intet kunde vndkomma: waknade:[2] antingen at jag bör hollas i klemman mehra, eller at det angeck Pulmones in utero[3], derom jag då str[a]xt derpå skref om: begge twå.

2. War vti en örtegård, som hade monga afdehlningar, wackra, deraf jag önskade mig äga en, men såg efter om der war någon wäg at spatzera vt,

uppgifter om ett motsatt förhållande kunna således anses giltiga blott för tiden efter 1743. (Kl., som också hänvisar till flera ställen i Swedenborgs skrifter, såsom *Diarium Spirituale* och *De amore conjugiali et scortatorio.*)

[1] De egentliga drömmarna begynna här; × emellan två data betecknar natten. (Kl.)

[2] Swedenborg utelämnar här som ofta i det följande ordet »betyder», då han skall förklara den beskrivna drömmen.

[3] Pulmo — lunga; uterus — buk, livmoder; här är tydligen fråga om fostret i moderlivet, varmed Swedenborg just sysslade i sin bok *Regnum animale.*

det jag ock tychte se, och tenckte på en annan: der war en som plockade bort en hoper osynliga kräk, och slog dem ihiäl, han sade wara wäggelöss, som en har slept dit och inkastadt, som infesterade dem der; jag såg dem intet, doch ett annat kräk litet, det jag slepte ned på ett hwitt linne vt med ett fruntimmer: det war den orenheten, som hos mig bör vtrotas.

3. Steg ned för en stor trappa, omsider war stege, hel fritt och dristigt, der nedanföre war ett hohl som gick i ganska stort djup nehr, war swårt at komma på andra sidan, at intet falla in i det hohlet, der. woro på andra sidan personer, dem jag rechte handen, at komma öfwer. waknade: är fahran jag är vti att falla i afgrunden, om jag intet får hielp.

4. Talte med wår successor i Swerje, som war wend i ett fruentimber, nog och familiert, sedan med Carl Brokman, at han motte wara för honom, som swarade något — med Erland Broman, at jag war här igenkommen. Wet intet hwad det betyder, om intet af det följande

5. kom vti en magnifique kammare, och talte med en fruentimmer, som war hoffmesterinna; hon wille beretta mig något, då kom drottningen in och gick derigenom i en annan kammare, tychte warit den samma som repræsenterade wår successor, jag gick vt, ty jag war ganska gement klädd, warandes kommen ifrån min resa, long gammal sertout vtan hatt och peruque, jag vndrade på at hon wärdigade sig at komma efter mig, hon berettade, at en har gifwit åt sin maitress alla jouvelerna, men han fick dem tilbakars på det settet, at det sades henne, at han intet gifwit den besta, då kastade hon bort jouvelerne; hon bad mig gå in igen, men jag vrsech-

tade mig at jag war så owohlig klädd och hade ingen peruk, skulle först gå hem; hon sade thet intet hafwa at betyda: angår det jag då skulle skrifwa och begynna Epilogum af andra dehlen, det jag wille setta förtahl til, men behöfwes intet: som ock är skedt: hwad hon berettade om jouvelerne, är veritates som enom är opteckt, men blifwit igentagne, af det hon förtörnadt sig intet fådt alt: jag såg sedan jouvelerne vti hendren och en stor rubin mitt vti

25 × 26.

Tyckte jag tog en nyckel, gick in, det examinerades af wachtmästaren, hvad nycklar jag hade, wiste dem op alla om jag skulle hafwa twå, men tychte Hesselius[?] hade en annan: jag kom i arrest, bewakades, kom til mig monga åkandes, jag tychte jag intet illa giordt, kom doch i hog at det torde illa anses, hur det slår vt, at jag tagit den nyclen: waknade. monga tydningar, at jag tagit nyckeln til anatomien, den andra som Hesselius[?] hade, war til medicinen: som ock at nyckeln til Pulmones är arteria Pulmonaris och således til all motum corporis[1]; eller spiritualiter.

Jag begiärte bot för min siukdom, det gafs mig en hop slarfwor at köpa för, jag tog halfparten, och af andra helften såg vt, men gaf alt igen slarfworna, han sade at han sielf wille köpa mig som kunde lenda til bot, var mina kr[o]psens tanckar som woro slarfwor, dermed jag wille bota mig, som intet dogde.

Kom sedan vt och såg monga swarta bilder, en swart kastades til mig, jag såg at han intet kunde

[1] Motum corporis — kroppsrörelse.

foga sig med foten; war at ratio naturalis[1] intet kunde foga sig ehop med spirituali[1], jag tror.

d. 30 × 31.

Såg en hop fruentimber, en som skref ett bref. tog det, men wet intet hwart det tog wägen; hon sådt och en guhl man slog henne i ryggen, wille hon skulle få mehra stryk, men war nog; angår, som jag tror, hwad jag skrifwer och skrifwit. wår philosophie.

Såg ett hel wackert fruentimmer som wid ett fönster der ett barn lade rosor, tog mig i handen och förde mig. betyder det jag skrifwer, och min plåga, som skulle leda mig, som jag tror.

Såg en process af manfolck, som war magnifique, vtsmyckad, så wackert, at jag intet wackrare sett men förswan snart; war, som jag tror, experiencen, som nu är i stort flor

April: 1 × 2.

red i wädret med en hest; gick i alla rum, kök och annorstedes, och sökte efter en, men fant intet, woro rum, illa städade, enteligen fördes jag i wädret in vti en sahl, ther fick jag twå sköna bröd, och så fick jag igen honom: war nog folck, och städad sahl. betyder Herrans nattward.

Konung Carl sått i ett mörckt rum, och talte något men nogot otydligt, frågade sedan en wid bordet om han intet fådt weta, hwad han frågade, han sade ja. Han slog sedan igen fönsterna, och jag hielpte

---

[1] Ordet *ratio* — tanke, förnuft ändrat från *homo* — människa. (Kl.) Naturalis — naturligt, köttsligt; spiritualis — andlig.

honom med Gardinerne; sedan satt jag mig på en hest, tog intet den wägen jag tenckt, vtan öfwer backar och berg, red fort, fölide med mig ett helt lass, jag kunde intet rida vndan, doch wardt hesten wid lasset trött, och wil hafwa honom in til någon, han kom in, och hesten blef som en slachtadt och blod rödt creatur, och låg. betyder at jag fådt alt hwad jag tenkt til min oplysning, och at jag tager, kanske en orett wäg, lasset war mitt resterande arbete som följde mig, som på den wägen blef så, trött och död.

Gick vtur en wagn, wagnen kördes vti en Siö, wid inkörandet ropade kusken åt andra wagnen at han skulle achta sig, war också fahra då han inkörde, jag såg på andra wagnen, der syntes bakefter en skerm, som spendes ut, som en skierm: jag tillika med den som bakpå satt tog skiermen gick in och bandt den ehop. war at begynnelsen af mitt arbete war swårt, den andra wagnen åtwarnades at wachta, och at jag bör draga ehop seglen, och intet giöra noterna så longa.

2 × 3.

Kommo twenne personer, som kommo in vti ett hus som ännu intet war tilredt men doch bygt, the gingo omkring, och syntes intet wara gunstige, wi sågo wår macht war borta och fruchtade dem; en kom til mig, och sade att de ärna mig ett straff nestkommande skiärstorsdagen, om jag intet flydde bort, jag wiste intet at komma vt, han sade willa wisa mig wägen, waknade. war at jag vti en otilred och ostädad koja hos mig inviterade de högsta, och at de fant det ostädigt, borde straffas, men wistes mig nådigast wegen at vndslippa deras wrede.

War en tiggare, som ropade han wille hafwa fläskt, de wille gie honom annat, men han enstendigt ropade fläsk, waknade, samma betydning, jag tror.

Såg twenne hopar soldater, blåa, som marcherade, i twenne corps förbi mitt fenster, som stod på glent, jag wille se vt, på den första marchen, som tychte mig wara magnifique; waknade; är nådig wacht, at jag intet förgås.

NB — — 3 × 4 April: 1744, Som var dagen för Påska.[1]

Fant hela den natten intet, ehuru jag ofta waknade trodde alt war borta och bestelt, och jag lemnad eller bortkörd. Om morgonen syntes det jag red, och wistes mig hwarthän, men då jag såg, war mörkt, fant jag wara igenom mörckret wilse faren men så lystes det op, jag såg mig farit will, såg wägen, sam[t] skogar och lundar hwarthän jag fara skulle, och bakom dem himmelen, waknade; då kom som en tancke af sig sielf, om prima vita[2], och i följe, om altera vita[2], och tychtes mig alt war fult med nåd; kom vti en gråt, at jag intet älskadt, vtan fast mehra förtörnadt den mig har ledt och wist wägen ända til nådenes rike, och at jag owärdig blifwit tagen til nåder.

4 × 5 gick til Gudz bord

Sades at en courir war ännu kommen, sade jag at det lär[?] wara at [*Allt detta är öfverstruket.*]

Siöngz melodien och en rad jag minnes af Psalmen Jesus är min wän then bäste,

Syntes mig at knoppar woro vtslagna, gröna.

---

[1] Ordet *Påska* ändrat från *Pingstdag*. (Kl.)

[2] vita — liv; prima — första; altera — andra.

5 × 6.

Påskdagen war d. 5 April: då jag gick til Gudz bord, frestelsen påstod ännu, mest eftermiddagen til kl: 6, doch intet wist, war en ängslan, som wore man fördömd, och vti helfwetet, doch war altit hoppet, som then helge ande gaf, dervti starckt, efter Paul: ad Rom: Cap: V. 5. den onde gafs macht at med åtskilliga tanckar giöra det innersta oroligt; Pingstdagen efter nattwarden, war jag innerligen nöjd, men doch vtwertes bedröfwad, frestelsen kom eftermiddagen, på helt annat sett, men starck, ty jag war försäkrad at fådt syndernes förlåtelse, men doch kunde jag intet styra mine flygande tanckar, at emot betre wett något vtlåta mig, som war den Ondes, igenom tilstedielse, bönen lindrade dem, som ock Gudz ord, tron war der helt, men förtröstan och kiärleken tychtes wara borto; jag lad mig kl: 9, frestelsen med darrande påstod, til kl. 10½: då kom jag i en sömn, der mig repræsenterades hela min frestelse, hur som Er.[land?] B.[roman?][1] mig sökte på åtskilligt sett och få mig på sin sida, at wara med af det partie, (: wellust, rikedom, fåfenga:) men han kunde intet få mig dit, jag blef än mehr enwis emot, enär han gjorde mig föracht, sedan war jag hop med en orm, mörckgrå, som låg och war B:[romans?] hund, jag slog monga resor med en klubba efter honom, kunde aldrig hitta på hufwudet war fåfengt; han wille bita mig, men kunde intet, jag tog honom i dess gap, han kunde intet bita mig, jag ei heller giöra honom mycket ondt, enteligen fick jag honom i kefterna, och kramde han hårdt, och vti nosen, den jag kramade

---

[1] *Er. B.* kan också betyda *Eric Benzelius.* (Kl.)

at de[t] sprak vt, som etter, sade, at hunden hörde wel mig intet til, doch som han wille bita mig, moste jag tuchtan; derpå tychtes säja, at han intet fådt mig til at säja ett ord med honom, trätte så med honom, då jag waknade, war det ordet jag sade, holl din mun; här af kan ses vtan widare vttydning huru frestelsen warit, men huru stor Gudz nåd deremot warit, igenom Christi förtienst, och den helge andes werckan, hwilcken ware ährad ifrån ewighet till ewighet; mig föll in strax den tancken, huru stor Herrens nåd är, som tilräknar oss det wi stådt emot i frestelse som och oss tilegnas, som doch är endast Gudz nåd och werckan, är hans och intet wårt, och öfwerser hwad swagheter wi derwid haft, som doch most warit mongfaldiga; som ock hwad stor härlighet wår Herre gier, efter en liten tidz wederwärdighet.

Sedan somnade jag och syntes hela natten, huru jag på åtskilligt sett först fogades tilhopa med andra, igenom det syndigt warit, sedan huru jag alt lindades, igenom vnderlige och obeskrifwelige circuitioner[1] så at jag hela natten inaugurerades på vnderligit wis, och så sades, mon nogon jacobit är mehr än redlig så togs jag på slutet emot med ett famntag, sedan sades, at han bör intet kallas så eller så som nemdes, men så, som jag intet mins, om det intet war jacobit; detta kan jag intet beskrifwa, war en series mystica.

Sedan waknade och somnade jag monga resor in, och alt war swar på mina tanckar, men så, at det war sådant lif och sådan härlighet i alt, at jag intet kan beskrifwa det minsta, ty det war alt himmelskt, då för mig klart, men kan doch sedan ingen ting vt-

---

[1] circuitio — kringgående.

föra, war vti himmelen med ett ord och hörde tahl, som ingen menniskio tungo med det lifwet dere[s]t, och den deraf följande härligheten och innersta delice, kan vtsäja.

vtom dess war jag wakande, som vti en himmelsk exstase, som också obeskriflig är.

kl: 9 lade jag mig til sengz, kl: 9 a 10 steg jag op, warit vti 12 a 13 timar i sengen. Den Högste ware lof, ähra, pris, helgat ware thess nam[n], helig, helig, Herre Gud Zebaoth.

huru jag lärde igenom prof hwad det wil säja, at intet älska Englar högre än Gud, som hade så när kastadt öfwerenda hela wärcket, men i anseende til wår Herre bör på den ingen achtning gióras, men i anseende til deras hjelp, enär kierleken, är longt invnder

Jag fant vti mig som strålar, at det wore största lyckan at blifwa ma(r)tyr, til [ɔ: ty] i anseende til den obeskrifweliga nåden, förknippad med kierlek til Gud, giör at man önskar at vtstå denna plågan som är ingen ting emot det ewiga, och wore det minsta at opfra sitt lif.

hade ock vti mitt sinne och min krop som en kensel af ett obeskrifweligit nöje, så at om den warit i högre grad, hade kroppen likasom dissolveras af allena nöje.

detta war natten emellan förste och andre dag Påsk, samt hela andre dagen påsk.

6 × 7 Aprill NB NB NB[1]

Om aftonen kom jag vti en annan sort af frästelse, neml: emellan 8 och 9 om aftonen, då jag läste Gudz

[1] Av bläcket kan man se, att Swedenborg senare tillagt såväl ordet *Aprill* som de tre *Nota Bene*.

miracler giorda igenom Moses. jag tychte at något af mitt förstånd blandade sig dervti, at jag intet kunde hafwa then starcka troen, som sig borde, jag trodde och intet trodde, tenckte at derföre Englarne och Gud wisade sig för herdar och intet philosophen som låter sitt förstånd wara med i spelet, som at det går altid thil, at fråga hwarföre han tog wädret, då han kallade ehop gräshopporna hwarföre han förstockade pharao, icke giorde strax, med mehra sådant, det jag wel vti mitt sinne log åt men giorde doch så mycket, at troen intet war fast; jag såg på elden och sade wid mig sielf, så skulle jag ock icke tro at elden är, som doch at vtwertes sinnerna äro mehra fallaces[1], än hwad Gud sielf säjer, som är ipsa veritas[2], bör snarare tro det än mig sielf, med sådana tanckar och flera passerade jag den 1 eller 1½ timan och log i mitt sinne åt frästaren; är at merckia, at samma dag gick jag til Delpht, och hela dagen hade den nåden at wara vti diupa andeliga tanckar, så diupa och skiöna jag någonsin warit, och hela den dagen, som war andans wärckan, den jag fant hos mig.

kl: 10 lade jag mig til sengz, och war något betre, en half tima derefter, hörde jag ett buller vnder mitt hufwud, jag tenckte at då frestaren for bort; strax kom öfwer mig en rysning, så stark ifrån hufwud, och hela kroppen, men [ↄ: med] något dån, och det några resor, jag fant at något heligt war öfwer mig, jag somnade derpå in, och wid pass kl: 12, 1 eller 2 om natten, kom öfwer mig en så starck rysning ifrån hufwud til föttren, med ett dån, som monga wäder stött tilsamman, som skakade mig,

[1] fallax — bedräglig.
[2] ipsa veritas — själva sanningen.

som war obeskriflig och prosternerade[1] mig på mitt ansichte, då medan jag prosternerades i det momentet war jag hel waken, och såg at jag kastades ner, vndrade på hwad det wille säja.[2] och jag talte som jag wore waken, men fant doch at orden lades mig i munnen, och [sade:] o als mechtige Jesu Christe, at du af så stor nåd bewärdigar at komma til en så stor syndare, giör mig wärdig til then nåden, jag hölt ehop mina hender och bad och då kom en hand fram, som kramade hårdt mina händer, strax derpå continuerade jag min bön, och sade at tu har lofwadt at taga til nåder alla syndare, tu kan intet annat än holla tin ord, i det samma, sått jag vti hans skiöte, och såg honom ansichte emot ansichte, war ett ansichte af den heliga min och alt, som intet beskrifwas kan, och leendes, så at jag tror, at hans ansichte så ock warit medan han lefde: han sade til mig, och frågade, om jag har sundzhetz pass, jag swarade, Herre det wet då [ɔ: du] better än jag, nå så giör sade han, det är, som jag fant vti mitt sinne betyda, älska mig werckeligen eller giör hwad tu lofwadt, gud gifwe mig nåd dertil[3] jag fant at det stod intet i mina krafter, waknade, med rysningar; kom åter i ett sådant stånd at jag war i tanckar hwarken sofwande eller wakande, tenckte, hwad mon detta wara, är det Christus Gudz son jag sedt, men det är synd at jag twiflar derom, men som befalt är at man skal pröfwa andarna, så tenckte jag efter alt, och fant af det som natten förvt passeradt, at jag war af den helge anda hela natten purifieradt[4] och omlindat och

[1] prosterno — kasta till marken.
[2] *då medan — wille säja* är ett tillägg. (Kl.)
[3] *eller gjör — — nåd dertil* är ett tillägg. (Kl.)
[4] purifico — rena.

bewardt, och således præparerad här til, som ock at jag föll på mitt ansichte, och orden jag talte, samt bönen kom intet af mig sielft, vtan orden sattes i min mun, doch at jag talade, och at alt hwar heligt, så fant jag, at det war Gudz Son sielf, som kom ned med ett sådant dån, och som prosternerade mig til marcken, af sig sielft, och giorde bönen, och så sade det wara Jesum sielf: jag bad om nåd, at jag skulle derom så lenge twifla, som ock at det kom i min tancke at begiära miracle, det jag fant wara otilbörligit, derpå föll jag til bönen, och bad allenast om nåd, mehra kom jag intet vt med, doch sedan, lade jag til, och bad at få kiärleken, som det är Jesu Christi werk och intet mitt. emedlertid gick ofta rysningar öfwer mig.

Sedan wid dagningen kom jag åter i sömn, och då hade alt i tanckar, huru Christus binder sig med menniskior, kom heliga tanckar, men de woro så, at de äro ovtransakelige til [ↄ: ty] jag kan icke det minsta föra det til pennan, hwad då passeradt; ty jag wet allenast jag warit i sådana tanckar[1]

Så såg jag min fader, vti en annan habit, nestan rödachtigt, han kallade mig til sig, och tog mina armar, der jag hade halfarmar men [ei] manchetter frammanföre, han tog begge manchetterna fram och knytte dem med mina band, at jag hade manchetter, som betydde, at jag är intet ibland Presterskapet, vtan är och bör wara en civil betient. Sedan frågade han mig, huru jag tycker om den qvæstionen[2], at en konung har gifwit wid pass 30[3] lof, som

---

[1] Swedenborgs första uppenbarelse skedde enligt denna anteckning den 7 april 1744 i Haag; den ett år senare i London inträffade var således högst den andra i ordningen. (Kl.)

[2] quæstio — spörsmål.

[3] *wid pass 30* ändrat från *30 a 50*. (Kl.)

woro inwigde til det andeliga ståndet, at gifta sig, och således ändra sitt stånd, jag swarade, at jag har tenckt och skrifwit något om sådant, men det har ingen rapport härtil, straxt derpå fant jag at swara, efter mitt samwete, at det intet bör tillåtas at byta om sitt stånd, hwarcken den eller den, til hwad han opgifwit sig, det sade han ock wara af samma mening, men jag sade har konungen resolveradt, så blir doch derwid, han sade sig skulle legga sitt votum skrifteligit, om de äro 50 så blir derefter. det jag observerade war merckwerdigt, at jag intet kallade honom min fahr, vtan min Bror, tenckte derefter, huru det kom til, tychte at min fahr war död, och denne, som är min fahr, moste således wara min Bror.

Jntet at förgäta, kom ock i de tanckarna, at den helge ande wille wisa mig til Jesum, och præsentera mig honom, som ett werck som han så tilredt, och at jag intet borde tillegna mig något, vtan hans är alt, fast han vtaf nåd, tilegnar oss det samma.

Så siöng jag den Psalmen, jag då vtwalt; Jesus är min wän then beste, n. 245.

det har jag nu lärt i det andeliga, at der intet annat är än ödmiuka sig, och intet annat begiära, och det med all ödmiukhet, Christi nåd; jag lade til af mitt egit, at få kiärleken, men det är förmätit, ty enär man har Gudz nåd, så lemnar man sig til Christi behag, och giörer efter sitt behag, man är lyckeligast, enär man är i Gudz nåd; jag moste med ödmiukaste bön be om tilgifwelse, innan mitt samwete kunde stellas til fredz, ty jag war doch i frestelse innan det skedde: den helge ande lärde mig det, men jag efter mitt dumma förstånd gick öfwer ödmiukheten, som är grunden til alt.

d. 7 × 8.

War hela natten huru jag gick diupt nehr, för stegar och andra rum, men hel tryggt och säkert, så at diuphet intet giorde mig någon fahra, kom ock tå för mig i drömen then versen, *at hwarcken diuphet eller annat mehra, ware kommand eller* — — —

Sedan tychte jag wara med flera hos en Prest til måltidz, jag betalte för samma måltid en lowisd' or wid pass, och så mehr än jag bordt, men då jag war på wägen derifrån, hade jag med mig twenne Silfwerkerl, jag tagit bort ifrån bordet, det giorde mig ondt, och jag sökte efter at senda dem til[ba]kars, som och tychte jag hade förslag til; som betyder, jag tror, at jag i frestelsen betalt mitt, (det war gudz nåd) och än mehr än jag bort (gudz nåd), men at jag derjemte lärdt mycket i det andeliga derigenom, som betyddes med Silfwerkerlen, dem jag wille återsenda til Presten, det är at til Gudz heder gifwa til den allmenna kyrckian igen på något sett, som tychtes mig ock lärer ske.

Sedan war jag vti ganska stort följe til en annan Prest, der jag tychte warit tilförene, när wi stego vt, tychte jag wi woro så monga at wi skulle öfwerhopa Presten, tychte intet om at wi woro så monga, och at Presten blefwe beswärad: det betydde, at jag hade så monga ostyrliga tanckar enär det intet wara bör, dem jag intet kunde styra, de ock liknades, dem jag förut såg, med Pålackar, Husarer, som ströfwa, men tychtes doch de gå bort.

Jag war ock vti den frestelsen, at tanckar inföllo mig, dem jag intet skulle kunna styra, ja så hårdt at jag opholtz ifrån alla annan tancke, allenast at gifwa dem en gång tygeln, at gå emot andans kraft, som förer på en annan wäg; så hårdt, at om Gudz

nåd intet warit starckare, hade jag most fullit derin, eller blifwa galen, jag kunde ibland intet få mina tanckar at contemplera[1] Christum, jag sedt, doch liten stund allenast; kom den andans rörelse och kraft åt mig, at jag helre wille blifwa galen. dermed betyddes det til den andre Presten: jag kan likna det wid twenne wichtskålar, på ena ligger wår wilja och arga natur, på den andra Gudz kraft, hwilcka wår Herre steller således i frestelse, at han låter det ibland komma til ett æqvilibrium[2], men så snart det wil wäga ned på den sidan, hielper han det op; således har jag funnit efter werdzligit wis at tala, hwaraf följer at det är så litet wår kraft, som den drager alt ned, och är opposit[3] snarare, med [ↄ: än] medhielpande til andans kraft; och således, at det är endast wår Herres werck, det han så disponerar.

då fant jag at saker i tanckarne frambrachtes, det longt tilförene blifwit insatte, så at jag fant derigenom Gudz ordz sanning, at det är intet det minsta ord eller tancke, som icke Gud wet, och om wi intet får Gudz nåd, wi äro answarige före.

det har jag lärdt, at det är det endaste i den statu, det andra wet jag intet, än at med ödmiukhet, tacka Gud för sin nåd, och bedia om den, och at wi anser wår owerdighet, och Gudz oendeliga nåd.

det war vnderlig, at jag kunde hafwa twå tanckar, hel serskilte på en gång, det för mig, som occuperade helt och hollit andras tanckar, och derjemte den frestelsens tanckar, så at ingen ting war mechtigt at fördrifwadt; hölt mig så fongen, at jag intet wiste warthän fly, ty jag bar det med mig

[1] contemplor — betrakta, överväga.
[2] æquilibrium — jämvikt.
[3] oppositus — i motsättning mot.

Sedermehra, enär för mig opkom åtskilligt jag longt förut tenckt och inrotadt, war som mig liksom sades, at jag funne reasoner at enskylla mig, som ock war en stor tentation, eller tribuera mig det goda jag giordt eller betre sagt, skedt igenom mig, men Gudz ande förtog och det, gaf mig in at finna annorlunda:

denne siste war i dymåhl starckare än de förre, at den gick innerst, och at jag hade deremot starckare andens bewis[1], ty brast jag vnderstundom vt i en swettning, det som opkom war intet som det skulle fördöma mig mehr, ty jag hade den förtröstan starck, at det war mig tilgifwit, men at jag skulle enskylla mig, och giöra mig sielf fri. Jag brast esomofftast vti i tårar, intet af sorg, vtan af den innerliga gledien at wår Herre welat giöra en så owärdig syndare så stor nåd; ty fant jag af alt detta summa, at det endaste är at kasta sig med ödmiukhet vti wår Herres nåd, at finna sin owärdighet, och tacka Gud i ödmiukhet, för thess nåd, ty om någon glorification[2] dervti är, som går til ens egen heder, ware glorification af Gudz nåd eller annat, så är det impurt[3]

då jag war i mina tanckar, som kom mig ofta för, om det skulle henda sig, och någon hölt mig för en helig man, och derföre giorde werde af mig, ja som hos wisst enfaldigt folck sker, intet allenast venerera, vtan ock adorera[4] en förment helig eller helgon, då jag fant at i den ifwer jag då war wille jag giöra honom alt ondt, til det högsta, på det intet något af den synden skulle låda på honom; och at jag med

[1] *andens bewis* ändrat från *sielens bewis*. (Kl.)
[2] glorificatio — förhärligande.
[3] impurus — oren.
[4] venero — vörda; adoro — tillbedja.

alfwarsamma böner borde blidka wår Herre, at jag intet får någon dehl af en så fördömlig synd, som skulle låda wid mig. Ty Christus, hwaruti al gudomlighet fulkomligen är, bör allena tilbedias, ty han tager the störste syndare til nåder, och anser intet wår owärdighet, at wi derföre skola med bönen adressera sig til andra än honom han är alsmechtig och den endaste mediator[1], hwad han giör för andras skul, de helige äro giorde, det är hans och intet wårt, at wi skola [*De 3 sista orden öfverstrukna.*]

Jag fant mig wara mehr än andra owärdig och den störste syndare, som wår herre gifwit mig at gå diupare in i wissa saker med mina tanckar än monga andra, och at der ligger sielfwa kellan af synden, i tanckarna, som föras i wärcket, så at mina synder kommit på det settet af diupare grund än monga andras: der vti fant jag min owärdighet och mina synder större än andras: ty det är intet nog at giöra sig til owärdig, som kan bestå af ett som hiertat är doch longt ifrån, och af en förstellning, men at finna det, at man är, det är andans nåd.

nu medan jag war vti andan och tenckte, och sökte, som jag kunde få igenom tanckarna kunskap om, at evitera[2] alt hwad impurum wore, men jag merckte doch, at det wid alla tillfellen stack sig fram, som tournerades i tancken, af den grund af egen kerlek, som det, när någon intet regarderade mig efter min inbillning, at jag altid tenckte, om du wiste, hwad nåd jag hade, så skulle du annorledes giöra, som war straxt impurum, och hade til grund egen kiärlek, omsider fant jag, och bad Gud om förlåtelse; och önskade, at andre måge hafwa den samma nåden, som kanske det haft eller får så at

[1] »munklatin» av medeor — bota, hjälpa.
[2] evito — undvika.

jag då merckte klart hos mig, ännu ett det faseliga[1] äple, som intet war omwändt, som är adams rot och arfsynd; ja ock oendelig annan rot jag har till synden.[2]

Jag hörde en wid bordet, giöra til sin granne den frågan, om någon kunde vara melancholiqve som hade öfwerflödigt penningar, jag log i mitt sinne, och wille swara, om det mig i det selskapet anstådt, eller frågan mig blifwit giord, at en som har alt öfwerflödigt, är intet allenast vnderkastad melancholie, vti det ännu högre är, som är sinnets och siälens, eller andens som dervti opererar, vndrade at han moverade det; det jag så mycket mehra kan bewittna, som jag igenom Gudz nåd fådt mig beskärdt til öfwerflöd, alt hwad jag i timmelig motto behöfwer, kan rikeligen lefwa af allenast min inkomst, och vtföra det jag [har] i sinnet, och doch af revenuen hafwa öfwer, och så kan jag wittna at den bedröfwelse eller melancholie, som kommer af brist af soutien,[3] är i semre grad och lekammelig, men intet æqvivalerar den andre; men som andens kraft är i den ene, wet intet om så i den andre, ty kan synas som den andre war på kroppens wägnar starck: doch detta går jag intet in vti.

[De sista 33 orden, från *men som*, äro överstrukna med ett tjockt bläcklager, straxt efter nedskrivandet.]

Såg boklåda, tychte straxt at mitt arbete skulle giöra mehr än andres, men hirtade[4] mig straxt, at den ene tienar den andre, och wår Herre har mong sin 1000de vtwäg[a]r, at præparera enn, så at hwar och [en] bok bör lemnas i sitt werde, som ett medium

---

[1] *det faseliga* tillagt. (Kl.)
[2] *jag ock — — synden* är ett tillägg. (Kl.)
[3] brist på understöd.
[4] *hirtade* är en provinsialism, liktydig med *åtrade*. (Kl.)

proximum eller remotum[1] efter hwars och ens förnufts tilstånd. doch wille högferden strax fram, den Gud styre, som har machten i hendren.[2]

hade så mycket af Herra[n]s nåd, at då jag wille besluta at holla mine tanckar i puritate[3], at jag fant mig hafwa en innerliga glädie, men doch en plåga i kroppen, som intet kunde bära den himmelska sielenes glädie, ty lemnade jag mig ödmiukst i Gudz nåd, at giöra med mig efter sitt behag, Gud förläne mig ödmiukhet, som jag ser min skröplighet, orenhet och owärdighet.

[På 29:de sidan i handskriften finnas endast 20 rader skrivna, och dessa äro alldeles överhöljda med ymnigt påstruket bläck. Följande har dock efter mycket bemödande kunnat läsas, likväl delvis endast såsom gissning.]

vnder alt detta war jag i alla de sälskaper som förr och ingen kunde det minsta — — — mig någon ändring, som war Gudz nåd, men jag wiste hwad det — — — inte torandes säja at jag wet den mig skedde höga nåden, ty jag fant at det til intet annat ändamåhl kunde lenda, än at antingen tencka om mig det ena eller andra efter hwars och ens mot eller med. eller giöra ingen nytta om, i privat — — — af glorification af Gudz nåd som — — — til egen amour

Jag fant ingen närmare liknelse til mig, än [om en?] bonde sattes i weldet til förste eller kung, så at han skulle äga alt hwad hans hierta skulle lvsta, men doch war något hos honom som giorde at han wille lära det han sielf intet wiste. men af liknelsen finner man vt, at det är — — — tin nådiga hand

---

[1] *proximum eller remotum* är ovisst. (Kl.) medium etc. — ett närmare eller avlägsnare medel.

[2] *Den — — hendren* är ett tillägg. (Kl.)

[3] puritas — renhet.

som giör den stora fröjden. doch war jag ängslig at han intet kan stella sig i den nåden.

8 × 9.

tychte mig hafwa en hund i knäen, som jag vndrade på kunde tala, fråga om hans förra husbonde swaben, han war swartachtig, ja han kyste mig; waknade, och ropade om Christi barmhertighet, at jag hyser mycket högmod[1], som smickrar mig.

Sedan tychte jag at den min böndag, som war dagen förvt, har mycket inpackatz til armeen.

sedan kom ett swartklädt vngt fruentimber in och sade at jag bör gå til — — — då kom på ryggen som hölt mig så fast, hela ryggen med handen och alt, at jag intet kunde röra mig, jag bad om hielp en wid, som hielpte henne bort men jag war intet mechtig at röra armen sielf, war den frestelsen dagen förvt, och at jag intet är capable at giöra något godt af mig sielft sedan hördes som en hwissland, som han for bort, och jag ryste.

Sedan såg jag i s:t Peters kyrckia en som gick in i vndra rummet, der Petrus ligger, och han bars vt, och sades at en ännu giömmer sig der.

tychtes jag wara fri at gå in och vt, Gud lede mig.

Sedan såg jag alt det orent war, och erkende mig wara oren ifrån hufwud til benen, med orenlighet, ropade om Jesu Christi barmhertighet.

Så tychtes, at jag fattig syndig menniskia kom mig för, den jag ock läste dagen de[r]på.

9 × 10.

Hela dagen, d 9 war jag i böner, lofsonger, Gudz ordz läsande, fastade; förvtan om morgonen, då jag

[1] *hyser mycket högmod* ändrat från *är full med högferd.* (Kl.)

war ock något vti andra saker, til thess samma frestelse kom, at jag som twingades at tencka, det jag intet wille.

Denna natten som [ↄ: sof] jag hel tranqwilt, kl: 3 a 4 om morg: waknade jag, och log waken, men som vti en vision, jag kunde se op och wara waken, enär jag wille, så at jag intet war anna[r]s än wakande, doch i andanom, war en inwertes och kenbar öfwer hela kroppen glädie, tychte alt på öfwerswinnerligit sett huru alt abouterade, flög likasom op, och giömde sig vti ett oendeligt, som ett centrum, der war amor ipse,[1] och at derifrån extenderade sig omkring och så ned igen, således per incomprehensibilem circulum,[2] a centro, som war amor, omkring och så dit igen, denna amor vti en dödelig kropp, hwaraf jag tå war full, liknade then glädien, som en kysk man har då är [ↄ: han] är i werckelig kiärlek och in ipso actu med sin maka, sådan amænitas extrema[3] var suffunderad öfwer min hela kropp, och det lenge, hwilcket jag också hela tiden tilförene helst wid nest för än jag insomnade, och efter sömnen ½ ja 1 tima; nu medan jag war i andanom, doch waken, ty jag kunde lyfta op ögonen och wara waken, komma in igen vti det, så såg och merckte jag, at den innerliga och werckeliga glädien[4] kom dervtaf, och at så mycket man kunde wara dervti, så mycken welfägnad hade man, och så snart man kom vti en annan kiärlek som intet concentrerade sig dit, at man då strax war vtur wägen, som til någon kiärlek til sig, eller som intet

---

[1] i centrum var amor ipse — själva kärleken.

[2] per incomprehensibilem circulum — genom o(om)fattlig cirkel.

[3] amoenitas — ljuvlighet, extremus — yttersta.

[4] *innerliga och werckeliga glädien* ändrat från *fegnaden.* (Kl.)

der concentrerade sig, då war man dervtur, kom en liten köld öfwer mig, och en sort af liten rysning, som och at det qwalde mig, hwaraf jag fant hwaraf mitt qwahl ibland har kommit, och fant då hwaraf det stora qwahl kommer, enär anden bedröfwer en, och at den på slutet stannar vti en ewig pina, och får helfwetet, enär man owärdeligen vndfår Christum i nattwarden, ty anden är som plågar en owärdighet då. i samma stånd som jag war, kom jag än diupare i andanom, och fast jag war waken, intet kunde regera mig sielf vtan kom som en öfwermechtig drift, at kasta mig på mitt ansichte och taga ehop henderne och bedia hwad tilförene, om min owärdighet, och med diupeste ödmjukhet och wördnad bedia om nåd, at jag som den störste Syndaren, får syndernes förlåtelse, då jag merckte och [ɔ: at] jag war i det stånd, som natten näst för den sista, men widare intet kunde se, emedan jag war waken: det vndrade jag, och så wistes mig i andanom, at menniskia i detta tilstånd, är som en menniskia som wänder fötterne op, och hufwudet ner; och kom för mig hwarföre Moses moste afkläda sig sina skor, då han skulle gå til den helige; och at Christus twettade Apostlarnes fötter, och swarade Petrum, at när fötterna äro twettade är alt nog: Sedan i andanom fant jag, at det som går ifrån sielfwa centro, som är amor, är den helge ande som repræsenteras igenom watn, ty det nemdes och aqva eller unda[1]; i summa, enär man är i det stånd, at hafwa ingen kiärlek, som concentrerar sig, hos sig sielft, vtan som concentrerar sig vti det allmenna besta, som repræsenterar här på jorden

[1] aqua — vatten; unda — våg, bölja.

seu mundo morali,[1] den kierleken in spirituali, och den intet för sig eller societetens skull, vtan för Christi skull, hwarest kierleken är och centrum, då är man vti retta statu, Christus är finis ultimus, de andre äro fines medii,[2] de der directe föra dit.

Sedan somnade jag in och såg en min bekant wid ett bord, som helsade på mig, men jag observerade det sent, innan jag helsade igen, han blef förtörnad, och gaf mig några hårda ord, jag wille vrse[c]hta mig, kom enteligen dertil, och sade at jag plägar wara i tanckar, och intet se enär någon helsar på mig, som ibla[n]d at jag kan gå förbi på gatan mine wenner och intet se dem, tog en bekant som der war til wittne, som sade ja, och jag sade, at ingen wille, (Gud gifwe det blefwo så) wara höfligare och ödmiukare än jag, hwilcket war för den förra nattens skull, at jag warit i andra tanckar än som bordt wara, så wille wår Herre, af sin oendelige[3] nåd, vrsechta mig; men min wän swarade intet thertil, tychte[s] doch öfwertygad wara, som jag trodde.

10 × 11.

kom vti ett nedrigt rum, der woro monga, såg doch allenast ett fruentimber, war i swart, intet elak, hon gick in longt i en kammare, jag wille intet gå med, hon kastade til mig handen åt dören; sedan gick jag vt, och fant mig några resor heftad af ett spöke, som hölt mig hela ryggen öfwer, enteligen förswan det, jag kom vt, kom ett fuhlt spöke, som likaledes giorde, war en fuhl gubbe, enteligen slapp jag dem. war mina tanckar jag hade dagen

---

[1] seu mundo morali — om man så vill, moralens värld.
[2] finis ultimus — sista målet.
[3] *sin oendelige* tillagt. (Kl.)

förvt, at jag såg mig wel alt för owärdig, och at jag intet skulle i min lifstid vthärda, men doch förtröstade jag mig, at Gud är mechtig i alt, och at hans kraft giör det, men doch war något hos mig, at jag intet vnderkastade som sig bordt Gudz nåd, at giöra med mig efter sitt behag.

då jag kom vt, såg jag på en lechtare, mycket folck sittiande, och si en starck watnström kom ned igenom taket, som war [så] starck, at han percerade[1] alt hwad han råkade, det woro de som höllo för hohlet, at det intet inkom, som o[c]k de som drogo sig vndan, at den intet skulle råka, de som dissiperade[2] den i droppar, den som afstyrde den at den gick vtom lechtaren; det war, som jag tror, at den helga andas kraft som flöt in vti kroppen och tanckarne, dem jag en dehls stoppat til, en dehl drog mig vndan, en dehl afböjde, ty folcket betyder mina tanckar och voluntatem.[3]

Sedan kom jag vt derifrån, och fick, lika som i tanckarne på wisst sätt mäta och i dehlar partera det som gick ifrån centro til peripherierna; det tychtes wara himmelen, ty det war der sedan ett himmelskt skeen: det jag wel kan tencka något om, men ännu intet tors förwissa mig, ty det angår något som ske skal:

medan jag war i första anfechtningen, ropade jag Jesum til hielp, och det gick bort; hölt och mina hender ehop vnder hufwudet, och så kom det intet igen[4] andra resan, war doch i rysningar när jag waknade; och hörde då och då ett dumt låt, wet intet hwarifrån

---

[1] percer — genomtränga.
[2] dissipo — kringsprida.
[3] voluntas — vilja.
[4] *kom det intet igen* ändrat från *öktes det intet.* (Kl.)

Sedan föll jag vti tanckar, enär jag war waken, om icke detta kunde wara phantasie, då merckte jag at troen wacklade, men så bad jag med ehopknepta hender, jag må styrckias i troen, som ock straxt skedde. Som ock kom i tanckar om min wärdighet fram för andre, bad likaledes, och det förswan straxt, så at, om wår Herre tager det minsta sin hand ifrån enom, så är han vtom retta wägen, och sielfwa troen, så hos mig, som det så ögonskenligen röjdt har.

Jag sof denne natten wid pass XI timar, war hela morgonen vti min wahnliga statu jucunditatis internæ[1], med doch ett qwahl derjemte; det jag mente komma vtaf andans kraft, och min owärdighet: kom omsider i the tanckar med Gudz tilhielp, at man bör wara nöjd med alt Herren behagar, ty det är hans, och at man då intet resisterar andan, enär man får af Gud den försäkran, at det är Gudz nåd, som det giör til wårt besta, ty som wi äro hans, som [ɔ: så] moste wi wara nöjde med hwad han be[ha]gar giöra med det som hans är, doch bör man derom bedia wår Herre, ty det står icke det ringaste i wår macht: han gaf mig då sin nåd dertil, jag gick något in med mina tanckar, och wille förstå hwarföre det så sker, som war en synd, dit böra intet tanckarne gå, vtan bedia wår Herre at kunna styra dem; det är nog at han så behagar; vtan i alt bör man åkalla, bedia, tacka honom, och med ödmiukhet erkenna wår owärdighet.

ännu är jag matter i kropp och tanckar, ty det är något som jag intet wet, än min owärdighet och det jag är ett vselt creatur, som qweljer mig, hwaraf

---

[1] jucunditas — välbehag; internus — invärtes.

jag ser huru owärdig jag är til den vndfångna nåden.

merckte och det at strömmen, som föll ned, percerade klädren på en som der sått, då den drog sig vndan, kanske på mig är kommen en droppe, som trenger så hårdt, hwad skulle om strömmen; ty tog jag det

Symbolum

Ske Gudz wilje, jag är Tin och icke min. [*Utstruket.*]
Gud gifwer nåden thertil, det är intet mitt.

Jag fant at man kan hafwa andeligit qwahl, fastän man är igenom andan försäkrad at hafwa fådt Syndernes förlåtelse, och har hopp och förtröstan at wara i Gudz nåd, detta lärer [*De två sista orden utstrukna.*]

d 11 X 12.

war jag hela natten vti dröm, det minsta drager jag mig til minnes, war som jag lärdes hela natten, i monga stycker, dem jag intet mins, jag war vti sömn inemot 11 timar, hwad jag ihogkommer, tychtes jag 1 wara det nemdes substantialia eller essentialia[1], hwarom man sig bör beflita, och sökia 2. sades ock Thymus[2] och glandula renalis[3], hwaraf jag giörer den vttydningen, at som Thymus skiljer ifrån bloden det orichtiga serum, och glandula renalis det återför i blodet, sedan det är renat, så sker thet ock i oss, som jag tror spiritualier. 3. syntes min Syster Caisa, som lät sig giöra illa, och sedan lade sig ner och skrek, enär wår mor kom, tog hon en hel annan min och annat tahl, hwars

[1] substantialia — essentialia — det väsentliga.
[2] thymus — timjan.
[3] glandula renalis — njurkörtel.

vttydning skal gifwas härefter. 4. war en Prest, som i en stor församling predikade, och på slutet talte emot en annan, och [ɔ: om] han nemdes eller ei, wet jag intet; men så steg en op, och talte emot honom at det intet borde så wara, jag war med dem sedan i privat selskap, och då på frågan, sades at straffet på sådant är ährröret, wid 3 marcker Sw. bot, han tychte intet det weta, at det war så straffbart; sades at en begynt med hwad kostadt 1 marck, så 2 marcker, &c. som betyder, at man intet bör predika emot någon, eller tala, eller skrifwa, ty det är straffbart och ährörigt; ty det rörer ens heder och ähra: 5. sedan rördes mina knäen af sig sielf, som lärer betyda, at jag blifwit ödmiukad något, som ock så är, som är Gudz nåd, hwarföre jag ödmiukast tackar.

Sedan fant jag hos mig, som ock kanske af den 3 punckten i drömmen, at vti hwar enda tancka, jag [ɔ: ja] den wi tro nära ren, stijcker sig oendelig mycken synd och impuritet, som ock vti hwar åtrå som kommer ifrån kroppen i tanckarne, de der härstamma af ganska stora rötter; fast än tancken skulle synas ren, som är doch dervnder, at man tencker så af en redhoge, af hypocrisi[1], och mycket annat, som man något ock wid eftertancken kan finna så at ingen kan så mycket mindre giöra sig fri ifrån synd, at ingen tancke är som icke mycken orenlighet eller impuritet blandar sig vti, hwarföre är best at giöra sig hwar tima och stund skyldig til helfwetets straff, men at Gudz nåd och barmhertighet, som är i Jesu Christo den öfwerser, ja jag har ock merckt, det hela wår wilje, wi hafwa fådt, som regeras af kroppen, och införer tanckar, är

[1] hypocrisis — förställning.

oppositus emot andan, som giör detta, hwarföre en continuerlig strid är, och wi på intet sett kunna uniera[1] oss med andan, vti den af nåden med oss, hwarigenom wi äre som döde til alt det som gådt är, men til ondt äre wi wåre egne. ty bör man sig altid giöra skyldig til otahlige synder, ty Herren Gud wet alt, och wi ganska litet af wåre synder, som allenast i tanckar inlöpa; men allenast i gierningar, då wi blifwa derom öfwertygade.

är ock at merckia det [*Utstruket.*]

12 X 13

Förmerckte jag, at wara så, jag igenom anden tenckte dagen förvt, som ock mig repræsenterades lika som med en sort andelig lius skrifwelse, at wiljan har det mesta i förståndet at säja, vti Jnspiratione nemligen at tanckarna då flyga af kroppen in, och vti expiratione[2] lika som vtdrifwas, eller föres til retta, så at sielfwa cogitationes[3] har sina activitatis vices[4] som Pulmonum respiratio,[5] emedan Jnspiratio hör til voluntatem, exspiratio ad naturam, så at tanckarna har sina vices vti hwar vice respirationis, i ty då elaka tanckar inföllo, war allenast at draga åt sig anden, så föllo the: här af ser man ock orsaken, at vti en starck cogitatione Pulmones hollas vti æqvilibr[i]o, stilla, mehr ad naturam, och at då inspirationes gå fortare än som exspirationes, elliest är twert om: som ock at man i exstasi holler andan, då tanckarne är som borta; jemwel vti sömn, då både inspiratio

---

[1] unio — ena, förena.

[2] inspiratio — inandning; expiratio — utandning.

[3] cogitatio (cogitatum) — tanke.

[4] vicis — växling.

[5] lungornas respiration, andning.

och exspiratio hörer naturam til, at då repræsenteras det, som högre ifrån inflyter. Hwilcket af cerebro[1] också kan deduceras, at vti inspiratione alla organa intima med sielfwa cerebro expanderas, och tanckarne få då sitt vrsprung och lopp.

Sedan kom jag dit, hwarest vnderliga stora och höga wäderqwarnar gingo med faseligit lopp, jag kom då vti ett mörcker, at jag kröp på marcken, och war rädd at någon winge skulle taga mig, som hade giordt af med mig, jag kom och vnder en winge, som då stadnade, och jag brachte mig wel dervti, så at wingen halp mig: war det jag dagen förvut warit i strid med mina tanckar, som betyda qwarnwingarne, och at jag ibland intet wiste, hwart hän jag skulle, doch med Gudz nåd, dempades de, och jag således brachtes helbregda fram; ware Gud derföre ährad och lofwadt, som intet anser min swaghet.

Sedan tychte jag wara i följe med några, som sökte liksom at willa giöra gull, men de såg, at de moste klifwa op, men det kunde de intet, och elliest war det ogiörligit at giöra gull; det continuerades något, då omsider jag war med twenne[2], som assererade ändoch stiga op, fastän wår Herre intet war med, jag sade det låter sig intet giöra, och gick så op före, hade ett rep och drog, merckte at derinvnder war det som drog starckt emot, enteligen såg jag at det war en karl, som jag rådde med och lyftade op, och så fegnade jag mig, och sade at det wara som jag sade. Betyder som jag tror, neml. at gullet betyder det godt är, aurum quod bonum est[3] och Gudi behageligit, dit man moste klifwa op at

---

[1] cerebrum — hjärna.
[2] *twenne* ändrat från *en*. (Kl.)
[3] aurum quod bonum est — guld som är gott.

få, och at det intet står i wår macht, ehuru wi förmena igenom egne krafter det giöra, och at man finner, at det är som drager starckt emot, men omsider winner det, igenom Gudz nåd.

Sedan war jag alt lenge i samma tancken, som blef alt rödliusare[1], hwilcken liushet betyder at dervti är Gudz nåd; och at alt gick derpå vti [ɔ: vt], at giöra werckeligen[2] med Gudz nåd och i trone, som Gud gifwe, det som godt är, och at det exeqvera, at det är at giöra gull, ty då får man af wår Herre alt hwad behöfwes, som enom nyttigt är: detta repræsenterades ganska starckt, at det effectueras bör hwad gådt är, och at gullet dervti låg.

Sedan enär jag steg op, war jag i en stor reddhoga för wår Herre, som vti en köld, som wid den minsta winck eller tancke, det jag war rädd för, giorde mig skiälfwa, hwilcket war Gudz nåd att wisa det jag moste med fruchtan och bäfwan söka saligheten: och som jag har mitt symbolum ske tin wilje, jag är thin och intet min, gifwit mig ifrån mig til wår Herre, så giöre med mig efter sitt behag; och i kroppen war likasom något missnöjd, men vti andanom glad deråt, ty det är wår Herres nåd, som det giör; Gud styrcke mig dervti

war continuerlig i en strid med dubbla tanckar, som stridde emot hwarandra; jag beder tig o alsmechtige Gud at få then nåden at wara tin, och icke min, förlåt mig. om jag sagt at jag är tin och icke min, thet hörer mig intet til, det är Gudz, bidier om *den nåden at få wara din*, och *at jag intet lemnas til mig*

---

[1] *liusare och* utstruket framför *rödliusare.* (Kl.)

[2] *giöra werckeligen etc.* ändrat från *giöra gull eller det som gådt är.* (Kl.)

tychte huru andans nåd hela natten arbetade med mig; såg Hedvig min Syster, med hwilcken jag intet wille hafwa att beskaffa, som betyder at jag intet bör röra oecon:[omiam] anim:[alem][1] vtan lemna den: tychtes sedan enär longsamt war hon först sade til sine barn gå vt och läs, sedan, at man kunde spela brädspel eller kort, hwartil de satte sig at förnöta tiden: som ock wara wid måltiden, tror det betyder at det intet är straffbart, enär man giör det rett.

Låg hos en som intet war wacker, men doch tychte om, som hade som andra, der jag tog, men frammanföre woro sådant med tänder, tychtes wara Archenholtz[2] i fruentimbers [skepnad], hwad det betyder wet jag intet, antingen at intet röra något fruentimber, eller at vti politicis blir mordant,[3] eller annat.

Hela dagen war jag vti dubbel tancke, som wille förstöra det andeliga med liksom försmädelse, så at jag [fant] at frestelsen war hel starck, igenom andans nåd brachtes jag at festa mine tanckar på ett trä, så på Christi korss, och på Christum korssfestan, så ofta jag det giorde, föllo de andre tanckarne som af sig sielfwe platt; jag dref med samma tancke så stark[t] derpå at jag tychte med korsset trycka frestaren, och köra honom bort, då jag war på en stund fri, sedan moste jag holla tanckarne så fast derpå, at så snart jag det slepte vtur mine tanckar

---

[1] oecon: anim: — den djuriska ekonomin.

[2] Antages syfta på Johan Arckenholtz, politiker, Horns anhängare, som 1732 återvänt till Sverige från vidlyftiga utländska resor.

[3] mordant — bitande.

och inwertes syn, föll jag vti freste-tanckar, Gudi ware lof, som gifwit mig det wapnet, Gud af sin nåder, bibeholle mig dervti, at jag städse må hafwa min korssfeste frelsare för mine ögon, ty jag torde intet se på min Jesu den jag sedt, ty jag är en owärdig syndare, vtan då bör jag falla på mitt ansichte, och Jesus är som tager mig op at se på sig, ty får jag se på Christum korsfestan.

14 × 15.

Tychtes mig rasa vtföre trappor, rörde allenast litet wid hwart trapsteg, kom lyckligt alt vtföre vtan fahra; kom en röst ifrån min käre fader, du alarmerar så Emanuel, han sades wara ond men det skulle gå öfwer; war at jag för dristigt i går brukade Christi korss, doch war Gudz nåd, at jag kom vtan fahra.

så klengde jag mig på en lafwe, slog halssen af en bouteill, hwaraf flöt tjockt tyg, och fylte golfwet, flög nedi som jag tror, att med Gudz nåd och intet min macht, vtrotades i går en hoper ondt vtur tanckarne. satt på det som skrifwit war, som är hwad jag ännu skal giöra.

hörde en biörn som rytade såg honom intet, torde intet blifwa vti öfra wåningen, ty der war et aas som han kunde luchta af, jag gick[1] så ned vti en doctor Morsi kammare, slog fensterna til: som betyder tentation[2], så wel af girighet, som kanske annat, och at jag går i mine anatomiske speculationer.

Doctor Morsus tychtes fria til en wacker flicka, fick hennes ja, hade tilgång til at taga henne hwar

[1] *gick* ändrat från *flög*. (Kl.)
[2] tentatio — frestelse.

han wille, jag skemtade med henne, at hon sade ja gierna med mehra, war en wacker flicka, blef större och skiönare, war det jag om musculis[1] skulle vnderretta mig och eftertencka.

jag hade en öfwernaturlig god och long sömn vti 12 timar; då jag waknade, hade jag Jesu korssfestan och dess korss för ögonen, kom andan med sin vita cœlesti qvasi exstatica[2] så högt, och likasom lemnade mig at gå dervti högre och högre, så at om jag gådt högre, hade jag af samma werckeliga vita gaudii[3] dissolveras.

kom så för mig i andanom at jag gådt för wida, at jag i mina tanckar embrasseradt[4] Christum på korsset, då jag kyste hans fötter, och sedan removerade mig derifrån, som fallandes på knä och bedia för honom korssfestan, tychte, at så ofta jag det giör, förlåtes mig mina swaghetz synder: kom för mig at jag kunde hafwa samma för mine krops ögon i beläte, men det fant jag wara longt ifrån det retta, och wara stor synd,

d 15 × 16

Tychtes jag klijfwa för en stege vtur ett stort diup, efter mig kommo andra fruentimber, dem jag kende, jag stog stilla och förskreckte them, med wilje, gick så op, råkade emot en grön wall, och lade mig, de andre kommo efter, jag helssade them, woro fruentimber, de lade sig bredewid mig, en vng och en litet äldre, jag kyste begges hender, och wiste intet hwilcken jag skulle älska; det war

---

[1] muskler.
[2] vita — — exstatica — nästan hänryckande, himmelskt liv.
[3] vita gaudii — glädjens liv.
[4] embrasser — omfamna.

mine tanckar och ouvrage d'esprit[1], twenne sort, de der enteligen kommo op med, dem jag återfeck och helsade på, och tog igen.

Sedan kom jag der mycket manfolck woro samlade, en stor hop vngt wackert folck på ett stelle i en flock, kommo nya til, som Henning Gyllenborg[2] ridandes, jag gick dit och kyste honom, och stod wid honom: betyder jag återkommer [til] mine res memoriæ, och imaginationis[3], och helsar dem åter igen, ergo jag kommer igen til den öfre och vndre faculteten.

Sedan kom jag hem, och war hemma i mitt hus, monge kommo til mig, jag wiste jag hade giömdt ett litet wackert fruentimber och gosse, dem jag doch giömde, war elliest slett förråd på en hop, wille ännu intet hafwa fram mitt Silfwer, innansom jag skulle tractera, ei heller föra in vti en inre magnificqve kammare, som war innan före wel vtstofferad: betyder at jag kommit hem til mig igen, och at jag wunnit den kunskapen, som här nu opskrifwen är, och at jag med tiden lärer få giöra nytta deraf, och setta fram silfret, och föra dem i den wackra kammaren.

Tychte at jag anklagade en, men mins intet huru, dock på slutet strök jag öfwer, och något vrsechtade, emedan han sielf sagt så, men orden woro nergrafne, betyder at jag anklagade mig, men doch vrsechtade, emedan jag alt sielf tilstådt.

Sades *Nicolaiter*, och *Nicolaus nicolai*, om det betyder mitt nya namn wet jag intet; det merck-

---

[1] ouvrage d'esprit — andens arbete.

[2] Henning Gyllenborg, född 1713, hovjunkare 1732, kammarherre 1734, sedan bemärkt politiker, brorson till Fredrik G., vilkens grevinna, född Stierncrona, Swedenborg anses ha hyst varma sympatier för under senare delen av sitt liv.

[3] mina minnen och fantasier.

werdigaste war det, at jag nu repræsenterade den inre menniskian, och som en annan än mig sjelf, som at jag helsade på mine tanckar, skremde dem, mine res memoriæ, anklagade en annan, så at nu är wändt, at jag repræsenterar en som är emot en annan, eller inre menniskian, ty jag har bedt Gud, at jag intet motte wara min, vtan at Gud techtes låta mig blifwa sin.

dett har nu wahradt vti 21. dagar.

Jag fant sedermehra at det mesta betydde annorledes, 1 de twenne fruentimber war, at jag wille helre wara vti philosophiske studier, än som vti andeliga, som snarare wiste min inclination. 2. at jag kyste Henning Gyllenborg, och så[g] så mycket folck, war at jag intet allenast fegnade mig at få wara i werlden, vtan ock wille skryta af arbetet. 3. Nicolaus nicolai war en philosophe, som skickade hwart åhr til Augustus panes, först dettes[1], som jag fant min skyldighet at åter försona mig med wår Herre, emedan jag i andelige saker är ett stinckande as. Ty jag gick til Envojen Preis, och han reste til Pastoren Pombo at jag motte få Herrans nattward å nyo, som ock bewiljades mig, jag mötte honom wid Envojen, och gick in med honom; som war wår Herres providence; jag åt samma dag hos Envojen Preis, men hade ingen appetit.

---

[1] panes — bröd, dettes — skulder; *först* (egentl. *forst*) *dettes* skall kanske betyda: *först såsom, i egenskap av, skulder?* (Kl.) Ett på samma rad, straxt efter *jag*, utstruket *sedan* har kanske, antager också Kl., varit ämnat att motsvara ordet först, då tankegången här plötsligt omkastades. *Nicolaus Nicolai* antager Kl. vara endast en fantasifigur; »med Nicolaiternas stiftare inpassar han icke». Tydligen passar han bättre in på Nicolaus Damascenus, filosofen från Damaskus, samtida med kejsar Augustus och konung Herodes.

d 17 war til Herrans nattward
hos Pastorn Pombo.

17 × 18

faseliga drömmar, huru bödeln steckte hufwuden han slog af, och lade lenge det ena stekta efter det andra vti en tom vng som aldrig blef full, det sades wara hans mat; han war ett stort qwinfolck, log, hade en liten flicka med sig.

Sedan huru then Onde förde mig i åtskillige diup och bandt mig, jag mins det inte alt. kastades bunden öfwer alt i helfwetit[1]

huru en stor procession ansteltes, hwarifrån jag war vtesluten; och at jag skulle kommit derifrån; men jag wille med arbete dit, satt mig der, men de rådde mig gå derifrån, jag gick: doch hade jag annat rum at kunna se den. hwilcken ännu intet war kommen.[2]

doch som jag är wiss at Gud giör nåd och miskund med alla fattiga syndare, som sig omwenda willia, och med stadig tro fly til hans obegripeliga barmhertighet, och frelsaren Jesu Christi förtienst, så giör jag mig wiss om hans nåd och lemnar mig i hans beskydd, emedan jag tror wisserligen hafwa fådt syndernes förlåtelse; hwilcken är min tröst, det Gud för Jesu Christi skuld, styrckie.

war denna dagen skoftahls vti inwertes ängzlan, och ibland i förtwiflan, doch försäkrades jag om syndernes förlåtelse, således stog vt ibland en starck perss til kl: ti då jag med Gudz hielp föll in i en sömn, då mig tychtes säjas, at något kommer at biudas inifrån; sof vti 1½ tima, fast än jag om natten

[1] *kastades* — — *helfwetit* är tillagt. (Kl.)
[2] *doch hade* — *kommen* är tillagt. (Kl.)

sofwit öfwer 10 timar; har haft med Gudz nåd öfwernaturlig sömn. som och hela ½ åhret.

d 18 × 19

tychte at wi lenge arbetade på at taga in ett skattull, derest lågo dyrbare saker vti, och det lenge, lika som det wore wid Troja, enteligen gick man på invnder och skafwade af det, bars sedan in som öfwerwunnit, och man sågade och sågade. betydde huru som man arbeta skal på at winna himmelen

tychte hafwa ett slett vhr hos mig, men hemma[1] kosteliga vhr, dem jag intet wille byta med gull vhr, betyder, at jag lärer få kunskaper, som ädla äro, at få anwenda min tid vppå.

Syntes jag nedwid omgiordas med stratis lamellatis[2], som på åtskillig sett omwecklas, och i det samma kom som — — — betyder at jag bewaras widare, at blifwa vti retta fine[3].

war en ganska höflig hund, mörckbrun, som följde mig, enär något kräk kom, reste han på sig, enär watn, gaf han sig dit, at kenna diupet: kanske det betyder Tobiæ hund.

såg ett vnderligit diur i ett fenster, men qwickt, också mörckbrunt, som för [ɔ: for] in igenom ett annat fenster och det som war på ryggen, skrubbas af och wendes vti en näsduk; jag såg efter, och såg honom än litet, men intet kunde wisa honom en annan, derinne war ett apothek; jag frågade, om jag skulle skiuta honom. tör betyda at jag vnderwisas skal om hwad tienar til betring och mehra.

---

[1] *hemma* utstruket före *hos*. (Kl.)
[2] små överdrag.
[3] höjdpunkt.

tychte sedan som wis[t]es, at mig säjes eller skal låta förstås enär jag far wilse.

såg jag König[1] och Prof: Winbom[2] kommande, nemligen at jag kom at lefwa med dem, sokendagen med de som intet äro Christne, ty K. han sades intet wara Christen; Winbom kom gående, som betyder söndagarne.

Denna dagen war jag också något orolig i mitt sinne, emedan tanckarna flögo emot min wilja mot och med, dem jag intet holla kunde, war i Gudztiensten, och fant at[3] tanckarne i trones saker, om Christus, hans förtienst, dylikt, så de som äro med och confirmerande, förorsaka doch oro, och sleppa conträira tanckar fram, dem man intet kan afwärja, enär man wil tro af sitt förstånd och intet af Herrans nåd, enteligen gafs det mig af Andans nåd, at jag fick tron vtan reasonnement, en försäkran om det, då jag såg mine tanckar som confirmerade det, såsom vnder mig, log i mitt sinne åt dem, mycket mehra åt de som stötte dem och woro contraira; tron syntes wara longt öfwer mitt förståndz tanckar. då fick jag först frid, Gud styrckie mig dervti, ty det är Hans werck, och så mycket mindre mitt, som mine tanckar, ja de beste mehr förstöra än befodra det. då ler man åt sig sielf, så wel när man tencker emot, som ock at man wil confirmera med sitt förstånd det man tror. är derföre den högre, jag wet intet om det är den högste, enär menniskan får den nåden, at intet melera sitt förstånd, vti trones saker, ehur det synes at wår Herre hos wissa admitterar at det går förvt för-

---

[1] torde syfta på Kristian König, lagman i Västmanland och Dalarna.

[2] teol. professor Anders Winbom i Uppsala.

[3] efter *fant at* har först stått: *då wår Herre den hög* (Kl.)

säkringar, af det som rörer förståndet; saliga äro de som tro och intet se. detta har jag klart skrifwit in prologo[1] n: 21. 22. men doch af mig sielft intet kunnat erindra mig eller komma dertil, vtan Gudz nåd, mig owetande, werckade det, då jag sedermehra af sielfwe effecten och mutationen i alt mitt inwertes wäsende fant det, ty är det Gudz nåd och werckan, hwilcken ware ewinnerligen ährad; ty ser jag häraf, huru swårt de lärde, framför de olärde, hafwa at komma til denna tron, och således öfwer sig sielfwa, at de le åt sig sielfwa, ty adoration af sitt egit förstånd moste alraförst häfwas och störtas ned; hwilcket är Gudz werck och intet menniskians. Jemwel ock är Gudz werck, at bibeholla enom derwid. denna tron blir således separerad ifrån wårt förstånd, och sitter öfwer det. Detta är pura fides[2], den andra är impura, så lenge hon melerar sig med wårt förstånd, bör taga sitt förstånd fångit vnder trones lydno. at man tror bör wara derföre han har sagt, som är en Gud, öfwer alt, sielfwa sanningen. Detta är, som lärer förstås dermed, at wi böra wara som barn. enhop af det jag sedt stemmer härmed in, och kanske det ock at, så månge hufwuden stecktes, och kastades i vgnen, som war den Ondes spis.

at och confirmativerna[3] förmörcka tron, ses deraf at förståndet intet går lengre än til probabiliteter[4], der vti altid ligger likasom probatio maioris eller minoris[5], ty äro confirmativerna af egit förstånd

---

[1] *in prologo* ɔ: till *Regnum Animale.* (Kl).
[2] ren tro.
[3] försäkringar.
[4] sannolikheter.
[5] större eller mindre gillande.

altid vnderkastade dubitation[1], som förmörcker trones lius. men så är den tro endast Gudz gåfwa, den man bekommer, om man lefwer efter Gudz befallningar, och således trägit beder honom derom:

d 19 × 20.

Hade en hel annan sömn, drömde mycket, hwarefter jag kom i rysningar, men kunde intet något draga mig til minnes, ty wid hwar gång förgingo de mig.

jag hölt mina hender ehop, wid wakandet tychte jag at de trychtes af en hand eller finger tilsammans, som med Gudz hielp betyder at wår Herre hördt mina böner.

sedan vti en vision, som intet är sömn intet wakande, intet exstasis, kom mig in at konung Carl första gången stridt som fåfengt, sedan i andra slaget med Saxarne[2] wandt seger, och war full med blod. Sedan än Camænæ hafwa wunnit; hwilcket betyder at med Gudz nåd jag wunnit striden, och at Jesu blod och förtienst hulpit mig; och at jag i studierna skal winna mitt ändamåhl.

Jag steg op nu en hel Gud op, Gudi ware tack och lof, *jag wil intet wara min, jag är wiss om och tror, at tu o Gud låter mig wara Tin, i alla mina lifsdagar, och tager intet tin heliga ande ifrån mig, som styrcker och oppeholler mig*

denna dag war jag i starckaste frestelse, så at då jag tenckte på Jesum Christum kommo straxt gudlösa tanckar in med, dem jag intet kunde rå före, efter mitt tycke, jag slog mig sjelft, men kan bekiänna, at jag aldrig warit wid så friskt mod som

---

[1] tvivel.
[2] *med Saxarne* tillagt. (Kl.)

denna dagen, och icke det ringaste försagd eller smertad som de andra dagarna, fast frestelsen war starckast, af orsak at wår Herre gifwit mig den starcka tron och förtröstan, at han hielper mig för Jesu Christi skul och sitt löfte, så at jag då fant hwad den troen hade för werckan.

War ock wid det modet, at jag war så ond på satan, at jag wille slås med honom med trones wapn; deraf finner man hwad retta tron vtan reasonerande eller styrckiande af sina reasoner har för werckan; men det är Gudz nåd allena: skulle det förr hendt hade jag blifwit aldeles försagd; jag war doch rädd at jag förtörnadt wår Herre med likasom forcerande at fria mig, hwarom jag doch med ödmiukhet som jag kunde bad om förlåtelse. det lärer förmodeligen betyda Carl d XII som war hel blodig

21 X 22

syntes mig at jag gick wilse i mörcker, och intet gick vt med andra, jag sökte wäggarne, och kom omsider vt i ett wackert hus, derest woro folck, som vndrade på mig, at jag kom den wägen, de mötte mig, och sade, at denna intet är wägen, sade jag i wind lärer wara öpning hit, de nekade, betyder at jag werst gådt wilse den dagen.

så war en stor hund, som kom vnder tecket der jag låg, och slekte mig på halssen, jag war rädd han skulle bita mig, men det skedde intet, och sades han skulle intet bita mig: betyder de nefwentanckar[1] jag haft, at jag stengdes ifrån at tencka på hwad heligt war

---

[1] *nefwentanckar* förmodligen lika med nebentankar, bitankar. (Kl.)

Sedan war jag med Commedianter, en sade at en swensk war kommen, som wil til mig, wi körde in, rettes en stor trappa för honom, det war en hund, som war omswept, med en hwalp, som diade, betyder mina faselige tanckar. det hen[g]de wid ett metspö något dylikt, wille intet gå bort, enteligen vti ett annat rum sletz det af, betyder at jag blifwer fri ifrån.

vti vision syntes mig, som det sletz sender något i luften, lärer betyda at mina dubbla tanckar skola slita sender.

Enär jag waknade hördes det ordet, *alt nåd*, som betyder at alt hwad händt, är nåd, och til mitt besta.

Sedan kom jag i twekan, emedan jag tycktes wara så wida skild från Gud, at ännu intet kunna tencka på honom så lefwande, om icke jag skulle wenda min resa hem, kommo en hop inwefwade[?] skiäl och krops rörelse, men jag repade mod, och fant at jag är kommen at giöra det allra besta och Gudz ähra at befodra, fådt talent, alt dertil hulpit, anden warit med mig ifrån vngdom til det ändamåhlet, hölt jag mig owärdig at lefwa, om jag annat än går den retta wägen, log således åt de andra förförande tanckarne.

Således om wellusten, rikedom, höghet, som jag eftersatte, det jag alt fant wara fåfenga, och at den är lycheligare, som intet är deraf i possession, vtan nöjd, än den der är, ty log jag åt alla skäl som bestyrckte. och således med Gudz hielp resolverade mig. Gud hielpe.

tychte hönan gala, som sker strax efter hon wärper ägget.

widare förmerkte jag at tron wel består vti en säker förtröstsn man får af Gud, men doch består

i wercket, at man giör det godt är, hwar och en efter sitt pund, til sin nästa, och det altmera, och at man giör det af tro det Gud så befalt, och intet reasonerar widare efter, vtan giör kierlekz werk, vnder trones lydna, fast än det wore emot kroppens lust och dess persvasioner emot. så at en tro vtan gierningar är ingen rett tro: moste werckeligen försaka sig sielf.

22 × 23

Swåra drömmar, om hundar som sades wara mine landzmen, och som didde min hals och intet bet; med mehra huru jag wille giöra med twenne, men gick intet af, morgonen föll jag i faseliga tanckar, som ock dagen förvt at den onde har fådt mig, doch med den förtröstan at han war vtanföre, och snart skulle sleppa mig: enär jag war i fördömlige tanckar, de wersta som ske kunde i samma stund steltes Jesus Christus mig för inwertes ögonen starckt, och den helge andes werckan kom öfwer mig, så at jag deraf weta kunde, at diefwulen war borta. Dagen derpå war jag då och då i anfechtni[n]g och vti dubbla tanckar och strid, efter middagen war jag mest roligt humeur, och tenckte på Gud, fast war i det werdzliga; jag reste då til Leiden

23 × 24. vti *Leiden.*

tychtes jag slåss med en fruentimber i flychten, som kiörde mig i sjön och op, enteligen slog jag henne med tallriken i pannan, så hårt som ske kunde och klemde hennes ansichte; så at hon tychtes wara öfwerwunnen; war mina anfechtningar och min strid med mina tanckar, dem jag öfwerwunnit.

— tychtes säjas interiorescit, integratur[1], som betyder med mina anfechtni[n]gar at jag inwertes renssas.

— Sedan dicterades för mig hela natten, något heligt, som slötz med sacrarium et sanctuarium[2], jag fant mig liggia i sengz med en, och sade om du intet hade sagt sanctuarium, skulle wi giöra — —[3] war en wid sengen som lura derefter, men hon gick bort först.

detta betyder yttersta kierlek för den helge, ty all kierlek har derifrån sitt vrsprung, är en series, i kroppen är den werckeligen i projectione seminis[4], när hela saten[?] är der, och ren, så betyder det kierleken för sapientia.[5] det förra har warit för veritate[6] doch som en lyssnade derpå och det intet giordes förr än den war borta, betyder at derom bör tigas, och ingen höra af det, ty för werdzligit förstånd är det impurum, i sig sielft purum.[7]

Sedan somnade jag in litet, och syntes mig flyta nog olja med något blandadt senap vti, som lär wara mitt lefwerne som kommer, och der lärer wara förnöjelse med någon wederwerdighet, eller at det betyder en läkedom för mig.

detta skedde i Leiden, om morgon d 24 April:

24 × 25. vti Amsterdam

war jag hela natten vti wid pass 11 timar hwarcken i sömn eller wakande, vti en vnderlig dwala,

---

[1] förnya, vederkvicka.

[2] kapell och helgedom.

[3] Fyra, fem rader, som sedan följa och som mera detaljerat beskriva ett sexuellt mellanhavande, ha ansetts böra uteslutas.

[4] sädesutgjutningen.

[5] sapientia — vishet.

[6] veritas — sanning.

[7] impurus — oren; purus — ren.

wiste alt hwad jag drömde, höltz mine tanckar opbundne, som giorde mig ibland swettas; den sömne[n]s statum kan jag intet beskrifwa, hwarigenom mine dubble tanckar likasom skildes åt eller sletz sönder: ibland annat drömde, at jag talade några gånger med kong Carl d XII, och han talte alt med mig, det jag vndrade på, med på brutit fransöska, det jag intet förstod; som ock då jag talte åt andre, och jag mente han intet hörde, war han bredewid, som jag blygdes före jag sagt. betyder at Gud talar med mig, och at jag det minsta deraf förstår, ty det är repræsentationer, dem jag ännu rett litet förstår af: och at han hörer och mercker alt hwad som säjes, och hwar tancke, som man har; som ock är så wisst, at ingen tancke vndslipper, den han icke ser, och i grund alt, 10000sende falt mehr än jag sielft.

25 × 26. [*Utstruket.*]

Tychtes at fruentimmer och manfolck woro satte ett skepp, at fara af; och en hölt min hud [hund?] den jag tog af honom, han wiste mig wägen hem i en wacker kammare, der ock win war. betyder kanske at jag mitt arbete skal öfwerskicka til England: och at jag skulle den dagen föras dit, derest jag borde roa mig, som ock skedde til H. Hinr: Posch. [Pasch?]

25 × 26. vti Haag.

En skiön och kostelig sömn, in mot 11 timar. med repræsentationer åtskilliga, hur ett fruentimmer som war gift förföljde mig, men jag sauverades, betyder at Herren frelser mig ifrån frestelser och förföljelser.

Ett gift fruentimber wille hafwa mig, men jag tychte om en ogift, den förra blef ond och förföljde mig, men jag ärnådde doch den ogifta, och war med henne och älskade henne: lärer betydt mina tanckar

War ett fruentimmer, som hade mycken wacker egendom, som wi gick omkring, som jag skulle gifta mig med, hwar [ɔ: war] pietas[1] och tror jemwel sapientia, som ägde de egodehlar, war och med henne, älskade henne på wahnligit sett, som tychtes wara för sielfwa giftermåhlet.

som ock på ett wisst sett repræsenterades, at jag intet borde besmitta mig med andre böcker, som angår theologica och dylika satzer: ty det har jag i Gudz ord och af then Helge Anda.

d 28 × 29.

förra natten tychte jag se konung Carl d XII, den jag tilförene dedicerадt mitt arbete, men jag tychte nu at han war opstånden af döda, och at jag gick vt, och wille nu dedicera honom, lika som en annan.

jag gick en wäg fram, war en twerwäg, wistes mig at gå op, jag gick också, men tychte at det war allenast några dagar igen, gick så tilbakars i planen, woro der mycket folck, jag wille gå vt och trengdes helt starckt.

jag gaf några fruchter til en trägårdzmestare at förselja, han sålde, och brachte mig tilbakars twå Caroliner, men sades at han behollit för sig 13 daler, det jag intet brydde mig om.

tyckte mig låta mitt watn, ett fruentimber innom sengen såg derpå, hon war fet och röd, jag tog henne sedan på bröstet, hon drog sig intet mycket vndan, hon wiste mig sitt hemliga och något fuhlt, jag wille intet hafwa at beskaffa med henne.

---

[1] pietas — fromhet.

Alt detta synes, som mig tyckes, at jag bör anwenda min öfriga tid på det högre är, och intet på det werdzliga at skrifwa, som longt vnder är, vtan på det som angår sielfwa centrum af alt, och hwad Christum angår. Gud ware så nådig och oplys mig widare, hwad min plicht är, ty jag är ännu i något mörcker, hwart hän jag bör wända mig.

tychtes en som har skrifwit kort til konung Fredrick han tychte det war kort, befalte några resa til den, som först war ett fruentimmer sedan en liten karl. at på åtskilligt sett vexera[1] den med amour och dylikt, de giorde sitt besta, doch såg jag intet de skadat honom eller giordt honom tort[2]; han sade nu emellan d 36 och 37 dagen (som war dagen ifrån min frestelse) at han wille låna en hop och gå til himmelen, och intet betala dem han lånt vtaf; det sade jag til swaben, at han skulle beretta det til konungen, alt synes betyda, at om jag går fort med det andra, jag föresatt mig, at jag lånt en hop af det andeliga, at dermed gå til himmelen, det jag intet wille betala om intet sent omsider.

30 April 1 Maj:

Såg en med en wärja, som stod wacht, werjan war vddig och hwass, och något stack på rockarmen, jag war i fara för honom, jag såg[3] han war något drucken, och således kunnat giöra skada: betydde at jag dagen förvt druckit något mehr än jag bordt, som intet är spiritus, men carnis[4], och således syndigt.

sedan hade jag med mig Eleasar min afledne bror,

---

[1] plåga.
[2] orätt.
[3] *såg* ändrat från *sade*. (Kl.)
[4] icke är av andan utan av köttet.

som jag tychte, denne blef attaqverad af ett willswin, som hölt honom och bet, jag wille draga swinet ned med en hake, men kunde intet; sedan gick jag op, och såg at han låg emellan twenne willswin, som åto hans hufwud, fick ingen som halp honom, jag sprang der förbi: betydde, som jag tror, at jag dagen förvt, har nog curerat pelliculam[1], och tagit til lifs öfwerflödigt, som ock är opus carnis och intet spiritus, ty sådant är swina lefwerne, och förbiudes af Paulus, kall[a]s commessationes.[2]

dagen derpå wachtade jag mig något derföre, men kom i en temmelig starck frestelse, at jag nu hädan efter skulle så twinga min appetit, kom vti en vnderlig situation, och likasom chagrin[3]; men blef doch hastigt frelsst derifrån, sedan jag bedit och sungit en ℘alm: helst då jag intet wil wara min egen, vtan lefwa som en novus homo[4] in Christo.

några dagar å rad derefter, war jag mehrendels några timar vti en andelig ängzlan, vtan at kunna säja orsaken, ehuru jag tychtes wara försäkrad om Gudz nåd, doch efter middagen war jag vti en ganska stor förnöjelse, och andelig frid.

Enär jag reste ifrån Haag, vti Marslandzskuten[5], som war d 1 Maj,[6] tychtes min Bror Jesper wara i

[1] citat från Horatius: kurerat kroppen, tillfredsställt köttsliga begär. Klemming anmärker rörande denna anteckning: »Jämför berättelsen om uppenbarelsen i april 1745 (»ät ej så mycket») *Diarium Spir.* 397 samt Cunos *Aufzeichnungen* (1768) sidan 44.» Kl. översätter vidare det horatianska citatet med »smort kråset». Se denna boks följande kapitel, sid. 105!

[2] antagligen att härleda från latinska verbet commissor — leva i sus och dus.

[3] sorg.

[4] novus — ny, homo — människa.

[5] *Marslandzskuten* möjligen lika med *Maaslandsskuiten, trekschuit från Maasland.* (Kl.)

[6] *Maj* ändrat från *April.* (Kl.)

fengelse insatt för min skul, som ock en annan, jag har ock lagt i wagn något och fördt in, det jag tychte mig wara answarig före, kommo domare, som skulle döma honom, de hade twenne papper skrefna vti sine hender; emedlertid såg jag foglar, som kommo flygande til mig, och jag med en vddig knif alt hitte på halsen at the dödde. sedan kommo domarene och giorde min Bror Jesper fri, den jag då kyste och gladde mig öfwer. betydde at jag warit rasande i mine tanckar, dem jag doch med andens hielp dödade; och at jag derföre förklarades fri.

Vti Harderwik, som war wid ankomsten i England, sof jag allenast några timar, och då syntes mig mycket, som lärer angå mitt arbete här, det war d 4 × 5 Maj; efter Engelska stylen; 1 huru som jag förlorade en zedel, och den som fant den fick derföre allenast 9 styfwer: som ock en annan, som hittat en sådan zedel, och den köptes för allenast 9 styfwer; och sade jag på skemt, at det war pietasteri[1]: förmodeligen huru man är fatt i England, en dehl redligit, en dehl orediligit 2. wore som vndrade på mine kopparstycken, som woro wel giorde, och wille se mitt concept, som om jag kunde så concipera dem som de woro giorde. lärer betyda at mitt arbete winner approbation, och de tro at jag intet kunnat giöra det. 3. kom mig til handa ett litet bref, som jag betalte före 9 styfwer, enär jag öpnade det låg invti en stor bok med rent papper, och mitt vti monga skiöna desseiner[2], det öfriga war rent papper; der sått ett fruentimber på wenstra handen; som sig flyttade på högra, och bläddе i boken, ock desseiner kommo fram, jag tychte det wara

[1] pantlåneri(?)
[2] teckningar.

meningen af brefwet, at jag skulle i England låta rita en hop sådana deseiner eller mönster: fruentimbret hade en ganska bred gorge[1], och på begge sidorne ända ned hel bar, hudet war gläntzande som glaserad, och på tummen war en miniaturmålni[n]g; som lärer betyda, at jag med Gudz hielp, lärer i England vtföra en hop wackra desseiner i mitt arbete; och at sedan speculation wender sig ad priora, som förr varit in posterioribus[2], som omskiftni[n]g af rummet synes betyda. 4. tychtes jag wara befalt at gå med Bergenstierna på en commission, hwartill penningar ordinerades, tychte det wara bortom sicilien, med hwilcken commission jag war hel nöjd: men tychte doch at man kommer der at achta sig för scorpioner: lärer betyda något som jag sedan lärer få i commissis sedan mit arbete blifwer ferdigt, om kanske jag kommer at werckstella det på någon annan ort: och kanske vti någon annan sak.

d 5 × 6 Maj: i London fick jag af en stor man stryk, det jag tog til godo; så skulle jag settia mig på hesten at rida med wagnen, men så wred hesten hufwudet och fick mig wti hufwudet och hölt mig: hwad det betyder wet jag ei, något moste jag försedt mig emot en gudfruchtig skomakare, som war med mig på wägen, hos hwilcken jag då logerade: eller at jag intet tenckt på mitt arbete:[3]

Summa summarum: det är intet annat än nåd hwarigenom wi blifwa saliga. 2 nåden är vti Jesu

---

[1] hals.

[2] priora — tidigare, förnämligare; posteriora — senare, sämre.

[3] Swedenborg hade således redan då vanan att i främmande land bo hos fattigt folk. (Kl.) Riktigare sagt: hos hantverkare.

Christo, som är nådastohlen. 3. kiärleken til Gud i Christo är som saligheten befodras igenom. 4. och at man då låter föra sig af Jesu anda. 5. alt hwad af oss sielf kommer är dödt, och intet annat än synd, och wärdt ewig fördömelse, 6. ty intet godt kan komma än vtaf Herran.

d 19 och 20 i London

d 20 skulle gå til Herrans nattward i Swenska kyrkian, då jag tilförene fallit in i monga förderfwelige tanckar, at jag merckt at min kropp continuerligen rebellerar[1], som ock repræsenterades mig igenom skum, som skulle tagas bort: om morgonen til Söndagen, kom mig igenom andan helt klart i munnen, at det är det manna, som kommer ifrån himmelen, så at det war hwarcken i sömn eller wakande, men hel klart kom det mig i tanke och munn som betydde Christum i Herrans nattward, dagen förvt disponerades jag så, at jag hade innerlig ro och frid i Herrans skickelse, som ock hela tiden kende den helige Andens starcka werckan, den förnöjelse och det jordiska himmelriket, som fylte hela kroppen.

kunde doch intet holla mig i styre, at icke jag sökte efter könet, men intet så i vpsåt at bedrifwa effecter helst jag tychtes i drömmen at det så aldeles intet war emot Gudz skickelse, i fölie med Prof: Öhlreck[2] på några stellen; hwarom jag aldrig blef åtwarnad, som om annat jag begådt; doch hende det mig, hwad för några dagar förvt mig i drömmen föresteltes, at jag på en dag skulle komma i twenne

[1] min kropp alltjämt gör uppror.
[2] Niklas von Oelreich, vid denna tid lärare för grevarna Axel och Karl von Fersen.

lifsfahror, som det ock mig hende, så at om Gud då intet warit min wåhrn, hade jag satt lifwet til på twenne stellen, particulariteten[1] wil jag ei beskrifwa.

doch wahrade den inwertes jucunditeten så starck, helst enär jag war för mig allena, vtan selskap, mornar, aftnar, dagar, at det kan liknas wid en himmelsk glädie här på jorden; det jag hoppas at beholla, så lenge igenom wår Herres nåd allena, jag kan gå rena wägen, och hafwa retta afseendet, ty om jag går på sidan, och i werldzligit söker mitt nöje, förswinner det; om inwertes principen som är Gudz andes influxus[2] är altid med, är Gudi best bekant, hwar minsta dehls exultation[3] är det, hwaraf det är sensibilt ty tenckte jag, at enär jag har det himmelska nöje, hwad må jag söka efter det werdzliga, som i comparaison är intet, inconstant[4], skadeligit, stridande deremot, och det förstörande.

igenom åtskilliga skickelser fördes jag vti kyrkian, som *Moravianske Bröderne*[5] hafwa, som beretta sig wara de rette Lutterske, och känna den heliga andans wärckan, som de beretta hwarandra, och endast anse Gudz nåd, och Christi blod och förtienst, och enfaldeligen gå till wercka; derom betre en annan gång, men mig lärer ännu intet wara tillåtit at foga broderskap med dem: derass kyrckia repræsenterades mig 3 månader förvt, som jag henne sedan såg, och alle der wara klädde som prester.

---

[1] de särskilda omständigheterna.

[2] inflytande.

[3] jubel.

[4] i jämförelse med det himmelska är intet, obeständigt.

[5] *Moravianerna* förekomma sedermera på många ställen i *Diarium Spirituale.* (Kl.)

Juni: 11 × 12.

war jag i tanckar om de som resisterade den heliga anda, och de som lemnade sig af honom regeras: syntes mig en man i hwitt med en wärja, en annan gick emot honom, men blef blesserad af hans wärja, denne itererade åter samma strid, då han blef stucken wid örat och tinningarne, rett swårt: kom åter en annan, som stridde med honom, den samme blef ock igenom stungen, at blodet syntes: jag hade ett longt spiut, tenckte om han skulle komma til mig, at jag wille holla det framför mig, och i det samma han war intet longt ifrån mig, såg jag att han kastade wärjan ifrån sig, och gick sin wäg. och som jag vndrade derpå, merckte jag at en gick framför mig, som hade wendt om sin werja och wille gifwa honom den, och gifwa sig på nåd och onåd, som war orsak at han kastade om sin wärja.

d 15 × 16 Juni, d 16 *war en söndag.*

fördes mig repræsentation af mitt förra lefwerne, och huru sedan jag gick der afgrunder woro på alla sidor, och at jag wände om: då kom jag i en ganska härlig lund, besatt öfwer alt med skönaste fikonaträ i skiön wext och ordning, på en tychtes der wara qwar wissnade fikon, lunden war med grafwar omsteng[d], doch intet den sidan jag war; jag wille öfwer en spong, som war högt jord och gräs på, men jag wågade mig intet för fahrligheten skull: såg något stycke derifrån ett stort och ganska skiönt palais med flyglar, der wille jag taga logement tychte mig, at altid hafwa prospect af lunden och grafwarne, ett fönster longt vt på flygeln war ock öpit; der jag tychte wille hafwa mitt rum. Betyder

at om söndagen jag skulle wara i det andeliga, som betyder den härliga lunden, palais lärer wara min dessein af mitt arbete, som syftar åt lunden, dit jag ärnar dermed at se.

d 20 × 21.

tychtes at det delibererades om jag skulle admitteras societeten der, eller i ett derass råd; min fader kom vt, och sade mig, at det jag skrifwit om providentia war det wackraste, jag erinrade mig, at det war allenast en liten tractat. — derefter en natt, fantz jag i kyrckan men naken, allenast med siortan, at jag intet wågade mig fram: som lärer wara, at jag ännu intet är klädd och beredd som sig bör.

26 × 27.

war jag på ett stelle med monga; gick förbi min trägård, som såg ganska illa vt, war vtan twifwel i comparaison emot det himmelska. — så hörde jag lenge som skuta med Canoner emot fienden, lengz och twertz före, förestelte mig at fienden war slagen, kom också båd at dansken attackerade med 10,000 man, gick mest på med werje handkaflen, blef aldeles slagen, war ock på annat stelle, wille resa vt och bese slagtningzplatzerna. woro monge der jag war, som wille rymma, emedan de woro af danska partiet, men jag rådde dem at bli qware, at de hade ingen fahra, vtan en dansk soldat. — såg sedan som det war en stor skiärm, som bewarade mig. — at jag hade fehl på wänstra foten, det jag intet wetat af, som war omlindat, hwilcket snart skulle komma til rätta igen. — en liten fogel i stor buhr som lenge warit giömd, doch lefde och hade mat och dryck, gick vt och in i buhren. — såg

Eric Benzelius med en peruk af twå lockar baktil, gick trött och gammal, följde honom, och såg at han gick i en kyrckia, och satte sig alranederst.

d 1 × 2 Juli

Skedde mig ganska vnderligit; jag kom vti starcka rysningar, sådana som då Christus giorde mig den gudomeliga nåden, den ena på den andra, så til en 10 a 15 efter hwarandra, jag wäntade at jag skulle kastas på mitt ansichte som förra gången, men det skedde intet, wid sista rysningen lyftes jag op, och jag kende med henderna en rygg, tog öfwer hela ryggen som invnder på bröstet; strax lade det sig ned, och jag såg[1] framma[n]til jemwel ansichte, men det helt obscurt; jag stod då på knä, jag tenckte om jag skulle så leggia mig ned bredewid, men det skedde intet likasom det intet war lofgifwit: rysningar alla gingo nedifrån kroppen, op til hufwudet: detta war vti en vision, då jag hwarcken war wakande eller sofwande, ty jag hade alla mina tanckar tilsammans; war den inwertes menniskian separerad ifrån den vtwertes, som kiände det: när jag war hel waken, kommo slika rysningar flere gångor öfwer mig. detta moste warit en helig ängel, emedan jag intet kastades på mitt ansichte, hwad det wil betyda, wet wår Herre best: tychtes förvt säjas mig, at jag skulle hafwa något för min lydno eller annat. Gudz nåd bewisas then inwertes och vtwertes menniskian hos mig, Gudi ware allenast lof och ähra.[2]

Vtaf det efter följande och annat mercker jag,

---

[1] *bröstet och en* utstruket efter *såg*. (Kl.)

[2] Den 2 juli skrev Swedenborg på fortsättningen av *Regnum Animale* om sensationerna och hänvisade till anteckningarna i drömdagboken för denna dag. (Kl.)

at det wil betyda, at jag påfinna skulle veritates de sensationibus internis, men på ryggen, och obscurt framtil; emedan jag innan det kom tychtes mig säjas det wara en annunciation af det jag härtils i det arbetat, som ock sedan syntes mig at jag kom til at wexla om mine sletta styfrar vti bettre mynt, då gafs mig något litet gull, doch war bredewid och koppar.

3 × 4 Juli.

Tog likasom afsked med en särdeles tendresse hos henne, kyssande: då en annan ett stycke derifrån syntes, effecten war, då jag war wakande, som jag war in continuo oestro amoris:[1] doch sades, och som beklagades, at det intet förstås me.[?] som betyder at jag nu lychtadt hwad jag skrifwit de sensibus in genere, och operationi facultatum interiorum[2], hwilcket som det är vtkastadt intet begripas kan: och at jag nu kommer til andra dehlen som är cerebrum[3]

d 7 × 8 Juli.

Såg huru alt ifrån en aflong glob concentrerade sig til högst op i för nederst af globen, war som en tunga; som så sedan spridde ifrån sig. betyder, som jag tror, at det innerst war sanctuarium, och som ett centrum af den nedanstående globen, och at sådant til en stor dehl skal optenkas, som tungan vtwiste: tror at jag är der til destinerad, hwilcket war ofehlbart betydelsen af det sanctuarium jag hade at bestella med, som bekreftas af det, at alla

---

[1] *in continuo oestro amoris* = i ständig kärleksyra. (Kl.)

[2] de sensibus in genere etc. — om förnimmelserna i allmänhet och de inre förmögenheternas verksamhet.

[3] hjärnan.

objecta scientiarum[1] igenom fruentimber sig præsenteradt mig: som ock at war delibereradt, om jag skulle admitteras vti societeten derest min fader war.

kom ock på de säkra tanckar, at Gudz Son war kiärleken, som at giöra godt för menniskioslechtet, tog vppå sig derass synder, ja in til det hårdesta straffet: ty om justitia war, moste ske misericordia per amorem.[2]

d 9 × 10.

war hop och talte med konungen som war sedan vti en kammare, sedan med hans Printzar, dem jag blef bekant med, the talte sin emellan om mig, jag sade at jag är försynt vti amour och veneration, då jag wille gå bort, såg jag at bordet af drottningen war tillagadt, jag war intet så klädd som sig bordt, ty jag som förr tagit af mig hastigt den hwita tröjan, skulle gå op och taga på mig den, talte med min fader, som kyste mig at jag påminte honom at intet swärja, i det kom drottningen op med sina: betyder det at jag kommer i bekantskap med Gudz barn, ty dagen förvt vtsåg jag mig ett annat logement.

d 14 × 15

Talte med Brita Behm[3] som jag tychte föda en Son, men som sveden[4] longt för detta war död, vnd-

---

1 alla vetenskapernas föremål.

2 ty om rättvisa fanns, måste barmhärtighet ske genom kärleken.

3 Brita Behm var Swedenborgs moster, född 1670, gift 1694 med professor Johan Schwede, änka 1697, död 1755. Brita Behm ägde tillsamman med Swedenborg Axmars bruk i Gästrikland, och Swedenborg måste ett par gånger processa om sin rätt med mostern.

4 prof. Schwede.

rade jag på huru det kunde ske, men barnet blef dödt; i dess stelle woro begge rosenadlerna; hon tog mig vti en kostelig, stor wagn, hwars magnificence war öfwermottan och förde mig til Gref Horn: ther lagades til en måltid, jag gick bort, skulle sedan komma dit, flög jemnt, men kom til en wacker stad, den jag såg, merckte mig flyga wilsse, wände om. betyder mitt arbete om sensibus internis och cerebro, som lik[n]as wid Brita Behms barn, at jag for i en kostlig wagn til Gref Horn, som præsident i Cantzeli collegio, och primas regni[1]; för til en annan stad, kanske til animam[2] förlongt.

Gick på en spong öfwer watn, ett skepp bredewid, kom til en grop; tenckte då på bröd, at hwar dag dit föres bröd större och mindre: lärer wara den luterska församlingen; Christus liknas wid det andeliga brödet.

d 21 × 22.

Såg en församling, der hwar och en hade en liten Crona på hufwudet, och twå som stodo fremst, med ganska stora och härliga Cronor, en talte med glädie, som war halft fransyska, halft tyska. *betydde de som fådt martyr Cronor,* dem jag tenckte på dagen förvt; men hwilcka då [ↄ: de] twå woro, om det war Huss, wet jag ei.

Ett litet barn wille holla af mig, tog mig til sig, men jag tychtes omsider wägra det: betydde, *at man moste wara såsom barn emot wår Herre,* på hwilcka tanckar jag sedan föll, emedan barn nu twenne gångor repræsenterade sig, som ock natten förvt, det är, at man intet sielf sörjer så för det andeliga, som at det igenom ens egen kraft kom,

---

[1] rikets främste.
[2] anima — själ.

ei heller för det werldsliga, vtan som ett barn kastar all omsorg på wår Herra.

Trengde mig i en försambling, tychte gå vt i tid, men war alt fult, trengde mig doch fram, kom på en tom benck som war duk på, som jag wille teckia mig med. *betydde at jag med egen omsorg wille komma i den församlingen, och at jag wille holla mig för andra obekant.* det jag ock dagen förvt giordt: men den omsorgen bör kastas vnder wår Herre

Enär jag waknade, kom jag vti en vision, at se mycket gull för mig, och luften full. *betyder at wår Herre, som disponerar alt, gier mig til mitt andeliga och werdzliga alt hwad jag behöfwer, enär jag som ett barn kastar min omsorg på honom.*

d 22 × 23.

syntes taga ett ganska högt flygande men vti en sådan cirkel at jag kom ned richtigt då jag blef matt. — Såg en skiön sahl med en kostlig tapet, om wäggarne, af ett helt stycke. betydde det *jag dagen förvt hade i sinne och hierta, alt det wi låta Christum draga försorg om oss i det andeliga och werldzliga, är alt.*

Såg at en gosse rände bort med en min siorta, och jag rände efter honom. *lärer wara at jag intet twettat fötterna.*

d 24 × 25.

förvtan annat. syntes jag wara med monga i selskap, och wi giorde oss lustiga, tychtes skulle wara gest hos en; kom bort derifrån, at resa, tychtes skulle komma tilbakars, men då jag for, for jag derifrån, det jag intet tenckte, mötte mig en, som sade sig hafwa til skurit åt mig til en seng sparlakan,

doch något emot min wetenskap: *om jag med mitt arbete skal taga en annan wäg, och tilredes det til ett annat, wet jag intet;* detta är mig mörckt.

d 27 × 28 [*Ändradt från* 28 × 29.]

Såg min fader i en skiön skrud frammanföre en församling, han talte med mig wänligit, och wille föra mig in til en i et inre rum, som tychtes sofwa, och beretta om mig; jag gick sackta derifrån, warandes rädd att wäcka honom op. *war, at jag då begynte at läsa Bibelen om qwellen, och at jag war rädd lördagz afton, at intet præpareradt mig som sig bordt*

d 29× 30.

Såg ett diur stort med wingar, ibland såg vt som en menniskia, doch med stort gap, han tordes intet röra mig, jag for efter honom med wärja, hade ingen wåhn och macht i armarne[1] at treffa honom, enteligen såg jag honom stå för mig med skutgewär, och han skiöt vtur ett som etter, hwilcket doch skadde mig intet, ty jag bewarades, då strax derpå stack jag in wärjan i gapet på honom, doch med intet stor kraft; jag gick högre up, tychte säjas[2] som han wore dödat. *Jag tenckte på dagen förvt om qwinnan och draken i apocalypsi, och önskade jag kunde få wara instrument*[3] *at dräpa draken, som doch intet står*[4] *något i min men allenast*[4] *i Gudz macht*

---

[1] *i armarne* tillagt. (Kl.)
[2] *säjas* tillagt. (Kl.)
[3] *få wara instrument* tillagt. (Kl.)
[4] *står* ändrat från *är; allenast* tillagt. (Kl.) *Apocalypsi* — Uppenbarelseboken.

30 Juli: 1 Aug.

war lenge vti heliga rysningar, doch derjemte i en starck sömn, tenckte om något heligt skulle se, tychtes, at jag kastades på mitt ansichte, men k[a]n det intet wisst försäkra, sedan togs jag derifrån, och fant vnder ryggen på mig en som jag tychte wara bekant, fötröt at han tagit mig ifrån det, sade ock, då han ifrån mig gick, at han intet skulle så giöra mehr: påstodo sedan rysningarne, men widare såg intet: *war at heligt kom til mig och så rörde mig, och jag fördes til detta mitt arbete jag i dag begynte at skrifwa om sensibus, och at jag wille at det intet skulle draga mig ifrån det angelägnare.*

sedan wäntade jag vppå en procession af hästar, kommo också hwitguhla skiöna stora hestar til stort antahl: sedan mehra, med skiöna spann hestar, som kommo til mig feta, stora, skiöna, med skiöna sehltyyg ornerde: *som betyder mitt arbete jag nu begynt, den senare det om Cerebro: så at jag nu finner hafwa Gudz tilstånd dertil, som jag tror giör mig dervtinnan bistånd.*

4 × 5 Aug.

såg en komma emot mig med dragen wärja, jag tychte hafwa ock wärja med silfwerfeste, men enär han kom, hade jag intet, vtan en söndrig skida, han lade sig på min rygg, och bet mina händer, jag ropade om hielp, men det fans intet.

Sedan hade jag at giöra med en hora, vti As:[sessor?] B[renners?] närwaro, tychte skryta deröfwer, at jag war så starck. *Betyder, at jag försedt mig emot min Gud, dageligen med tanckar, som hengde wid mig, derifrån ingen menniska vtan allena Gud kan hielpa mig, som ock at jag skrytit för D.[?] H.om mitt*

arbete, jag ärnade mig dagen derpå til Gudz bord, men fant derigenom at ingen menniska vtan allena Gud kan förlåta synderna, afhölt jag mig: hwarför om bichtandet är gifwit mig ock at anmerckia.

8 × 9.

kom i Swerje, såg riket dehlt vti twenne riken, det större war wid Upland det andra bort åt Örebro, twenne konungar, denne senare mindre, doch sades sig streckia åt Bohus, jag war med honom, och det ökte sig, jag tychte at för mig war en fullmacht, på at wara secret: i Jawa, men at jag intet fantz tienlig dertil, som intet kunde med språket, doch war jag med. sedan om små foglar som satte sig omkring hufwudet, som skulle plåckas af. *Betydde at jag intet rett ordineradt och fördt vt det om corpore reticulari malpighii.*[1]

Aug: 26 × 27.

dagarne förvt war jag ganska beswärad och som betungad af mina synder, som jag tychte intet woro mig tilgifna, som hindrade mig sista gången at begå Herrans nattward: då tychte jag dagen förvt blifwit lettad: om natten syntes mig mina plantæ pedis[2] woro hel hwita, som *betyder det mina synder äro förlåtne;* som ock en hop annat, at jag åter var welkommen igen.

d 27 × 28.

Tychtes jag taga en bok vtur min faders Bibliotheque; kom sedan i ett skep, satt med en annan der styre plägar wara, på högra handen war en an-

---

[1] Efter Marcello Malpighi, f. 1628, d. 1694, äro de »malpighiska kropparna» i mjälten och njurarna uppkallade; retikulär — nätformig.

[2] fotblad.

nan; då jag stod op, satt sig en annan i mitt stelle, ja då jag wille taga det in igen, satt han sig högre op, och gaf mig rum, ett fruentimmer sått på wenstra handen, framför mig ett annat, jag steg op och lät henne sitta der, hon satt sig, men då war ingen fauttile vtan karmstohl, och jag då framman före, det togs in win, som såg vt som oxleggwin, vti remmare, mig gafs en remmare, den jag på en gång drack vt, war det liufligaste jag kunde smaka, kom in vtan at kenna det, som det wore himmelsk nectar; den mannen sått altid i sitt rum högst wid roret. *betyder huru jag får hielp til mitt arbete ifrån högre hand, så at jag allenast brukas som ett instrument,* hwarföre jag ock hade med mig en i fölie, hwars syssla jag sade wara, at sopa rent; betyder och mig.

d 1 × 2 Aug. [Sept.]

Tenkte at d 2 Aug. [Sept.] gå til Gudz bord, emedan jag försäkrades, efter mitt wett, att wara befriad ifrån mina synder, men så såg jag en stor hund, som til mig sprang, men gjorde mig intet ondt, jag wiste den til en annan som stått bredewid mig, den han ei heller giorde ondt, *antingen det war at dagen förvt jag wille skryta af en min visit, eller at de andre*[1] *smickrar omkring mig*

Sedan tychte jag förnimma at Dideron[2] gådt ifrån sin konung han war i så stor nåd hos; och begaf sig til de danska, och der blef död, och at han[s] hustru, som war falsk, wållt detta, wäntade på hans ljk. *hör nu strax, som ock inspirerade han mig, att jag borde intet begifwa mig ifrån Christi församling, och*

[1] *andre* kan möjligen också vara *onde.* (Kl.)

[2] Frih. Johan Fredrik Didron, vid denna tid överste och bemärkt politiker.

dit at taga Herrans nattward, och at jag då blef andeligen död igen, widare kunde jag intet förstå, så at derinvnder är ett mysterium, jag afhölt mig derifrån, war af den helige ande optend, som gemenligen enär jag steller mig efter befallning.

d 16 sept. om en söndag efter middagen.

om natten mellan d 15 och 16 såg jag i sömnen twenne konungar, konungen i Franckrike och Polen som proponerade sublima ting, sedan en liten flicka, som siöng för mig enär jag gick vt: *betydde det jag skrifwit war til behag; som war det sista på första capitlet om sensu tactus*[1]

strax efter middagen enär jag sof, syntes mig ett fruentimmer, men såg intet ansichtet, war ganska tiock, i ganska[2] hwita kläder, jag wille köpa något af henne at dricka, hon sade sig intet hafwa qwart, doch war en bredewid, som gaf mig sin rett at få et glas, som hon hade giömdt i sina kläder, hon sökte derefter, då jag såg hur ganska tiock [hon] war, som hafvande, efter letande i klädefollarne på armen fick hon igen det, som skulle wara at dricka, mente det wara chocolade, men det war win, jag tyckte det intet wille taga, enär det war chocolade, men så waknade jag strax: tychtes mig då som ock förr en eller annan gång hafwa kenning nog starck af lucht af win: jag vndrade mest på hennes sniöhwita kläder, detta *kan jag intet wel weta hwad det betyder*, om det war det fruentimret *jag haft då det sades sanctuarium*[3] *emedan jag ei nu såg ansichtet,*

---

[1] kapitlet om känselsinnet.
[2] *med ett belte* utstruket före *i ganska.* (Kl.)
[3] Syftar på anteckningen om drömmen i Leiden 23 × 24 april.

och at hon war hafwandes, som lär betyda att jag nu är i wercket at rett skrifwa och föda det jag förehafwer; emedan jag fant mig den dagen ganska illustrerad i de saker som jag vnder händer hade

d 17 × 18.

såg konungen af Preussen, och en som sade sig gå bort at settia owenskap emellan konungarne af Preussen och Franckrike.

d 18 × 19.

tychtes gå en marck öfwer som war nog knagglig, med en jernkepp i handen, som sedermehra intet war tung at gå med, kom til ändan af samma marck, låg vti en seng, der kom en ganska stor oxe emot mig, swart, med horn, som tychtes wille stonga mig, jag war redd men det sades åt mig, at du skulle komma igenom: *waknade, står mig något före enär jag gådt igenom första capitlet om sensu Tactus.*

d 21 [*Ändradt från* 27.]

Som war en Söndag, innan jag somnade war jag i tanckar starckt om det jag har vnder hender at skrifwa, tå sades mig holl munn på dig eller jag slår dig, såg då en sittia på en is, och jag war redd, kom liksom vti en vision, jag hölt med tanckarne in, och kom i en sådan wahnlig rysning, som war at jag intet skulle så lenge holla i dermed, helst om söndagen, eller kanske om aftnarne.

d 29 × 30.

Som war lördagen til en söndag, såg jag en gafwel af det skiönaste Palais som någonsin kunde ses,

sken som solen mitt på: mig sades at vti societeten skulle wara beslutit at jag blef ett membrum som wore immortale[1], hwilcket ingen förr warit vtan en som död warit och lefwat; andre[2] sade at det wore flere, jag kom i tanckar, om icke det wore angelägnast at wara hos Gud och så lefwa, så at *detta ansåg det jag då bracht til slut om formis organicis in genere*[3], *och förnemligast slutet:* sedan sade en at han wille helsa på mig kl: 10, han wiste intet hwar jag bodde, jag swarade då som jag tychte at jag bodde i gafwelen af det palais: som betydde at det jag *då med Gudz hielp skrifwit om formis war sådant, at det föra skulle mig än widare, at se det härligare är* Sedan war jag med fruentimmer, men wille intet röra dem, som jag haft med de heligare förr at beskaffa, hwarwid mycket inföll mig, som jag lemnade vti Gudz behag, emedan *jag [är] som ett instrument hwarmed han giör efter sitt behag, men skulle önska at wara med de förra,* doch intet min wilja vtan Gudz. Gud låte mig härvtinnan intet mig försedt. det jag intet tror.

d 3 Oct: eftermiddagen.

kom jag i en liten sömn, repræsenterades huru alt war innerst vti unitatibus, ratio causæ, finis[4], så at wåre tanckar considerade[5] och som der unitates, invti sig föra ingen annan finem och rationem, än den som der in kommer af spiritu Dei eller corporis,[6] om af corpori är alt synd ifrån det innersta,

[1] en medlem som vore odödlig.
[2] *andre* kan möjligen också vara *anden.* (Kl.)
[3] om de organiska formernas begrepp.
[4] unitas — enhet; ratio causæ — orsakslagen; finis — slut, ändamål.
[5] considero — besinna.
[6] av Guds ande eller av kroppen.

ty wi syfta intet annat efter än det som strefwar emot det andeliga hwad som regerar kunna wi sielf merckia om man eftersinnar, af wåra amoribus[1], som jemwel följa med.

d 3 ad 6

Åtskilliga resor, har förmerckt at det -gifwes andar af allehanda slag, den ena anden som är Christi, är den enda som har all beatitudinem[2] med sig, af de andra lockas man på 1000 sett at gå in med dem, men olyckelig den som det giör, kom mig före en och annan gång Coram och dathan[3] som förde fremmande eld på altaret, och det kunde intet libera, så är det enär annan eld föres in än som den som kommer af Christo: jag såg ock som en eld, som kom til mig. derföre är det at skilja andarna, som är en sak man intet vtan igenom Christum sjelf och dess anda kan giöra; vti hwad faslig fahra jag warit den natten 29 × 30 repræsenterades mig derefter i sömnen, at jag war på en is, som sedan knapt bar, kom widare til ett faslig stort swalg, en på andra sidan kunde intet komma att hielpa mig, ty gick jag tillbakars: men Gud igenom Christum[4] är endast som mig hulpit härvtinnan: som är som min Herre och husbonde, hwars träl jag är, ware ähra och tack, vtan hwilcken ingen kan komma til Gud.

6 × 7. Oct.

War ganska mycket och doch nådigt, huru ett swart floor eller hud, som war öfwerdragen, ski-

---

1 amor — kärlek, köttsligt begär efter kärleksförbindelser
2 beatitudo — lycksalighet.
3 Se Mos. 16 kap. om Koras, Datans och Abirams uppror!
4 *Gud igenom Christum* ändrat från *Christus.* (Kl.)

nande, doch hade intet bestånd, det sades intet holla, ty wecklades det ehop, och lofwades at oplysa mig betre, syntes och som ett innerligit lumen[1]; wille sielf thet giöra om söndagarne. *war at jag gådt med mitt förstånd och phantasie in vti något, som liknas wid det swarta floret, som intet holler streck.* åter såg ett diup, som är *fahrligheten jag är vti med mina tanckar.* Elliest berettades något om min bok, man sade at den wore en Liber divinus de Dei cultu et amore[2], jag tror det war ock något om spiritibus, jag trodde jag hade något derom vti min de Infinito,[3] men swarades intet dertil: jag kom sedan i tanckar och i vnderrettelse, at *all amor til hwad ting det wara må, som til mina arbeten jag har vnder hender, enär man älskar dem, och intet som ett medium til den enda amorem som är til Gud och Christum Jesum, wore en amor meretricius,*[4] hwarföre ock sådant *altid liknas med meretricationi i Gudz ord; det är ock den som mig wede[r]farit är;* men enär *man har kierlek för Gud det förnemsta, så har man dertil ingen annan kiärlek, än den man finner derigenom at befodra den til Gud.* Tychte ock se Zaar Peter och andre store knesar, som förachtade mig emedan jag hade halfarmar; wet intet hwad anhang de wore af; det har gifwitz mig åtskilliga resor skiönt bröd med mehra, Gud *gifwe, som jag tror, det är det andeliga brödet*

Vtaf detta och det föregående finnes huru snart och lett en menniskia är förförd af andra andar, *hwilcke repræsentera sig efter hwars och ens amour,*

---

[1] lumen — ljus.

[2] Liber etc. — en gudomlig bok om dyrkan av och kärleken till Gud.

[3] om spiritibus — om andar; de Infinito — om det oändliga.

[4] amor meretricius — skökokärlek.

ty amores repræsenteras med andar, jemwel i sielfwa wercket som fruentimber i dra-[1]

d 7 × 8

tychte wille gå en wäg fram, men såg en liten gosse, som gick en liten stig, jag följde honom, men war en dimba, jag tychte at soldater war vtwid, jag gick hukad och rädd, men tychte doch det wara intet fiender vtan af wårt egit folck, men jag fant mig intet se någon wäg fram, wände om, och kom in i ett ostädigt rum, begiärte en annan Cammare, fick ock, begiärte watn, han sade det war ferskt och grumlat, begierte så miölck, waknade; *war at jag warit på en wilse wäg, och följdt mitt förstånd vti en dimba, då man är rädd jemwel för sitt egit folck, som det wore fiender; men enär man går retta wägen, är man redd för ingen; watnet är at det är ännu grumlad, miölck at det bör ännu mehra styrckias*

Såg sedan in visione en som hade in swart kappa, men den togs vtaf, och han förswan; *som war at det förra swarta förswan; enär man går allenast den wägen, at man liter endast på Gud och Christum, och intet på sig sielf, eller setter sig kiött til arm, sitt egit förstånd* elliest fant man, at *wi äro soldater at strida emot Satan continuerligen, enär man har Gudz anda och lif, tå är det dagelig en victoria*[2], *men twert om, är det dagelig en clades*[3], *man faller ifrån det ena til det andra, ty bör man intet desperera*[4] *vtan lita på Gudz nåd:* i förra natten tychtes jag sedt

---

[1] Här avbrytes handskriftens text helt abrupt som på flera andra ställen.
[2] victoria — seger.
[3] clades — nederlag, olycka.
[4] despero — förtvivla.

fullmacht af en Captein Leutnant eller dylikt, men jag sökte secret: Bierchenius at säja det jag wille blifwa wid min förra bestelning at wara assessor, som betydde at jag intet då förstod hwad det wille säja at wara soldat, och strida emot satan, ty Gud sender änglar med honom som strida för honom. detta är den swarta mantelen, som är afdragen, och Gud sielf har tecktz oplysa mig vti.

Såg jemwel in visione ett hierta fult med blod, *war kierleken*

d 8 × 9.

denna natten war den förnöjsamaste ibland alla, emedan jag såg Regnum Jnnocentiæ[1]; såg nedanföre mig den skiönaste trädgård, som ses kunde, derpå hwart trä sattes hwita rosor efter hand, kom sedan vti en long kammare, ther stodo hwita skiöna kiärl med miölck och bröd vti, så appetitligt, at intet appetiteligare kunde förestellas, jag war i selskap med ett fruentimmer, som jag intet mins serdeles, så gick jag tilbakars, kom til mig ett litet wackert och oskyldigt barn, som sade mig at hon det fruentimret har gådt bort, vtan at tagit afsked, bad mig köpa åt henne en bok, som hon wille taga op, men wiste[2] mig intet, waknade, vtom dess tychte jag tractera på min räkning en hoper vti ett hus eller palais för sig sielft, der woro bekante; bland dem RikzRådet Lagerberg, tror Ehrenpreus och andra, som alt war på min depence, tychte det kosta mig mycket, men tanckarne gingo fram och tilbakars, at det wore depence, ibland skiötte jag der intet om, ty jag merckte, at alt bestodes af den Herren, som hade den egendomen, eller wiste mig det. *War*

[1] Regnum Innocentiæ — oskuldens rike.

[2] Framför *wiste* står i hds. ett (halft?) ord *te* eller *to*. (Kl.)

vti Regno Jnnocentiæ, och at jag tracterade de andra och werdzliga vtan at se dem, om det betyder mitt arbete, at intet wara liksom med dem, fast jag tracterar dem dermed, eller något annat: barnet war sjelfwa innocentia, af det wardt jag ganska rörd, och önskade wara i ett sådant rike, der all inno[cen]ce wore: bekla[ga]de at jag wid wak[n]andet kom derifrån: hwad det fruentimbret war, som gick bort utan afsked, wet jag intet hwad det wil säja.

war dagen derpå eller d 9, så klarsynt at jag såg läsa den granna bibelen vtan minsta incommoditet[1].

d 9 × 10

in visione som en eld i stenkohl, som brend[e] starckt, som *betydde ignem amoris*[2]. Sedan war jag ehop med fruentimmer, som hade tender på ett wisst stelle, dit jag wille men tenderna hindrade, *som betydde at jag dagen förvt hollit på mitt arbete, som är helt serskilt ifrån thet andra, och en hel annan amour, om den skulle råda, och intet anses som ett parlage*[?] *eller leksak i anseende til det andra:* jag war då *vti en hel resolution enär jag wak[n]ade,* at abandonera[3] detta arbete, som ock skedt om intet sedan i sömnen, tychtes mig wara skickad på ett stelle med ett bref, jag fant intet wägen, doch Hedwig min Syster så[g] brefwet, sade det wara til Ulrica Adlersteen, som fantz hafwa lenge lengtat efter mig, jag kom dit, såg Schönström[4] ock; sedan hade jag för mig continuerligen sensus hur de gå op åt cerebrum och

---

[1] minsta olägenhet.
[2] ignis amoris — kärlekens eld.
[3] övergiva.
[4] Peter Schönström, historiker, f. 1682, d. 1746. Ätten härstammar från Swedenborgs farbror Per Svedberg, död som assessor i Bergskollegium 1692.

neder, *hwarigenom jag styrcktes at continuera med arbetet, gifwe Gud det wore intet emot hans behag, som jag af sömnen intet kan aftaga, vtan at settia mig vti försök om jag wille abandonera det, til hwilcken resolution Gud doch halp mig, Gudi ware endast lof och ähra* men ett barn föll på min fot och stötte sig, och skrek, jag wille hielpa op det, och sade hwarföre så rasa; *war vtan twifwel at jag wille rasa för fort vti detta*

d 10 × 11.

Syntes som jag war i seng med en, men intet rörde henne, kom sedan med en herre, den jag frågade om jag kunde få tienst hos honom, emedan jag förloradt mitt igenom kriget, men sades nej, de spelte liksom bazett[1], penningarne gingo af och an, jag war doch altid med them; frågade min dreng om han sagt at jag ägde något, sade nei, sade at han intet annat skulle säja. *betyder den moravianska kyrckian*[2], *at jag är der och intet antagen, och at jag säjer det jag intet har kunskap i religione, vtan det alt förloradt, och de som spela basett, winna här och ther*

d 12 × 13.

Syntes som en blef slagen och hudflengd, och sedan så ofwantil som nedan före predikade af större ifwer och dref det samma: *betyder at enär man blir tuchtad af wår Herre får man sedan större ifwer och anda at fortfara i det som anden förer en til, så at tuchtan och straffet giör ökning dervti, jag war i tanckar förvt om dagen, at jag war så förnöjd, som gaf mina tanckar något fritt lopp, torde straffet ändra det, hwarpå detta kom til swars.*

---

[1] bassett — ett ursprungligen franskt hasardspel med kort.
[2] Jfr anteckningarna 19 och 20 maj i London!

Sedan tychte jag säja til mig, at Herren sielf wille vnderretta mig; *ty som jag fant, är jag i dett stånd at jag wet dervtinnan intet, än at Christus bör wara alt i alla, eller Gud igenom Christum, så at wi intet sielfwa kun[na] det ringaste dertil giöra, mindre strefwa, ty är best at gifwa sig på nåd och onåd, och widare kunde man dervti wara hel passive wore fullkomligast,* jag såg ock i vision, huru skiöna bröden på en talrik præsenterades mig, *som war förbod, at Herren sielf wille vnderretta mig, enär jag nu kommit först i det stånd, at jag intet wet, och alla præconcepta judicia*[1] *äro mig betagne, som är början til at lära, neml: at först blifwa ett barn, och så ammas op vti kunskapen, som mig nu sker.*

d 13 × 14.

Ibland annat sades mig, at jag för 14 dagar sedan begynte at se mycket wackrare vt, och wara lik en ängel, *Gud gifwe det wore så, Gud stå mig hervtinnan bi och intet tage sin nåd ifrån mig*

d 15 × 16.

Vti en *vision* at en war vnder en stor börda och bar bräder, föll i kull vnder bördan, och en annan kom til hielp, men hur han blef hulpen såg jag intet: i *sömnen*, at jag omsider gick op för en spong, och såg diup och fahrligheter för mig, sedan klengde jag mig op för ett rep, efter en annan, men såg intet ändan, hur jag kunde komma op. *betyder at de som sielf willa strefwa och hielpa sig til himmelriket, eller til det högre är, fåfengt arbeta sjelfwa, och med stendig fahra, som lett är enär man addresserar sig til Gud, som hielpen har vti sådant och*

[1] förutfattade domar.

d 18 × 19 Octob:

huru som en stor hund, den jag mente wara bunden flög åt mig, bet mig vti benet, kom en som hölt hans fasliga gap, at han intet kunde giöra mehr ondt. *war at jag dagen förvt hörde på medicinska Colleg: oration, och jag förhof mig i tanckarne, at de skulle nemna mig, som den som förstod anatomien betre, doch war jag glad at det intet skedde.* syntes i vision natten derefter huru en snefot gick ifrån mig, *som torde wara at jag blef igenom det bettet som snefot,*

d 19 × 20

huru jag såg det ena diuret efter det andra, de der slogo vt sina wingar, woro de drakar, jag flög öfwer dem bort, doch en stötte jag på. *sådana drakar betyda amores spurios*[1], *som wisa sig som det intet wore drakar innan man får se wingarne,* detta hade jag nu vnder hender at skrifwa om.

d 20 × 21.

War ganska nådigt och merckwerdigt, dagen[2] *förvt fant jag*[3] *mig wara owärdig til all den nåd Gud täches bewisa mig, emedan hos mig så diupt war rotad kierlek til mig sielf och högmoden, bad derföre Gud at taga den ifrån mig, emedan det intet står i min macht, fant mig om aftonen vti en vnderlig situation, som jag intet förr befunnit mig vti, at jag likasom despe-*

---

[1] spurius — oäkta född.

[2] *jag war om aftonen* utstruket framför *dagen*. (Kl.)

[3] Meningen har först varit: *fant jag hos mig hafwa,* men straxt blivit ändrad; *hafwa* är utstruket, men *hos* kvarstår i hds. orätt. (Kl.)

r[er]ade om Gudz nåd, ehuru jag doch wiste at Gud så nådig är, och mig isynnerhet bewist större nåd än andra, det war en ängzlan i siälen, men intet i sinn[e]t, så at den intet war kenbar, än vti sielfwa sinnet, vtan någon smerta i kroppen; jag somnade derpå in, syntes mig twenne hundar som följde mig tett efter, longt omsider blef jag vtaf med dem, och sades mig i tanckarne, at denna vnderliga smerta war at curera mig ifrån desse; *så at en sådan smerta är, enär roten skall tagas bort, af det som så diupt rotadt är, hwilcket förtienar at ganska wel minnas och hafwa i tanckarne*

Sedan såg jag en stor konung, som war konungen af franckrike, som gick vtan svite och hade en ringa hofstad, och intet af det kunde ansees som en konung, en med mig tychtes intet willa erkenna honom för konung, jag sade at han är sådan som intet bryr sig derom: war höflig emot alla, vtan alteration[1], talte ock med mig; då han gick vt hade han ei heller något svit, vtan tog på sig andras börda, och bar som kläder; kom derifrån i stort annat selskap, der war en mycket större ståt: Sedan såg jag drottningen, då Cammarherren kom och bugade sig, giorde hon jemwel lika diupt reverence; och war intet högmod hos henne: *betyder at vti Christo bor intet det ringaste högmod vtan at han giör sig lika med andra ehuru han är den störste konungen, och intet bryr sig om det som stort är, jemwel at han tager andras börda vppå sig; drottningen som är sapientia, är likaså, och har intet egen kierlek, och ser sig intet i sig sielft högre, för det hon är drottning.*

---

[1] förskräckelse, oro.

d 26 × 27 Oct:

Sades mig förr at d 27 oct: skulle komma igen. då jag tog mig före cultum et amorem Dei[1]*;* syntes jag wara Christum sielf, som jag vmgickz med som med en annan, vtan fazon, han lånte litet af en annan, några fempunig, jag förtröt at han det intet giorde af mig, jag tog op twenne, deraf jag tychte sielf låtit falla en, och jemte en annan til, han frågade hwad det är, jag sade jag funnit twå, en lärer fallit ifrån honom, jag gaf them, och han tog emot; på sådant innocent wis tychtes wi lefwa ehop, som war status innocentiæ.

Sedan war jag i min kammare med en annan bekant eller slecht, och sade at jag wille wisa honom det jag logerade better, gick så vt med honom först vti ett birum, som bar longt bort, kammare innanför kammare, men hörde intet mig til, en i sengen frågade, hwad han wille; jag gick vt med honom vti min sahl, då jag öpnade dören, såg jag en hel marcknadzplatz wara der logeradt, strax frammanför mig mycket kram, dervtom syntes en flanck af stort palais, men detta togs neder, då syntes frammanföre och på sidorna helt fult af skiöna kiärl, porcellain som mig tychtes, nyss opsatte, på sidan war alt i opsettiande; som ock sedan gick in vti min lilla kammare som ock lyste: *detta betyder alt det arbete jag nu för hender tager i Gudz namn, framma[n]för de cultu Dei, på sidan de amore, och at jag intet bör taga af annars kram, vtan mitt, som det war i min sahl den jag hyrde, min kammare och bredewid war det andra arbetet, och de rum på sidan, war det som intet mig tilhörde. Gud lede mig*

---

[1] Jfr anteckn. 6 × 7 okt. rörande »Liber divinus».

på den retta wägen, Christus sade at jag intet bör företaga vtan honom.

Satt mig på en skiön swart hest, war twå, han war modig, gick först afwägs, men sedan wände sig, war det jag skulle företaga, som än war för mig mörkt, men kommer omsider på retta wägen.

enär jag gick med min wän igenom en long gång, kom en wacker flicka och föll honom i famnen, och som ynckade sig, jag frågade om hon kende honom, swarade intet, jag tog henne ifrån honom och ledde henne wid armen, *det war mitt andra arbete dit hon addresserade sig, hwarifrån jag tog henne i detta.*

om morgonen syntes mig vti en vision den marcknad som en disting war vti min faders hus i upsala, i salen ofwanföre, vti ingången och elliest öfwer alt, *detta betyder det samma, så at det bör ske, så mycket wissare*

Om morgonen då jag waknade kom åter på mig en sådan swimning eller deliqvium[1], som jag hade för 6 eller 7 åhr sedan i Amsterdam, då jag begynte oecon:[omiam] Regni anim:[alis] men mycket subtilare, så at jag syntes wara när döden, kom enär jag såg ljuset, kastade mig på mitt ansichte, gick doch småningom öfwer, emedan små sömner betogo mig, så at detta deliqvium var inre och diupare, men strax gick öfwer, *betyder som då at mitt hufwud städas och renssas werkeligen ifrån det, som hindra skola dessa tanckar, som ock förra gången skedde, emedan det gaf mig penetration*[2], *helst vti*

---

[1] Ett tredje sådant deliqvium är utan tvivel den av Swedenborgs vän SPRINGER omnämnda vanmakten. Se TAFELS *Urkunden*, 1, sid. 166. (Kl.)

[2] förmåga att intränga i sitt ämne.

pennan, som ock nu repræsenterades mig at jag syntes skrifwa en fijn styl.

[På 99:e sidan i hds. finnas endast de 4 sista orden. Efter flera alldeles tomma sidor kommer följande anteckning:]

d 11 × 12 [Maj?]

— tychtes med Öhlreick[1] wara med 2 fruentimmer. han lade sig, och som jag tychte efter åt warit hos ett fruen[tim]mer: han decouvr[er]ade det, det kom mig in, som jag berettade, at jag ock legat hos ett och min fader såg det, men gick förbi, och sade intet ord derom.

— Jag gick ifrån Öhlreick och i wägen war diupt watn, men på sidan war ganska litet, en gång, dit gick jag på sidan, tychte mig intet böra gå i diupa wattnet

— tychte at en racquet slog lös opöfwer mig, som sprider en hop gnistor af wacker eld: kiärlek til det höga. kanske.[2]

---

[1] Jfr anteckn. d. 19 och 20 maj i London angående professor von Oelreich!

[2] Sidan, där anteckningarna från 11 × 12 (Maj?) finnas, är f. ö. tom. Därpå komma två tomma sidor, varefter följa två uppslag med räkenskaper. Slutligen förekommer på dagbokens sista sida en kort anteckning på latin, vilken rör sig om lösaktiga kvinnor. Klemming har meddelat såväl räkenskaperna som de latinska raderna. Detta har här uteslutits liksom en del tolkningar av andra Swedenborgsmanuskript, särskilt *Diarium spirituale*, vilka Klemming medtagit i sin upplaga.

Den i Klemmings upplaga reproducerade handskriftssidan.

II.

DRÖMDAGBOKEN

Manuskriptets öden, föregående tryckta upplagor, bibliografiska och andra kommentarier.

Under huvudtiteln »*Swedenborgs drömmar 1744*» utkom år 1859 en liten bok på 84 sidor, tryckt hos P. A. Norstedt & Söner, Kongl. boktryckare. Titelbladet upplyser vidare om att boken omfattar även andra av Swedenborgs anteckningar samt att såväl drömmarna som dessa äro »efter originalhandskrifter meddelade av G. E. KLEMMING». Boken har efter en tillägnan, varom mera nedan, ett företal av följande lydelse:

»Kongl. Biblioteket i Stockholm inköpte för kort tid sedan (okt. 1858) den originalhandskrift, som lämnat huvudsakliga innehållet av detta häfte. Hon hade då länge legat dold hos en vid sin 1849 inträffade död 90-årig man, professorn och lektorn i Västerås R. SCHERINGSSON, bland vilkens litterära kvarlåtenskap hon ännu förblev bortglömd i nära 10 år, till dess hon hembjöds K. Biblioteket till inlösen; något vidare angående hennes öden har man icke kunnat erfara.

Handskriften är en vanlig anteckningsbok i liten oktav, enligt förra århundradets bruk bunden i pergament, samt försedd med klaff och fickor på

båda sidor.[1] Bladen äro nu 69 till antalet sedan några, förmodligen oskrivna, blivit bortrivna; skrift finnes dock ej på flera än 54 av dem, eller närmare blott på 104 sidor. De första bladen upptagas av anteckningar under resan 1743 till Haag, dit SWEDENBORG begav sig för att låta trycka början och utarbeta fortsättningen av *Regnum Animale.* Dessa reseanteckningar avbrytas dock snart och efterträdas av uppteckningar från drömmens och visionens område, bland vilka dock spridda uppgifter även om det yttre, verkliga livet äro inflätade. Omfattande brytningsperioden i SWEDENBORGS liv, övergången från det världsliga till det andliga, äro de av stort värde för bedömandet av hans själstillstånd, vilket de visa oss i högsta grad upprört och vari vi således kunna kasta djupare blickar än hittills varit möjligt. Dock, utgivaren handlar endast av litterärhistoriskt intresse och inskränker sin åtgärd till att helt enkelt meddela denna urkund sådan han funnit henne. Slutsatserna må otvunget framställa sig för tänkande läsare; kommentatorer lära väl för övrigt icke komma att saknas.

Några hittills icke eller föga kända originalanteckningar av SWEDENBORG har utg. begagnat tillfället att låta medfölja; bland dem i första rum-

---

[1] På främsta pärmens innersida läses: »Inköpt från Dem. Littorin i Vesterås (genom Prosten Boberg) för 250 Rd Rmt 14 october 1858 (ankom den 18:de oct.).» På manuskriptets första sida är antecknat: »Manuscript af Em. Svedenborg, funnet i afl. Professoren och Lectoren i Westerås R. Scheringsons Boksamling af L. T. Boberg.» På samma blads följande sida börja så Swedenborgs reseanteckningar.

Det upplyses vidare att Dem. Littorin hade fått handskriften genom arv efter lektor Scheringson. (En tradition att Scheringson i sin ungdom sammanträffat med Swedenborg i London angives som falsk.)

met de i TAFELS upplaga såsom oläsliga utelämnade stycken av *Diarium Spirituale*, särdeles som drömmarna och synerna från 1744 torde kunna få anses som en första del av detta yngre diarium. Vad utgivningssättet beträffar har utg. kanske gått för långt i noggrannhet genom särskilt utmärkande med kursiv stil av de många icke utskrivna eller med blotta slängar antydda bokstäverna och halva orden. Men vid behandlingen av en med så ringa omsorg nedskriven samt till följe därav ofta tvetydig och svårläst skrift har utg. föredragit att uppbära denna beskyllning än en motsatt, i synnerhet som på detta sätt misstankar om avsiktlig förfalskning väl knappast torde kunna finna insteg. I handskriften uteglömda ord och bokstäver äro här satta inom klammer; likaså förklaringarna till felskrivna ord. Hela ord och längre stycken tryckta med kursiv stil äro i originalet understrukna. För autenticiteten och avtryckets trohet får utg. hänvisa till den fotografiskt återgivna 57:e handskriftsidan samt till det här bifogade intyget av vår utmärkte manuskriptläsare, amanuensen i riksarkivet herr F. A. DAHLGREN, som haft godheten biträda vid korrekturläsningen och med skarpsinnighet utgissat många av de svårlästa orden.

Slutligen återstår endast att nämna och urskulda upplagans ringhet. Det egendomliga innehållet, som lätt skulle kunna råka i strid med tryckfrihetslagen, har nämligen icke tillåtit att sprida boken i oförändrat skick till allmänheten; till följe varav den nu endast meddelas upplyste tänkande och för ämnet intresserade. För att icke överskrida hundratalet av exemplar har man stannat vid nittionio, vilka alla äro numrerade.»

Detta företal — jämte den av mig bifogade noten med bibliotekets upplysningar — underrättar oss om de öden, som man hittills vet att manuskriptet till *Swedenborgs drömmar* undergått, och om handskriftens utseende.

Den nämnda dedikationen lyder sålunda:

»Till J. F. J. Tafel och J. J. G. Wilkinson.

Tillåten att denna viktiga urkund till förklaringen av ett det märkligaste psykologiska fenomen, SWEDENBORG, ägnas Eder av uppriktig aktning och tacksamhet för edra stora förtjänster om den utmärkte mannens minne och vetenskapliga verksamhet. I söken ju endast sanningen: räknen mig således icke till last, att ett nyss uppdagat fragment därav framlägges på sätt som höves, oförändrat och oavkortat. Det meddelas dock nu endast åt några få sanningens och tänkandets vänner; i eder frihet lämnar jag att sprida det till större kretsar.

Ödmjukast.

Utgivaren.»

Friheten att sprida urkunden till större kretsar begagnade man sig snart av i såväl andra länder som hos oss. Redan år 1860 utkom en ny upplaga på svenska, tryckt i Stockholm hos J. & A. Riis, utan någon numrering av exemplaren eller utan att någon begränsning av upplagans storlek angivits. Upplagan utgavs anonymt, men det var tydligen omedelbart bekant, att den föranstaltats av den bekanta författarinnan och Swedenborgsbeundrarinnan ANNA FREDRIKA EHRENBORG, född Carlqvist.

Fru Ehrenborg inleder sin upplaga med ett tjugutal sidor »reflexioner» och avtrycker därefter ordagrant — om också icke med samma typografiskt minutiösa utgivningssätt — Klemmings upplaga, sedan hon förutskickat följande upplysningar:

»Denna märkliga urkund var ursprungligen icke ämnad för en större allmänhet och meddelades därför endast åt några få upplysta tänkande och för ämnet intresserade. Sedan den numera blivit översatt på engelska, franska och tyska språken, finnes intet skäl att neka originalet en större offentlighet i Swedenborgs fädernesland; varför nu ett oförändrat avtryck av hr Klemmings upplaga, med hans tillstånd och överlåtande av förlagsrätten, utgives tillgängligt i bokhandeln.

Från originalupplagan införes följande intyg, såsom gällande även för detta avtryck:

'På begäran av hr kungl. v. bibliotekarien Klemming har jag jämfört följande sidor 1—64 med originalhandskriften av Swedenborgs egen hand, och intygar härmed avtryckets fullkomliga trohet, så vitt det varit möjligt att utreda de ofta svårtydda skriftdragen.

Stockholm den 4 juni 1859.

F. A. Dahlgren.'»

Fru Ehrenborg har tydligen utgivit sin upplaga i fullt samförstånd såväl med hrr Klemming och Dahlgren som tryckfrihetslagen.

I slutet av boken liksom på sista sidan av omslaget meddelar förlaget följande:

»Till förläggaren har anlänt följande anonyma skrivelse:

'Frågas om icke skriften :*Swedenborgs Drömmar*, kunde få sin rätta titel: *Swedenborgs Drömmar*, eller andeliga frestelser, kort innan han af Herren blef kallad till Apostla Embetet i den nya Christna Församlingen.

Önskas af alla Församlingens medlemmar.

$18\frac{25}{2}60$.

Låter det sig icke göra, så torde *tredje* upplagan snart utkomma under nämnde titel.'

Till svar härå meddelas, att om hotelsen sättes i verket, anställes åtal vid domstol emot eftertryckaren.»

Ur de nämda reflexioner, med vilka fru Ehrenborg inleder sin bok — vilken även den som sagts länge varit ytterst svåråtkomlig utanför biblioteken — må här några utdrag göras.

Författarinnan börjar sina reflexioner i okt. 1859, sedan Klemmings upplaga utkommit. Hon förklarar, att »mången, både vän och fiende till Swedenborgska namnet, skall med nyfikenhet undra vad märkvärdigt som är att läsa i denna så försiktigt anmälda skrift». Man ville gissa, »att den vilken så väl, som här är gjort, tillvaratager och såsom något dyrbart visar till och med vad som i ett arbete är utstruket, 'med tjockt bläck' övertäckt, såsom av dess egen författare ogillat och bortkastat, måtte sätta stort värde på allt av den handen». Men å andra sidan kan »den, vilken likasom bortrycker väggen ur en människas sovrum och — — visar en man i nattkläder, som trott sig ensam med den Gud han tillbeder — — svårligen vara den blottställdes vän». Emellertid påpekar hon, att det förhållandet, att boken »är dedicerad till två av Swedenborgs varmaste vänner i andra länder: en tysk professor och en engelsk doktor, lägger mest i vågskålen för att utgivaren icke må räknas till fienderna».

Hon citerar bibelordet om »den naturliga människan, som intet förnimmer av det Guds Anda tillhörer». »En viss klass av så kallat bildat folk vet», tillägger hon vidare, »föga om den förändring svenskan har undergått på de sista hundrade åren och än mindre om det bildspråk, den höga symbolik, varigenom en andlig värld medelst drömmar och syner under vissa förhållanden och till avsedda ändamål uppenbarar sig för och nedlåter sig till en naturlig. — Men icke blott de ytligt bildade — utan även de, som i våra dagar motsvara det första kristna tidevarvets skriftlärde och fariséer, missförstå och misstyda en skrift som denna.» Och hon påtalar, att utgivaren tyckes »ha med huvudsaklig uppmärksamhet fäst sig vid Swedenborgs yttrande om sin 'huvudpassion'. Detta visar sig av de '*anmärkningar*', med vilka boken slutas».

»Av förteckningen över Swedenborgs till K. Vetenskaps-Akademien år 1772 lämnade handskrifter är det bekant», citerar fru E. vidare en av Klemmings anmärkningar,[1] »att han redan under 1736—40 upptecknat några drömmar på fem kvartblad i ett vidlyftigare manuskript, vilka dock numera antagligen icke finnas i behåll. Bladen uttogos nämligen ur bandet och lämnades i familjens vård, men då de förmodligen voro av samma art som de här meddelade, kan man ej undra om de blivit förstörda, avsiktligt eller genom vanvård. De äro förgäves efterspanade vid olika tider.»

För övrigt kommenterar fru Ehrenborg drömdagboken — eller »nattboken», som hon också kallar den, — och andra av Swedenborgs uttalanden

---

[1] Se noten 3 å sid. 12.

i hithörande frågor från nykyrklig ståndpunkt och fortsätter med ett tillägg till sina reflexioner, gjort i februari 1860. Hon konstaterar här, att »mycket buller försports om Swedenborgs drömmar 1744». Hon jämför Swedenborg med Luther och Heliga Birgitta. Luther blev, säger hon, »icke rätt förstådd förr än efter 300 år. Innan hälften av samma tid, från Swedenborgs jordiska levnads slut, är tillända, skall *han* vara det i än vidsträcktare grad — och det är icke otroligt, att en tredje skall fortsätta hans verk i större cirklar, än han fortsatt Luthers, och sålunda uppdaga än mera. Swedenborg talar om tre himlar och tre mot dessa svarande samt för deras invånare lämpade meningar i Ordet: den naturliga — eller bokstavsmeningen; den andliga — eller andemeningen — och den himmelska. Genom Luther har den *första* av dessa blivit lösgjord ur katolicismens 'babyloniska' fångenskap. Genom Swedenborg har den *andra* av Herren själv blivit erbjuden åt alla, som läsa bibeln. Den tredje är kanske icke[1] långt borta. Herrans ord: 'Jag haver ännu mycket säga eder; men I kunnen det nu icke bära' (Joh. 16: 12), gäller ock för denna tid, dock i olika grad hos olika personer under densamma.»

Den upplaga av *Swedenborgs drömmar*, som härmed lämnas i allmänhetens händer, är ett avtryck av Swedenborgs eget originalmanuskript eller av Dahlgrens tolkning av detsamma, vilken tolknings noggrannhet är vitsordad. Dock har det ansetts lämpligt att i en upplaga med så populärt syfte som denna utesluta några få rader, som i onödan kunde väcka anstöt hos en större läsekrets.

---

[1] Ordet *icke* tydligen uteglömt genom tryckfel.

De tillägg utöver manuskriptet till drömdagboken, vilka Klemming låtit medfölja sin upplaga, ha här icke medtagits. Icke heller har detta nya avtryck skett med samma minutiösa noggrannhet, som Klemming, såsom vi sett, talar om i sitt företal och som här kan anses överflödig.

Drömdagboken har kommit att erhålla en särskilt uppmärksammad plats bland Swedenborgs oerhört rika litterära alstring, därför att den skrivits under vad man kallat hans »religiösa kris», då han övergav det flitiga arbetet med naturvetenskapliga undersökningar för att syssla med icke mindre trägna forskningar rörande utomjordiska ting.

I sin av Svenska akademien prisbelönade bok »*Swedenborg, en studie över hans utveckling till mystiker och andeskådare*» har prof. Martin Lamm ägnat ett utförligt kapitel under rubriken »Den religiösa krisen» åt den period i Swedenborgs liv, då drömdagboken kom till.

»I många stora mystikers biografi finner man», skriver Lamm, »en egendomlig depressionsperiod, som efterträder den första extatiska perioden och utgör en förberedelse till den sista, 'apostoliska' perioden, då individen enbart känner sig som ett verktyg för Guds handlande». Lamm citerar H. Delacroix' »*Etudes d'histoire et de psychologie du mysticisme*» och betonar, att de stora mystikerna så gott som alltid visa utpräglat nervösa drag och att vissa sidor av deras mystik också ha släktskap med den neuros, varav de lida. Men bakom dessa sjukliga drag skönjer man storslagna intuitioner, en stor impuls, som leder deras liv. »Om det», som Delacroix säger, »ej under neurosen funnes ett därifrån skilt mentalt tillstånd, skulle det ej

finnas något artistiskt geni, lika litet som något religiöst.»

Efter dagbokens första enkla resenotiser ha anteckningarna troligen upptagits under midvintern 1743—44, antagligen i december 1743. Swedenborg känner sig nu i vissa stycken förändrad, som vi se redan av hans anteckningar om sitt tillstånd, sedan han kommit till Haag. Lamm antager rörande denna förändring, att den stått i intimt samband med hans vetenskapliga skriftställarverksamhet, som framkallat stor uppmärksamhet utomlands och tydligen fyllt honom med berättigad självkänsla. I företalet till sitt stora arbete *Regnum Animale*, varom nämnes i Klemmings företal och vilket arbete han nu var sysselsatt med att slutredigera, hade han sagt, att han själv varit den förste, som på allvar vågat att på denna väg, den naturvetenskapliga, söka nå fram till kunskap om själen. Swedenborg skriver härom bl. a.: »Jag har beslutat att ej tillåta mig någon rast eller ro förrän jag genomgått hela det animala riket ända till själen. Genom att oupphörligen rikta min gång inåt skall jag öppna alla dörrar, som föra till själen, och med Guds hjälp slutligt skåda henne själv.» »Swedenborg är», fortsätter Lamm, »fullt medveten om att det ej är av egna krafter, som han åstadkommer detta. Vid varje nytt steg han tager inom sin forskning, vid varje ny upptäckt han tycker sig göra, känner han behov av tecknet, den gudomliga bekräftelsen. Det är dessa ljusvisioner, framträdande i förbindelse med respirationshämningar och svimningsanfall, som han har att tacka för vad han kallar 'mina klara tankar i sakerna'. Men dylika bekräftelser komma ej, när han åstundar

dem.» Och vidare: »'Andans kraft' kan endast nedstiga i ett käril, som är tömt på allt slagg, som helt kan uppfyllas av den. Och denna inre rening väntar sig Swedenborg liksom de flesta mystiker genom ett gudomligt underverk, genom en plötslig nådegåva. Vi skola gång på gång i dagboken se honom försäkra sig ha ändgiltigt besegrat sin 'yttre människa'. Men gång på gång återkomma de sinnliga frestelserna och författarfåfängan, och gång på gång står han på nytt förtvivlad och i saknad av nåden.»

Swedenborg söker förklara sina drömmar symboliskt. Ofta tar han sin tillflykt till den korrespondenslära, som spelar så stor roll i hans forskning, ibland förmår han icke avgöra, vad Gud genom drömmarna vill säga honom, hjälpa honom med eller varna honom för. Utom om drömmar talar han om syner, som han upplever — »varken i sömn eller vakande, i en underlig dvala» — samt också om syner eller visioner, som han har i fullt vaket tillstånd. Av avgörande betydelse för honom äro hans Kristusvisioner, särskilt hans syn påsken 1744. Han hör också t. ex. Kristus tala, men på vad sätt han uppfattar Kristus' ord antyder han icke, ehuru han i andra arbeten, ungefär samtidiga eller något senare, talar om ett andespråk, som visserligen är sonort men uppfattas med tanken eller den »inre synen». Lamm hänvisar rörande dessa saker till undersökningar av HERRLIN och till ett arbete av KANDINSKY: »*Kritische und Klinische Betrachtungen im Gebiete der Sinnestäuschungen.*»

Om sina respirationshämningar talar Swedenborg även i drömdagboken (se sid. 40!). Hans extas — han berättar redan i de första anteckningarna, att han varit »in exstatibus vigilibus», i

vaken extas — kan anses bestå i en trance, ej olik den hypnotiska, och vara en blandning av njutning och smärta. Det har, fortsätter Lamm, »av religionspsykologerna med fullt övertygande exempel bevisats, att det 'deliciösa martyrium', som mystikern vid dessa tillfällen säger sig genomgå, oftast innesluter ett sexuellt element, som subjektet ej alltid självt är medveten om. Här som så ofta vid de religiösa upplevelserna lånar kärleken till Gud ej blott den jordiska kärlekens vokabulär utan också dess fysiska korrelat. För Swedenborg, som själv är tränad fysiolog, är detta samband fullt medvetet, och han är alldeles för uppriktig mot sig själv för att göra något försök att dölja det. I stället för de halvt dolda antydningarna hos andra mystici finna vi hos honom fullt klara beskrivningar av det faktiska förloppet.»

Hans anteckningar i drömdagboken utmynna i att »hans huvud städats och rensats». Jag »bör inte taga av andras kram utan mitt». »Gud lede mig på den rätta vägen, Kristus sade, att jag intet bör företaga utan honom.» »Swedenborg anser sig alltså», betonar Lamm, »ha nått det mål, som han medvetet och omedvetet strävat mot under hela denna kris, att döda sitt eget jag, att överlämna sig som ett viljelöst verktyg i Guds hand.» — — »Redan långt före sin kristid har han trott, att översinnliga väsenden verka i människans vilja. Under dagboksperioden hade han i sina visioner fått denna tro bekräftad.» — — »Att de kvinnoskepnader, som visa sig för honom i de i dagboken så ofta förekommande erotiska drömmarna, av honom uppfattas såsom ängla- och andeuppenbarelser, är i själva verket fullt tydligt. Redan den första kvinna, som han ser i drömmen, tror han vara sin

'skyddsengel'.» — — Kvinnorna »representera 'objecta scientiæ', 'sapientia', 'veritas', 'pietas' o. s. v. Hans könsliga förbindelse med dem betecknar hans kärlek till vishet o. s. v. Ibland drömmer han, att han drager sig undan för en kvinna, som trängt sig in i hans säng. Hon representerar då t. ex. hans världsliga skriftställeri, som han bör övergiva för 'det högre är'.»

Lamm anför till sist i sitt kapitel om Swedenborgs »kris» den bekanta historien från London, då Swedenborg såg rummet i den restaurang, han besökte för att äta middag, fyllt med »de styggaste krälande djur» och hörde en man yttra: »ät icke så mycket!» — — »Såsom de flesta visionärer ansåg han asketismen som en oundgänglig förutsättning för sitt umgänge med andevärlden och iakttog under hela sitt återstående liv en spartansk enkelhet i sina dagliga vanor. Med denna vision har Swedenborg sålunda fått det yttre tecknet på att den strid, som rasat i hans bröst, nu kämpats till slut.» — — »Visionerna och uppenbarelserna fortfara, men de ha fullkomligt mist den extatiska, uppskakande karaktär, som de äga i drömdagboken. — — Tvivlen och självskvalen ha lämnat plats för en kolartro på egna dogmer, som torde förefalla de flesta läsare endast alltför kategorisk och tvärsäker.»

I sina memoarer berättar bankkamreraren Carl Robsahm om sina sammanträffanden med Swedenborg under dennes senare tid. Robsahm hade en gång frågat Swedenborg, om det ej var möjligt för någon annan att »komma till den grad av spiritualité, som han innehade», men fått till svar: »Akta er! Sådant är genvägar till att bliva galen, ty människan vet uti sådant tillstånd, då hon grubblar på andeliga och henne förborgade saker, icke att skilja

sig ifrån helvetets bedrägeri. . .» Och Swedenborg framhåller sedan, att han själv »aldrig förmodat att komma i det andeliga tillstånd jag är». »Det är därför», tillägger Lamm, »han åt andra rekommenderade den frälsningsväg, som hans förnuft sade honom vara den genaste och mest praktiska, den medvetna viljeuppfostringens väg. Hans grundsyn förblev den, som han ärvt från sin fader och som han redan förut tagit till orda för i sina skrifter, att det väsentliga i kristendomen ej låg i trosdogmerna utan i ett sedligt liv.»

Frågan om Swedenborgs förmenta galenskap berör Lamm mer än en gång i sitt här refererade kapitel liksom på andra ställen i sin stora bok. Under en period av mystikerns utveckling kan individen, skriver han, »utmattad av askes och självplågeri, från den fruktansvärdaste depression ofta kastad över till extatisk lyckokänsla med ett stänk av storhetsmani», förete »symptom, som psykiatrikerna alltför väl känna till för att ej lockas att identifiera dem med sina kliniska fall. Tyvärr nöja de sig ej med att konstatera tillvaron av dessa patologiska symptom; de anse sig ofta med dem ha tillfyllest förklarat ej blott de mystiska själstillstånden, utan hela individens följande utveckling.» Att flera Swedenborgs samtida ansågo den beryktade andeskådaren sinnessjuk, är tydligt. Många instämde i Kellgrens: »man äger ej snille för det man är galen.» Men de samtida vittnesbörden äro mycket motsägande. »Den under 1700-talet och även senare mångenstädes florerande uppfattningen av Swedenborg såsom galen kan», säger Lamm, »i de flesta fall föras tillbaka på rykten från denna tid, då de ej äro utslag av den rationalistiska uppfattningen, att varje person, som tror sig stå i förbin-

delse med en översinnlig andevärld, nödvändigt måste vara sinnesrubbad.» Lamm vill icke förneka, att Swedenborg under någon tid lidit av någon sorts sinnessjukdom. »Men de samtidas vittnesbörd», betonar han, »låta ej åberopa sig såsom bevis härpå. För dem voro alla de religiösa drömmare, vilkas läror ej läto förena sig med statskyrkans, i lika hög grad som Swedenborg sinnesrubbade. Tiden kände över huvud endast två möjligheter att förklara de religiösa ståndpunkter, som den ej gillade: det medvetna bedrägeriet eller galenskapen.» Lamm berör också ett föredrag av fil. och med. dr E. KLEEN »*Om Swedenborgs psykos*», hållet i Svenska Läkaresällskapet och tryckt i dess handlingar och där Kleen hävdat, att Swedenborg lidit av parafreni. »Denna teori undandrager sig», säger Lamm, »givetvis allt kritiskt bedömande, innan en mer dokumenterad bevisföring framlagts för densamma, vilket författaren även lovat göra.»

Kleen har också sedan utgivit en Swedenborgsmonografi i två vidlyftiga delar, den ena utkommen 1917, den andra 1920. Författaren framhåller här, att Swedenborg visserligen måste räknas till snillena men är föga självständig i sina vetenskapliga idéer och att hans betydelse som tänkare och religionsstiftare blivit i hög grad överskattad, och Kleen gör sig särskilt stor möda att bevisa, att Swedenborg var eller åtminstone så småningom blev abnorm. De sjukliga symptomerna, som skulle på grund av ärftlig belastning från både fäderne och möderne utvecklats till full parafreni, anser Kleen ha börjat framträda särskilt tydligt vid tiden för drömdagbokens tillkomst, och med en redogörelse för denna bok avslutar han sin monografis första del. »Här finna vi», skriver han, »bland annat uttryck för

typiska *paranoida förföljelseföreställningar*, och till och med om Swedenborg avlidit, innan hans från 1744 till hans sista stund 1772 ihållande religiösa storhetsföreställningar lämnat ett överväldigande bevismaterial, skulle väl få tvekat att hos Swedenborg finna 'délires chroniques à évolution systématique', d. v. s. paranoia.»

Jag har i detta kapitel velat redogöra för några huvudpunkter i Lamms grundliga framställning av Swedenborgs »kris», men jag har icke funnit anledning över huvud att närmare syssla med Kleens utförliga arbete. Jag har förut offentligen — i en recension av första delen, införd i Stockholms-Tidningen 8 febr. 1918 — tillåtit mig hysa »mycket måttliga förväntningar om att arbetet skall spela någon viktigare roll i diskussionen om den svenske siaren.» Men arbetet kan nämnas som ett skolexempel på hur ensidigt en medicinskt utbildad person ännu i våra dagar kan se på problemet Swedenborg. Då Kleen, som meddelar, att han i barndomen undervisats i Swedenborgs läror, förklarar sig anse, att dessa »äga avgjorda företräden framför alla de stora kristna ortodoxierna», finner jag mig föranlåten att invända, att han är omedveten om, hur högt betyg han här ger Swedenborgianismen. »För min del», fortsätter jag, »skulle jag icke, om jag vore Swedenborgare, anse nämnda betyg på minsta sätt värdefullt, eftersom jag saknar alla bevis för att dr Kleen allvarligare studerat vare sig den ena eller den andra kristna ortodoxien, Swedenborgianismen medräknad.» Kleen har också år 1919 utgivit en broschyr »Svar på tal till Swedenborgare och deras anhang», där han bemött bl. a. min nämnda anmälan av hans bok. Jag ber att få begagna tillfället att här rätta ett par av de kontrol-

lerbara uppgifterna rörande mig, vilka förekomma i denna broschyr. Jag har icke, som Kleen uppgivit, givit varken i Nya kyrkan inregistrerade medlemmar eller andra någon anledning tro, att jag »står denna kyrka mycket nära». Jag har aldrig någonsin besökt dess gudstjänster, och jag är icke »väl bekant med pastor Manby», som jag mig veterligt aldrig sett. Jag har icke varken i min lilla recension eller eljest förnekat, att en eklektiker och kompilator kan utföra ett betydelsefullt livsarbete, lika litet som jag velat påstå, att en person icke kunnat göra detsamma, om han än tidvis kunnat vara vad så Kleen som andra — såväl utan som med all rätt — kallat abnorm. Jag har tvärtom i min anmälan förfäktat en motsatt åsikt. Och jag har till sist icke fattat något »beslut att komma med en verklig kritik» över Kleens böcker.[1]

Till sist ville jag också i detta kapitel i korthet referera ett uttalande, som fru Ehrenborg — i parentes sagt dr Kleens mormor — låtit avtrycka i slutet på sin upplaga. »Swedenborgs drömmar», skriver fru E., »meddelades först som en historisk urkund utan några därav föranledda omdömen. Då denna» — fru Ehrenborgs — »upplaga däremot föregås av reflexioner i Swedenborgisk anda, torde det vara billigt att betraktelser från opartisk ståndpunkt få följa i slutet och någorlunda återställa den rubbade jämvikten. En uppsats, som varit synlig i Aftonbladet, må därför här finna plats.»

[1] Manuskriptet till denna bok var utarbetat och lämnat till förläggaren några månader innan dr Kleen avlidit. Det har icke synts mig föreligga någon anledning att stryka mina korta genmälen mot dr Kleen, när min bok nu tryckes. Trots ivriga uppmaningar från skilda håll föll det mig icke in att direkt svara på Kleens broschyr, som aldrig lyckades störa mitt själslugn men beredde mig några nöjsamma stunder.

Denna uppsats, med rubriken »Swedenborgs drömmar 1744», har sitt intresse såsom förfäktande en sens commun-ståndpunkt, vilken kan liknas vid den som Anders Fryxell intog i sina historiska berättelser och påverkade hans stora läsekrets. Fryxells åsikt om Swedenborg kunde i korthet karakteriseras som så, att Swedenborg var en klok och snillrik man som naturvetenskapsman men rubbad som forskare i »övernaturliga» ting. Liknande synpunkter ha senare förfäktats av flera bemärkta författare, t. ex. C. D. af Wirsén och S. A. Fries. Författaren i Aftonbladet betonar, att Swedenborg efter uppteckningen av en dröm vanligen bifogar uttrycket »detta betyder» eller något liknande, varpå följer »ett slags utläggning av drömmen, som förefaller den fördomsfrie läsaren fullkomligt godtycklig, men vari man redan spårar första uppränningen till Swedenborgs sedermera utvecklade s. k. korrespondenslära». Vidare påpekar förf. Swedenborgs tal om sin »huvudpassion» och hur Swedenborg efter de mest detaljerade obscena skildringar av sina mellanhavanden med det andra könet vid reflexionen härom endast säger, »att dylikt i världsligt avseende vore impurt men i sig självt purt».

En dröm kan förtjäna uppmärksamhet, då »den liksom upptäcker för människan de oftast mest fördolda gömslorna i dess inre», i synnerhet som »ett oftare förekommande av samma synder i drömmen ej gärna är möjligt, utan att själen i vakande tillståndet däråt har sin riktning». — — »Anmärkningsvärt är att den, som litet senare uppträder med de höga anspråken av profet och särskilt meddelare av gudomlig uppenbarelse, ännu så kort förut är så litet ren, att han ej alls kan styra sina

tankar, till vilken punkt många enfaldiga kristna hunnit; ehuru vi visserligen medgiva, att denna behärskning av tankarna är ett ganska svårt problem och väl aldrig lyckas utan på den rent kristliga vägen.»

Författaren anser, att man på grund av drömdagboken kan bilda sig följande uppfattning av Swedenborg.

»1:o Är klart att han intill 1744 och även under det året (se sid. 63!) fört ett oregelbundet liv i förhållande till det andra könet. (Detta har ej förr än nu blivit offentligen bekant; men har länge varit i tysthet traditionsvis känt av de äldre och högre Swedenborgarne i Sverige.)

2:o är det tydligt, att hans diet icke var den bästa, utan än ytterst återhållsam, än motsatsen — — (drömdagboken, s. 59!).

3:o är det omotsägligt, att hans kroppsliga hälsa var rubbad — — (se not 1 till sid 89!).

4:o är det uppenbart, att hans andliga hälsa år 1744 var i största skakning — — —.

5:o Ett femte personligt skäl anse vi oss finna i det obetvivlade faktum, att Swedenborg på dödsbädden för en tid förlorade sin andeskådning. Kunna vi icke med fullt skäl häri finna en analogi med det hos döende vanliga uppflammandet av kroppens och själens krafter? — — —»

»Drömmarna», fortsätter förf. i Aftonbladet, »låta oss även finna ursprunget till Swedenborgs korrespondenslära och visa oss dess tillämpning, d. v. s. att den bestod i en helt villkorlig, subjektiv uppfattning. — Om korrespondensen mellan det andliga och jordiska må i sig själv vara en sanning,

så lär den dock väl vara för djup att kunna av människor utforskas.» — — Rörande Swedenborgs bibeltolkning gör förf. bl. a. följande reflexion: — »en annan upptäcker i den fornnordiska mytologien och i isländska språket en helt annan mening och betydelse än de lärdaste arkeologer, språkforskare och isländarna själva hava funnit eller kunna förstå. Vad hindrar en tredje att i skriften finna ännu en annan inre mening bredvid den som Swedenborg utvecklat, genom ständig spekulation förvandla denna åsikt till en fast föreställning och däråt offra hela sin övertygelse och verksamhet? Ja, utan tvivel skulle även denne finna sina anhängare och trogne.»

Förf. betonar slutligen som märkligt, att Swedenborg icke i andevärlden hört eller sett något *helt och hållet* nytt och främmande både för honom och andra. F. ö. anser förf. Swedenborg »som andlig skriftställare hava i flera fall kommit sanningen närmare än de ortodoxa vare sig katolska eller lutherska kyrkorna.» »Vi bestrida icke ens», slutar förf., »hans märkvärdiga divinationsförmåga ('second sight', ett arv som delvis ännu fortgår i släkten); men vi kunna alldeles icke anse denna gåva som något bevis för hans andeskådning; det är endast denna sista egenskap vi icke kunna tillerkänna honom och vilken vi tro kunna enkelt och naturligt betraktas på sätt ovan antydda fem punkter angiva. Icke heller är det vår avsikt att inleda eller ingå i någon polemik med hans anhängare, dem vi akta som goda medborgare och vilkas religiösa tro vi av hjärtat unna dem behålla; ty om vi även skulle lyckas i det otroliga att omvända endast *en*, eller i det omöjliga att förorsaka hela Nya kyrkans fall, vad vore vinsten?! Av

jordens 1,000 olika religionssekter återstode ju dock 999; och vi taga för säkert, att dessa enkla betraktelser om det psykologiska fenomenet Swedenborg icke ingå i de medel den Evige använder för mänsklighetens högsta uppgift, hennes förening om och uti *en sann kristen religion.*»

III.

UR SWEDENBORGS LIV OCH VERK

1.

Ur Swedenborgs naturvetenskapliga gärning.

Emanuel Swedenborg föddes i Stockholm men härstammar från en bergsmanssläkt i Dalarna. Farfadern var bergsmannen Daniel Isaacson, bosatt på gården Sveden nära Falun. Fadern var professorn och biskopen Jesper Swedberg, som tog sitt familjenamn efter den även genom Carl von Linnés levnadsöden bekanta bergsmansgården.

Då Emanuel föddes — det var söndagen den 29 januari 1688 — var Jesper Swedberg pastor vid livgardet till häst och gift med Sara Behm, dotter till assessorn i Bergskollegium Albrekt Behm.

Emanuel var tredje barnet och näst äldste sonen i detta äktenskap. Namnet Emanuel fick han, som fadern skriver i sin levernesbeskrivning, därför att det »betyder *Gud med oss*, att han alltjämt påminner sig Guds närvarelse och den noga, heliga och hemliga förening, som vi genom tron stå uti med vår gunstige och nådige Gud.»

Vid åtta års ålder förlorade Emanuel sin mor. Fadern gifte inom ett år om sig, och sedan även den andra hustrun dött, gifte han sig för tredje gången. I de senare giftena fick han inga barn. Drottning Ulrika Eleonora adlade år 1719 hans andra hustru och barnen i första giftet. I och med sin ämbetsställning som biskop var Jesper Swedberg själv utan vidare adelsmans vederlike.

Sara Behms död var ett hårt slag för familjen. Hon beskrives som en exemplarisk maka och mor. Om hon hade några egenskaper, som liknade hennes sedan så berömde sons, är icke bestyrkt. Olika Swedenborgsbiografer ha sysslat mycket med jämförelser mellan såväl hennes som faderns samt sonen Emanuels inre egenskaper men ha icke lyckats komma till några mera anmärkningsvärda resultat. Jesper Swedberg var intresserad för mystik och trodde på möjligheten av det översinnligas materialisering här på jorden, men denna åsikt var icke alltför ovanlig i den tidens högst bildade kretsar. Faderns inverkan på sonen Emanuel genom sin uppfostran kan sägas vara påtaglig nog. Redan tidigt fick gossen åhöra faderns och dennes kollegers diskussioner och visade sig djupt intresserad av teologiska och filosofiska frågor. Emanuel fick någon gång deltaga i debatterna, och han berättar själv, att föräldrarna sade om honom, att han uttryckte sig så att man måste tro, att änglarna talade genom honom.

Enligt somliga Swedenborgsskildrare skulle Emanuel redan som barn ha överraskat sin omgivning med att ha visioner och uppenbarelser, vilket gjort, att gossen av många bland sitt umgänge ansetts som sinnesrubbad. Samtida dokument ha dock icke lämnat några säkra bevis för dessa upp-

gifter. Själv berättar Swedenborg om hithörande saker, att han redan som barn starkt hade utvecklat mystikernas bekanta förmåga att hålla andan, särskilt då han var försänkt i bön. En sådan respirationshämning ansågs vara ett viktigt hjälpmedel att komma i förbindelse med andevärlden.

Emanuel Swedenborg inskrevs vid elva års ålder i Västmanland-Dala nation i Uppsala. Fadern var då nationens inspektor. Sedan fadern blivit biskop i Skara, bodde Emanuel hos sin svåger bibliotekarien Erik Benzelius d. y., med vilken han knöt ett fast vänskapsband. År 1709 avslutade han sina studier med disputation vid tjuguett års ålder. Avhandlingen, som Swedenborg försvarade men icke författat, behandlade Seneca, mimikern Syrus och Erasmus, antikens och renässansens morallärор.

Som informator under sin studietid hade han sin kusin Johan Moræus. Denne hade tidigt blivit faderlös men lyckades få följa sin håg att studera tack vare främst morbrodern Jesper Swedberg. Moræus blev läkare och stadsfysikus i Falun och förvärvade gården Sveden, där hans dotter Sara och Linné sammanvigdes. Moræus torde ha varit den, som först riktade Swedenborgs intresse på naturvetenskaperna, och även Eric Benzelius påverkade starkt sin unge svåger i samma riktning. Oaktat Swedenborg under sin Uppsalatid främst studerade språk och andra humanistiska ämnen, visade det sig också snart, att naturvetenskaperna låg discipeln på det varmaste om hjärtat. Efter disputationen beslöt Swedenborg att ägna sig åt dem. Fadern lämnade sina barn fullt fria händer vid val av levnadsbana.

Jesper Swedbergs företrädare som västman-

länningarnas och dalkarlarnas inspektor var Olof Rudbeck d. ä., den förste inspektorn f. ö.; nationsinrättningarna voro ju då i sin ungdom. Rudbeck dog först 1702, och det är tydligt, att Swedenborg tagit djupa intryck av vetenskapsmannen och storsvensken Rudbeck. Han beundrade hela sitt liv Atlantican och citerar den flitigt redan i sina första skrifter. Rudbeck var en av cartesianismens försvarare. I Uppsala hade som bäst striden om Descartes' filosofi utkämpats, och av utländska 1600-talsstormän ha tydligen främst Descartes och Newton påverkat den unge Swedenborg.

Sedan Swedenborg avslutat sina studier i Uppsala, vistades han någon tid i biskopshemmet Brunsbo vid Skara och besökte även Kristoffer Polhem, vars »inventa» mycket intresserade honom. Därefter reser han på våren 1710 till London för att studera matematik, fysik och naturhistoria, och det är just Newtons arbeten, som han främst fördjupar sig i. Från London fortsätter Swedenborg sin redan påbörjade brevväxling med Eric Benzelius — breven avtryckta i *Vetenskapsakademiens serie av Swedenborgsskrifter*, del I, *Geologica et epistolæ* — och berättar 1711, hur han »besöker dagligen de bästa matematici här i staden», astronomer och andra vetenskapsmän. Han förklarar sig högst intresserad för astronomi och mekanik och utarbetar snart en egen teori om bestämmande av jordens longituder. Särskilt anmärkningsvärt är också hans intresse för att lära sig diverse hantverk, han hyr sig sina bostäder hos olika hantverkare och »stjäl deras konst». Han läser också engelska skalder och tänkare, såsom Milton och Locke.

Han fortsätter sina resor till Holland, Belgien Frankrike, särskilt Paris, och Tyskland. Från Ro-

stock skriver han den 8 sept. 1714 till Benzelius ett brev, där han uppräknar fjorton mekaniska uppfinningar, som han har »under händerna eller färdiga». Dessa omfatta bl. a. en undervattensbåt, en ångmaskin, en kulspruta och en flygmaskin. Han hade skickat ritningar över uppfinningarna till sin far, men biskopen hade tydligen icke intresserat sig för dem utan slarvat bort dem. Sin flygmaskin har emellertid Swedenborg beskrivit i ord som bild i en handling, som finnes bevarad i Linköpings stiftsbibliotek, och han har också skrivit en uppsats om den i sin tidskrift *Dædalus hyperboreus*, den första naturvetenskapliga tidskriften i Sverige. Maskinen är liksom Lionardo da Vincis konstruerad efter principen tyngre än luften och har blivit föremål för nyare studier i vår tid, särskilt efter tyskarnas framgångsrika försök att flyga utan motor. Swedenborgs aeroplan saknar nämligen motor, helt naturligt, även om ånga som drivkraft lekte honom såväl som andra i hågen.

Från Rostock reser Swedenborg till Greifswald, och medan han vistas där, återkommer Karl XII från Turkiet. Swedenborg uppvaktar då majestätet med en lovsång, där han kallar kungen »den götiska folkstammens fågel Fenix». Ett par år senare träffar Swedenborg Karl XII i Lund. Swedenborg har då börjat utgiva sin nämnda tidskrift *Dædalus*, kungen blir intresserad för den unge vetenskapsmannen och avhandlar bl. a. en del matematiska frågor med honom, något som har till följd att de bägge männen lära sig att ömsesidigt uppskatta varandras matematiska insikter och uppslag. Kungen utnämner snart Swedenborg till extraordinarie assessor i Bergskollegium. Därmed har Swedenborg fått ett ämbete, som tillfredsställer

honom, även om det icke, på grund av omständigheternas makt, bl. a. landets betryckta läge, tills vidare är annat än en extraordinarie befattning utan lön. Först 1724, sedan Swedenborg avböjt ett förslag att bli eller söka bli prof. Celsii efterträdare som professor i Uppsala, blir Swedenborg ordinarie med halv lön, och han får full lön, eller 1,200 dal. smt, först år 1730. Till dess hade Swedenborg tydligen haft det ganska krångligt med sin ekonomi, då fadern ogärna delat med sig något av sitt ganska rikligt tilltagna världens goda och bråk med syskon om arvet också inställde sig, men under senare hälften av sitt liv levde Swedenborg ekonomiskt bekymmerfritt och hade mer än fullt upp av timligt gods, som han också berättar om i drömdagboken.

Den nyutnämnde e. o. assessorn blev kort efter sin återkomst till fäderneslandet assistent hos Polhem och arbetade bl. a. vid Trollhättans slussar och Karlskrona dockor. Han blir troligen hösten 1718 förlovad med Polhems 15-åriga dotter Emerentia, men förlovningen blir bruten i början på kommande år, och Swedenborg upphör att umgås med Polhem eller dennes familj. Han har sedermera vid ett par tillfällen haft allvarliga planer på att gifta sig men förblir ungkarl hela sitt liv.

Samma år, 1719, som drottning Ulrika Eleonora adlade honom, utgav han en mycket uppmärksammad skrift, som han dedicerade till drottningen, med titeln *Om vatnens höjd och förra verldens starka ebb och flod, bevis utur Sverige.* Han vill här visa, att största delen av Sverige fordomdags stått under vatten och att östra kusten alltjämt höjer sig ur vattnet. Skriften är publicerad i den nämnda, år 1907 tryckta första delen av Vetenskapsakademiens

Swedenborgsserie, där professor Gustaf Retzius skrivit ett »Preface» och professor A. G. Nathorst en »Introduction» över Emanuel Swedenborg som geolog. Swedenborgs geologiska arbeten ha givit prof. Nathorst anledning till det uttalandet, »att Swedenborgs inlägg på det geologiska området äro av den betydelse och omfattning att de ensamt för sig skulle varit tillräckliga att skaffa honom ett aktat vetenskapligt namn». — »Märklig är i sanning», fortsätter Nathorst, »den mångsidighet, varom hans geologiska arbeten bära vittne; nästan alla frågor av större geologisk betydelse för ifrågavarande tid äro av honom vidrörda, och dock äro dessa arbeten blott den ringare delen av hela hans vetenskapliga verksamhet, som i många avseenden stod långt framom hans samtids. Ty han var ju även matematiker, astronom, kosmogon, fysiker, mekaniker, kemist, anatom och fysiolog. — Han var en väldig ande, över vilken vårt land har desto mera skäl att vara stolt, som den var förenad med en i alla avseenden ädel och anspråkslös personlighet.»

Åren 1721—1722 företog Swedenborg en resa till Holland och Tyskland och utgav i Amsterdam ett naturfilosofiskt arbete *Prodromus principiorum rerum naturalium* och i Leipzig tre delar under titeln *Miscellanea observata,* omfattande diverse märkliga forskningsresultat, i mycket förebådande hans spiritualistiska filosofiska och religiösa världsåskådning.

Då han som nämnts 1724 blivit ordinarie assessor i Bergskollegium, sköter han sin tjänst ytterst samvetsgrant och bevistar träget kollegiets sammanträden, när han icke är ute på tjänsteresor. Han deltager också som huvudman för ätten Swedenborg

i riksdagsarbetet och gör sig där uppmärksammad för olika märkliga inlägg beträffande särskilt vår nationalekonomi. Redan 1719 hade han utgivit en avhandling, där han föreslår införandet av decimalsystemet, han skriver år 1722 ett memorial rörande »svenska myntets förnedring och förhöjning», och året därpå tar han initiativet till vår handelsstatistik.

Som riddarhusmedlem höll han sig utom partierna. Liksom Linné var han »barhuvad» och slöt sig varken till hattar eller mössor. Endast »pundhuvuden» kunde, menade han, vara partiledare.

Han är — i viss motsats till sin frände Linné — ingen överdriven vän av monarki, allraminst envälde, utan har ofta uttalat sympatier för ett republikanskt styrelsesätt.

De elva åren 1722—1733 voro fyllda av ämbets- och riksdagsgöromål men också av omfattande studier i skilda ämnen, såsom gruvvetenskap, metallurgi, magnetism och sådant, som hörde till hans ämbete, vidare i nationalekonomi och andra politiska frågor i sammanhang med riksdagsarbetet samt — inte minst — kosmologi eller låt oss säga filosofi i den vidsträckta betydelse, som under denna tid låg i detta ord.

År 1733 är han på nytt utomlands, och när to!v år gått, sedan Swedenborg låtit någon bok lämna trycket, komma år 1734 från Leipzig tre stora folioband med titeln *Opera philosophica et mineralia*, tryckta med understöd av hertig Ludvig Rudolf av Blankenburg, vars ynnest Swedenborg förvärvat under resan 1721—22 och som fått det förut nämnda arbetet »Miscellanea observata» sig tillägnat. Det nya stora folioverkets första och mest bekanta del brukar kallas *Principia* eller

rättare tredje delen av hans »Principia» och innehåller hans kosmologiska världsförklaring. Hans första »Principia» är redan nämnd under titeln »Prodromus principiorum» etc., och den andra, »Principia rerum naturalium», anses vara skriven 1729.

Liksom Nathorst i Vetenskapsakademiens Swedenborgsserie behandlat Swedenborg såsom geolog, har professor SVANTE ARRHENIUS i den år 1908 tryckta andra delen *Cosmologica* skrivit om »Swedenborg såsom kosmolog» och bl. a. sammanträngt hans idéer i några populärt avfattade punkter.

»Om vi», skriver Arrhenius, »i korthet sammanfatta de idéer, som först uttalats av Swedenborg och sedermera, fastän i starkt modifierad form, upptagits — medvetet eller omedvetet — av andra kosmogoniska författare, så äro dessa idéer följande:

Vårt solsystems planeter ha sitt ursprung ur solmaterien — idén upptagen av Buffon, Kant, Laplace m. fl.

Jorden — och de andra planeterna — har småningom avlägsnat sig från solen och därigenom erhållit en småningom förlängd omloppstid — återfinnes hos G. H. Darwin.

Jordens rotationstid, d. v. s. dygnets längd, har småningom ökats — återfinnes hos G. H. Darwin.

Solarna äro ordnade kring vintergatan, i vars mittlinje de ligga tätast — upptaget av Wright, Kant och Lambert.

Ännu större system finnas, i vilka vintergatorna äro ordnade — upptaget av Lambert.»

De andra och tredje delarna av »Opera philosophica» etc. behandla järnet och kopparn och ha av prof. HJ. SJÖGREN betecknats som »det funda-

mentala arbetet i metallurgins historia och som ett nytt bevis på Swedenborgs förmåga att nå före sin egen tid». Verket uppfördes på den påvliga listan av förbjudna böcker och skaffade också sin författare den utmärkelsen att bli ledamot av Petersburgs vetenskapsakademi.

Samma år som »Opera philosophica» utkom, kommo också ett par små arbeten med titlarna *Om det oändliga* och *Om själens och kroppens mekanism,* såsom de översatts till svenska. Swedenborg har ju alltid haft klart för sig, att det finns någonting betydelsefullt, som vi kalla själ, och han vill, som förut betonats, söka forska sig fram till det själiska med naturvetenskapliga metoder. Nu undersöker han människans nervsystem och hävdar beträffande frågan om själens säte den åsikten, att detta är att söka i den grå hjärnsubstansen, framför allt i den stora hjärnans bark. Själsfunktionerna bestå i rörelser i hjärnans vävnader och i det fina fluidum, som de förvara.

Swedenborg har — måhända utan att själv experimentera — framlagt ett fullständigt program i experimentell hjärnfysiologi, säger professor Gustaf Retzius. Vi bliva, fortsätter Retzius, »förvånade, då vi läsa denne underbare mans klart uttalade påstående, att de lägre extremiteternas muskler ha sitt centrum på den övre delen av stora hjärnans bark, underlivets och bröstkorgens muskler i stora hjärnans centrala delar, huvudets och ansiktets muskler på den nedre delen, 'ty de synas motsvara varandra i omvänd ordning'.»

Swedenborg tycks åtminstone till en början ha antagit, att »själen» har rumslig utsträckning och materia. (Jag hänvisar till Martin Lamms i föregående kapitel nämnda arbete »*Swedenborg*».)

Själens plats är, säger Swedenborg, överallt i kroppen, men främst där vävnaderna äro finast, alltså förnämligast i hjärnan, hjärnbarken och ryggmärgen. Själen är kroppens subtilaste substans, just därför kan den icke förstöras av de grövre elementen, den är odödlig. Den kan ej förruttna, gå under genom eld eller på annat sätt. Då kroppen dör, frigör själen sig från dess vävnader och samlar sig.

Liksom Locke antager Swedenborg i den kunskapsteoretiska undersökning, som inleder hans tredje »Principia», att vi endast med våra sinnens hjälp nå kunskap. »Det är endast så småningom under vår uppväxttid, som de fina vävnaderna, som förmedla mellan sinnena och själen, kunna uppodlas och bringas att fungera på riktigt sätt. Och det är endast genom generationers mödosamt förvärvade, från släktled till släktled testamenterade erfarenheter, genom att använda geometri och filosofi som hjälpmedel, som vi nått vårt nuvarande kunskapsstadium. Man tänke sig en människa, som utan uppfostran vuxit upp bland vilda djur och apor eller ens utan sällskap av något djur. Vilket djur skulle hon ej själv vara! Endast uppfostran skapar och formar människan och skiljer henne från djuren.»

Naturen — allt som skapats — är geometrisk och mekanisk. Man kan icke tänka sig tillståndet före världens existens eller skapelse på något annat sätt än att det fanns »en omätlig tomhet», där ingenting alls existerade, som kunde ge upphov till ens den lägsta materia. Men något oändligt måste antagas som det som börjar naturen, och detta oändliga är det högsta gudomliga.

Genom en oändlig rörelse i en oändligt liten plats

gives upphov till punkten. Descartes hade ju talat om världsalltet som bestående av en serie punkter i rörelse. För Swedenborg blir punkten den förenande länken mellan Gud och skapelsen. Punkten har liksom Janus två ansikten, det ena vänt till Gud, det andra till naturen. Genom sammansättningar av punkter komma de första påtagligare partiklarna. Först med partiklar av vad Swedenborg kallar sjätte ordningen kommer man till sådana materier som vattnets beståndsdelar. Den livgivande kraften är rörelsen, och genom en stigande spiralrörelse bildas allt högre och högre tillvarelseformer. Verkan på avstånd är omöjlig. Swedenborg tror i viss mån på Newtons tyngdlära men förnekar snart helt och hållet hans lära om tomrummet.

Hela naturen ordnas efter geometriska regler. Tre medel leda, säger han, till en sann filosofi, nämligen erfarenhet, geometri och förnuft. Vår erfarenhet rörande metallurgi och kemi är särskilt viktig för rätta uppfattningen av världens mekanism. Naturen och geometrin ha samma ursprung, heter det i »Principia», nämligen det högsta gudomliga, som också är förnuftets och vishetens källa, det andliga ljuset, livets sol.

»Liksom solen är källan till allt ljus i sitt universum», säger Swedenborg, »så är gudomligheten hela det oändliga universums, livets och all vishets sol. Liksom vår världs sol flyter in på ett enda sätt utan att förena sig med tingen, så gör också livets och vishetens sol. Och liksom världens sol flyter in i tingen, allt efter som de äro avpassade för dess ljus, så gör också livets och vishetens sol.»

Av antikens tänkare ha särskilt Platon, Aristoteles och Plotinos intresserat Swedenborg. Att som

Swedenborg jämföra gudomligheten med vår sol, är bekant sedan Sokrates—Platons dagar, och det är som om man hörde Plotinos eller av nyare tänkare Leibniz tala i följande Swedenborgs förklaring av hur en allgod Gud kan vara skapare till en sådan värld som vår: »Lika litet», säger Swedenborg, »som det är solen som berövas sitt ljus, då de jordiska föremålen hindra dess genomträngande och vålla mörker, lika litet är Gud orsaken till okunnigheten, som endast är en frånvaro av vishet. Gud berövas aldrig sin vishet, men kroppens och själens lustar hindra, att Gud flyter in med sin vishet, och därav kommer dårskap. — — Ljus skulle utan skugga ej synas som ljus, liksom ej det fullkomliga utan det ofullkomliga . . . Vishet skulle utan okunnighet eller galenskap ej synas som vishet, ej heller det goda utan det onda, ty det skulle ej finnas något, från vilket det kunde uppfattas.»

Citaten äro hämtade ur en bok, som många ställa främst i raden av Swedenborgs vetenskapliga verk, *De oeconomia regni animalis*, av vilka två delar trycktes i Amsterdam 1740—41 och en tredje först så sent som 1847. Swedenborg hade efter de nyssnämnda småskrifternas utgivande 1734 suttit flitigare än någonsin förr vid skrivbordet. År 1736 får han tjänstledighet från assessorsbeställningen, avstår halva lönen och reser på nytt utomlands till Tyskland, Holland, Frankrike, Italien. Han skriver en resebok *Itineraria*, som han började i Paris och slutade i Genua i början av år 1739. (För det italienska folket förklarar han sig inom parentes sagt hysa motvilja.) Han återvänder till Stockholm 1741 och intar då sin plats i den nyligen stiftade Vetenskapsakademin, där han invalts på förslag av sin frände Linné.

Han stannade emellertid icke länge hemma. År 1743 på våren har han på nytt fått två års permission från sitt assessorsämbete för att resa till Holland, där han slutredigerar och låter trycka sitt märkliga medicinska arbete i tre delar, *Regnum animale*. — Det är under denna utomlandsresa som han påbörjar »*drömdagboken*». — Prof. MARTIN RAMSTRÖM har visat, hur Swedenborg studerat den medicinska forskningen ända från antiken. Visserligen var Swedenborg här i många stycken, där man ansett honom som kanske mest originell under hans samtid, en kompilator — något som f. ö. även de originellaste människor måste vara och kunna kallas — men, säger Ramström, »det är ett snilleverk, som S. uträttade, då han ur ett kaos av oriktiga observationer, falska slutsatser och egendomliga uppfattningar förmådde framtränga så långt mot verkligheten, som han gjorde.»

Jag tillåter mig också att här citera några rader ur dr A. F. ÅKERBERGS och prof. HJ. HOLMQUISTS förtjänstfulla artikel om Swedenborg i Nordisk Familjebok: »Naturligtvis är», heter det här, »hans medicinska forskning inställd i hans naturfilosofiska system. Spiralen fortsätter genom människokroppens organ ända upp till själen; allt bildas genom atomernas allt mera komplicerade sammansättningar; tanken är den mest förfinade formen av atomrörelse. Människan är en värld i smått, en mikrokosmos, där allt motsvarar något i makrokosmos. Men i de medicinska skrifterna dominerar nyplatonsk stämning mer än förut hos S. Han reagerar liksom Cambridgeplatonisterna och Malebranche m. fl. mot de materialistiska slutsatser, som kunde dragas ur den mekaniska världsbilden, och betonar därför den andra sidan av densamma,

hela tillvaron som en organism, ett ändamålsenligt ur Gud emanerat liv, där överallt det lägre på ett mystiskt sätt förebildar det högre, och makrokosmos har sitt ändamål i mikrokosmos. Härmed ha vi ock kommit till den avgörande vändpunkten i Swedenborgs liv, från empirisk naturforskning till religiös mysticism.»

Denna »vändpunkt», denna »förvandling», som författarna också kalla det, innebär dock i grunden en logisk utveckling. Den s. k. »krisen» medför icke, som också Martin Lamm mycket skarpt betonar i sin Swedenborgsmonografi, något omslag i Swedenborgs livsåskådning. I hans naturvetenskapliga verk kan man se konturerna till hans teologi, och aldrig, hur mycket »mystiker och andeskådare» Swedenborg än blev, tar han något väsentligt tillbaka av vad han sagt som naturvetenskapsman. Tvärtom betraktar han alltjämt sin naturvetenskapliga verksamhet med full sympati, om han också naturligtvis kan rätta ett eller annat av sina begångna misstag.

2.

»Den svenske Messias» och hans »Nya kyrka».

Året 1744, då Swedenborg skrev dagboken om sina drömmar, har, som sagts, kallats det kritiska året i Swedenborgs liv. Den kris han genomgick kom honom att lämna sina naturvetenskapliga arbeten för att ägna sig åt forskningar över utomjordiska problem.

År 1743 — då var han 55 år gammal — köpte han sin malmgård vid Hornsgatan och byggde där ett par »lusthus», av vilka det ena numera har sin plats på Skansen. Vid den tiden började han, som han själv berättar, få uppenbarelser. Han »hade sina första drömmar och visioner av teosofisk art åren 1743 och 1744.»

Om dyrkan av och kärleken till Gud heter ett arbete, som han också skrev året 1744. Detta kan betraktas som en förmedlande länk mellan naturvetenskapsmannens och religionsstiftarens skrifter. Boken plägar, skriver ATTERBOM i »*Svenska siare*

och skalden», »ej räknas till antalet av de teosofiska men betecknar övergången till dessa från de naturforskande och filosofiska verken». Den »på en gång platoniserande och kristliga lärodikten» är född »ur den innerligaste förening av all hans naturkunnighet och all hans spekulation» — — »till sin syftning en framställning av hans lära från dess dåvarande ståndpunkt, till sin form ett mellanting av avhandling och roman — i sin senare hälft mestadels dialogiserad — om Jordens upprinnelse, om Naturens och Människans gyllne ålder, om Paradiset, om Adams och Evas födelse, ungdom, uppfostran, kärlek».

»Detta är», fortsätter Swedenborgsbeundraren Atterbom, »av alla Swedenborgs verk det enda, vari skönhets-elementet såsom sådant överväger; det är skrivet icke blott med en glänsande och klangfull latin, utan framför allt med en poetisk inspiration, som på ett dussin skalder fördelad vore tillräcklig att fästa dem på diktens himmel såsom stjärnor av första storleken. I de senare skrifterna begagnar han språket mestadels blott som en protokollist eller referent till vad han anser sig enligt ännu högre ingivelser meddela; och det poetiska har där liksom dragit sig tillbaka in i föremålen, vilka så oinskränkt tagit hans personlighet i besittning, att han nästan blott passivt återspeglar det.»

Redan i detta poetiska arbete söker nu Swedenborg sätta en personlig religiös åskådning i system. Han bygger i »Om dyrkan av och kärleken till Gud» på sina naturvetenskapliga studier och vill förena dem dels med vissa av Platons idéer dels och framför allt med Kristi uttalanden eller bibelns, sådana som Swedenborg fattar dem eller av högre ingivelse lärt att fatta dem.

I denna sin bok säger han ingenting om någon kris eller någon förändring som försiggått hos honom. — Han omnämner boken i sina *Drömmar*, så i anteckningarna för den 7, 26, 27 oktober 1744 (se sid. 88!). — Men han har — jag hänvisar till ALFRED H. STROHS arbete: »*Grunddragen i Swedenborgs liv*» — berättat för ett par av sina vänner, att han vid denna tid fått sin andliga syn öppnad, erhållit förmåga att tala med andar och änglar och av Gud mottagit uppdraget att skriva teologiska skrifter. Herren Gud, »klädd i purpur och omgiven av majestätiskt ljus», skulle ha uppenbarat sig för honom under en syn, som varade en kvarts timme, och invigt honom till hans nya värv med följande ord: »Jag är Herren Gud, Skaparen och Återlösaren: jag har utvalt dig att för människorna uttyda den Heliga skrifts inre och andliga mening, och jag skall förestava dig vad du bör skriva.»

Här uttalas redan ett par kärnpunkter i Swedenborgs lära. Swedenborg protesterar mot treenighetsdogmerna: fadern och sonen, skaparen och återlösaren, äro ett, ett väsen: Herren Gud. Bibeln är sann i sin inre och andliga mening, vilken Swedenborg får förklarad direkt av Gud själv.

Hela sitt liv hade Swedenborg varit en intresserad läsare av bibeln. Långt innan han nu under de s. k. krisåren mottager Guds befallning att tolka bibeln, hade han sammanställt bibelcitat och sökt förklara deras mening med tillhjälp av allegorier och symboler. Enligt sin korrespondenseller motsvarighetslära såg han allt materiellt motsvaras av något andligt. En symbolistisk bibeltolkning var inte något nytt. Den hade tagit fart inte bara bland kabbalister och mystiker utan

också bland ortodoxa katolska såväl som protestantiska teologer och predikare.

Nu efter mottagandet av den gudomliga missionen går Swedenborg mera metodiskt till väga. Han studerar ivrigt hebreiska språket för att kunna läsa Gamla testamentet på grundtexten. Det är inte säkert konstaterat, att Swedenborg lärt sig detta språk i ungdomen, nu gör han det i varje fall. För övrigt läste han helst bibeln på latin. Han utarbetar en mängd register över olika delar av bibeln och börjar 1747 skriva sina *Memorabilia* eller *Andliga dagboken.* Här nedskriver han under tjugu års tid sina erfarenheter från den andliga världen.

Hur Swedenborg blev teolog — eller vad han också kallar teosof — från att ha varit naturforskare — eller filosof enligt den tidens uttryckssätt — beskriver han själv i ett litet arbete *Om själens och kroppens gemenskap:*

»En gång tillfrågades jag huru jag från filosof blev teolog och svarade: på samma sätt som fiskare av Herren blevo gjorda till lärjungar och apostlar, och att jag även ifrån första ungdomen varit en andlig fiskare.

Detta hört, frågade han, vad en andlig fiskare vore. Jag genmälde, att 'fiskare' i Ordet i dess andliga mening betecknar en människa som utforskar och undervisar om naturliga sanningar och sedermera andliga på ett förnuftigt sätt.»

Swedenborg tillfrågas sedan, »huru detta bevisas», och citerar som svar en del ställen ur bibeln, såsom Es. 19: 5, 8, som handlar om profetian rörande Egypten, hur fiskarena och alla de som hava kastat krok i floden skola sörja och hur de som hava utlagt nät i vattnet skola varda modfällda, vidare Hes.

47: 9, 10 samt Jerem. 16: 16, som handlar om Israels barn och Egypten: »Si, jag skall sända fiskare i mängd, säger Herren, som skola uppfiska dem.»

»Därav är uppenbart», fortsätter Swedenborg, »varför Herren hade utvalt fiskare till lärjungar och sagt: '*Kommen efter mig, och jag skall göra eder till människofiskare*', Matt. 4: 18, 19, Mark. 1: 16, 17; och till Petrus, sedan han hade fångat en myckenhet fiskar: '*Från detta nu skall du taga människor*', Luk. 5: 9, 10. — — Sedermera bevisade jag ur *Apokalypsis Revelata* ursprunget till denna beteckning av 'fiskare', nämligen: emedan 'vatten' betecknar naturliga sanningar — — — likaledes 'flod' — — — 'fisk' dem, som äro i naturliga sanningar — — —; och därav 'fiskare' dem som utforska och undervisa om sanningar.»

— — »Dessa saker hörda, upphov frågaren sin röst och sade: Nu kan jag förstå, varför Herren hade kallat och utvalt fiskare, att de skulle vara lärjungar, och därför förundrar jag mig icke, att han även kallat och utvalt dig själv, enär, som du sagt, du ifrån första ungdomen varit fiskare i andlig mening, det är: utforskare av naturliga sanningar; att du nu är det av andliga sanningar, är emedan dessa grundas på de förra.

Härtill lade han, emedan han var en man av förnuft, att Herren allena känner, vem som är skicklig till att förnimma och till att lära de ting, som tillhöra Hans Nya Församling, om någon ibland översteprästerna eller någon ibland deras drängar. Dessutom, vilken teolog ibland de kristne har icke förut i gymnasierna studerat filosofi, innan han blivit invigd till teolog; varifrån skulle han eljest hava förståndighet?

Omsider sade han: Som du blivit teolog, så yppa för mig, vilken din teologi är. Jag svarade, att dessa två äro hennes grundsatser: *Att Gud är en* och att *Förbindelse finnes mellan människokärlek och tro*. Härtill genmälde han: Vem förnekar dessa? Jag svarade, att det gör den nutida teologien, skärskådad till det inre.»

År 1748 är den nu 60-årige Swedenborg färdig att börja utgivningen av ett stort systematiskt arbete, *Arcana coelestia* eller *Himmelska hemligheter*, ett verk, som utgavs i åtta digra kvartband. Här citerar och sammanställer han tiotusentals olika bibelställen. Man inser, att han, hur gott minne han än måste ha haft, nödgats utarbeta noggranna register över bibeln för att kunna företaga sina jämförelser och tillämpningar.

I *Himmelska hemligheter* förklarar Swedenborg de bägge första Moseböckerna vers efter vers, men han behandlar i bokens över tio tusen paragrafer en mängd andra bibelställen och gör vidlyftiga jämförelser, så att boken är den stora urkunden för Swedenborgs bibeltolkning. I början av boken skriver han följande, som må anföras, då det är särskilt belysande:

»Ingen dödlig kan efter bokstaven fatta, att Gamla testamentets ord innehålla himmelska hemligheter samt att allt och vart och ett i det har avseende på Herren, hans himmel, församlingen, tron och vad till tron hör; ty efter bokstaven eller bokstavsmeningen ser man icke annat än att det i allmänhet syftar på judiska församlingens yttre; då likväl överallt finnas invärtes ting, vilka ingenstädes äro synbara i det yttre utom några ganska få, dem Herren uppenbarat och förklarat för apostlarna; såsom t. ex. att offren beteckna Herren;

att landet Canaan och Jerusalem beteckna Himlen, varför det ock kallas det himmelska Canaan, och Jerusalem likaledes Paradiset.

Men att allt och varje, ja, den minsta del, ända till den minsta prick, betecknar och innebär andliga och himmelska ting, därom är den kristna världen ännu i djup okunnighet, varför den ock föga bryr sig om Gamla testamentet. Man kunde dock veta det blott därav att Ordet, emedan det är Herrens och av Herren, alldeles icke låter tänka sig, med mindre det inom sig innehåller sådant, som angår himlen, församlingen och tron, då det annars icke kunde kallas Herrens ord, man icke heller kunde säga, att i detsamma är något liv; ty varifrån skulle livet komma om icke från det som tillhör livet, det vill säga om icke därav att allt och varje hänför sig till Herren, som är själva livet. Allt som till sitt inre icke har avseende på honom, har därför icke liv; ja, det uttryck i Ordet, som icke innebär honom eller på sitt sätt hänför sig till honom, är följaktligen icke gudomligt.

Utan ett sådant liv är Ordet till bokstaven dött; ty det förhåller sig med Ordet liksom med människan, vilken, efter vad bekant är i kristna världen, är utvärtes och invärtes: Den utvärtes människan, skild från den invärtes, är kroppen, och följaktligen död; men den invärtes är den, som lever och meddelar liv åt den utvärtes; den invärtes människan är hennes själ. På samma sätt är ordet, med hänsyn till bokstaven allena, som en kropp utan själ.

Av bokstavsmeningen, när man vid den allena fäster sig, kan ingalunda synas, att ordet innefattar sådant, som är andligt. Med avseende på detta första av 1 Mosebok t. ex. kan man efter

bokstavsmeningen alldeles icke veta annat än att här handlas om världens skapelse och om Edens trädgård, som kallas paradiset, samt om Adam, såsom den första skapade människan; vem förmodar annat? Men att detta innehåller hemligheter, som aldrig hittills blivit uppenbarade, skall tillfullo visa sig av det som följer; och att t. ex. 1 Moseboks första kapitel i sin invärtes mening handlar om människans *nya skapelse* eller hennes *nya födelse* i allmänhet och om den fornäldsta församlingen i synnerhet, och detta så, att icke det minsta av ett ord finnes, som icke förebildar, betecknar och innebär något härom.

Men att det så förhåller sig, kan ingen dödlig någonsin veta, utan av Herren, varför jag här får på förhand tillkännagiva, att det av Herrens gudomliga barmhärtighet är mig förlänat att nu i några års tid städse och oavbrutet umgås med andar och änglar, höra dem tala och åter tala med dem. Därigenom har jag fått höra och se förvånansvärda saker i andra livet, vilka aldrig kommit till någon människas kunskap eller i hennes föreställning. Jag har där blivit underrättad om åtskilliga slags andar, om själarnas tillstånd efter döden, om helvetet eller de otrognas beklagliga tillstånd, om himlen eller de trognas högst lycksaliga tillstånd; i synnerhet om trosläran, som bekännes i hela himlen; om vilket allt av Herrens gudomliga barmhärtighet mer skall sägas i det följande.»

Swedenborg stöder alltså sin lära på bibeln. Dess rätta bokstav är den orubbliga grundvalen för hans religiösa tankebyggnad. Men dels gäller det att få fatt på den rätta bokstavslydelsen, dels gäller det att tolka bokstaven rätt. Här har Swedenborg

sin egen tolkning, som dock icke är hans egen, eftersom han förklarar sig ha undervisats om den vid umgänge med Gud och personer ur andra världar.

Det finns, framhåller Swedenborg, i bibeln tre grader av sanningar.

Först ha vi den bokstavliga sanningen, som är den lägsta, men som icke får förfuskas. Ofta, såsom i början av 1 Mosebok, i Profeterna, Psalmerna och Uppenbarelseboken, är emellertid bokstavssanningen helt symbolisk. Den motsvaras av inre sanningar.

Vidare och för det andra ha vi att lägga märke till denna inre, andliga sanning, som rör sig om Herrens kyrka och om himlen.

För det tredje finnes i bibeln en himmelsk mening, som handlar om Gud allena, om Skaparen och hans återlösningsverk som Kristus.

Herrens kyrka på jorden har undergått stora förändringar, sedan hon grundlades hos »de fornäldsta människorna». Gud skapade människan att vara eller bli det högsta på vår jord eller andra »jordar». Andar och änglar ha alla en gång varit människor, här eller på andra planeter.

Adams kyrka var den första, och den var ofördärvad och god. Människorna levde i en guldålders sveklöshet, fred och lycka, förstånd och vilja voro ett. Det var öppen förbindelse mellan människor och Gud.

Men syndafallet kom. Ty Gud hade skapat människan med fri vilja. Hon kunde icke vara eller utvecklas till det högsta i skapelsen, om hon saknat den fria viljan. Och av den kom högfärden och därefter förfallet. Människorna började tro, att de hade livets ursprung inom sig själva, de glömde att böja sig för Gud. Då blev Guds straffdom

nödvändig. Och snart kom syndafloden, som Swedenborg nu kallar »en flod av falskheter». Floden förstörde alla inom den fornäldsta kyrkan eller guldåldern utom dem, som fått taga sin tillflykt till arken, därför att de behållit tron på Gud.

Från Noak och hans familj utgår så den andra kyrkan, som Swedenborg också kallar den forngamla församlingen och ibland silveråldern. Nu kommer Herrens heliga ord i skriven form till människorna. Förut fanns »öppen förbindelse» mellan Gud och jordens människor, nu träder en skriftlig förbindelse i stället, det s. k. »gamla ordet».

Denna Herrens jordiska kyrkas andra period räcker från floden till Abraham, och med denne kommer den tredje perioden, judiska kyrkan, kopparåldern. Även silveråldern hade förlorat sin glans, människorna hade stannat vid skriftens bokstav och glömt anden. De begynte av sin fria vilja dyrka själva bilderna utan att vörda symbolernas höga innehåll.

Den judiska kyrkan mottog Herrens ord i bibeln, men även nu skymdes snart anden av bokstaven. Swedenborg kallar den judiska kyrkans medlemmar för de mest materialistiskt lagda av alla då levande människor. Den judiska kyrkan kunde icke längre tjäna som Herrens fotfäste på jorden, det var fara för att »helvetena skulle översvämma jorden och förstöra all frihet». Gud »böjde himlarna och steg ned» för att föra sin kyrka på rätta vägar. Herrens kyrkas fjärde period, järnåldern, begynte med kristendomen.

Guds liv på jorden som Kristus möjliggjorde ett nytt andligt tillstånd bland människorna på vår planet. Hans rike var dock icke av denna världen. Detta hade människorna i allmänhet svårt att fatta.

Man uppskattade icke hans himmelska härlighet, om man icke fick se den ta sig uttryck i jordisk glans. Inte ens Kristi närmaste lärjungar voro fria från tanken på att deras mästares rike skulle bli en jordisk stormakt. Judarnas herravälde skulle återupprättas och Kristus bli konungarnas konung i Jerusalem.

Kristi egna bud, hur enkelt de än voro avfattade, voro icke lätta att förstå. Mästaren talade ju gärna i liknelser, särskilt då han talade till folket. Endast i ensamhet med lärjungarna kunde det hända, att han ville förklara mera direkt vad han menade.

Swedenborg konstaterar, hur det nya andliga tillståndet efter Herrens ankomst till jorden räckte endast en jämförelsevis liten tid, tre hundra år ungefär, eller till dess den kristna kyrkan blev erkänd som statsreligion. Om människorna hade varit nog renhjärtade och klarsynta att låta kyrkan utveckla sig i överensstämmelse med sin första historia, den lidande och stridande kyrkans martyrhistoria, då hade kyrkan redan under denna utvecklingsperiod kunnat bliva en andlig makt på jorden, men människorna förstodo inte, att Kristi lära var ande och evigt liv och att själens eviga liv är oändligt viktigare än kortvarig och tillfällig jordisk storhet och rikedom. Människorna blevo åter otrogna mot Kristi lära och Guds nya undervisning.

Kristus hade t. ex. sagt, att han och Fadern äro ett, att den som såg honom såg Fadern, att han skulle skicka den helige anden, sin egen ande, men så fort en man hade uppstått, som på allvar förnekat Kristi gudom och lyckats samla anhängare kring sin lära, antog den allmänna kristna kyrkan dogmen om treenigheten. Det blev tre gudar och icke en, ett nytt mångguderi, en ny avgudadyrkan med

jungfru Maria och helgon som föremål för gudomlig tillbedjan. Kyrkomötet i Nicea år 325 beseglade i själva verket den sanna kyrkans nya tillbakagång på jorden.

Den katolska kyrkan invecklade sig i allt svårare villfarelser, ju mäktigare den blev. Äntligen kom genom Luther en reformation, som hade sin största betydelse därigenon att ordet, bibeln, återgavs åt församlingen. Herrens andra ankomst förbereddes därigenom.

Men även Luther var fången i många villfarelser. Dessa hade redan biskop Swedberg med styrka påpekat. Särskilt vände sig biskopen mot Luthers lära om tillräckligheten av en tro utan gärningar. »Den tron är en hjärnatro och ingen hjärtetro, ja, en djävlatro», säger den rättframme biskopen. Visserligen kunde Swedberg som ortodox präst ta Luther i försvar och anse honom missförstådd. Han ville säga, att Luther, vilken sagt, att den rättfärdige blir salig genom tro, menat, att den som är rättfärdig och tror också måste göra goda gärningar. Men sonen Swedenborg anser, att Luther rentav förfalskat det ställe i Romarbrevet, som talar om frälsningen genom tron allena och själv tillagt orden »utan gärningar». »Och jag tror», tillägger Swedenborg, »att han aldrig i sitt liv begått större synd än då han av sig själv tillade dessa ord.»

I stället betonar Swedenborg skarpt sanningen av bibelordet: »Tron utan gärningar är död.» Men han framhåller också som en centralpunkt i sin lära, att *Gud är kärleken*, kärleken och visheten.

Om fadern biskopens inflytande på sin religiösa åskådning skriver han på äldre dagar: »Ifrån fjärde året till tionde har jag alltjämt varit i tankarna

om Gud, saligheten och människornas andliga böjelser och åtskilliga resor upptäckt, vad min fader och moder undrat på och sagt, att änglar måste tala genom mig. Ifrån det sjätte till tolfte året har mitt nöje varit att diskutera med präster om tron, att dess liv är kärleken, och att kärleken som giver liv vore kärleken till sin nästa, samt att Gud giver till var och en tron, och att allenast de taga emot den som öva den kärleken. Annan tro visste jag då intet av än att Gud skapat naturen, underhåller den, meddelar förstånd och god art åt människorna och sådant mer som därutav närmast följer. Den lärda tron som är att Gud Fader tillägnar sin Sons rättfärdiggörelse till vem han vill, jämväl till dem som ingen bot och bättring gjort, visste jag då intet av, och om jag avvetat, hade den då som ock nu gått långt över mitt begrepp.»

»För Luther», skriver Lamm — i förut anförda arbete — »börjar vår andliga frihet i samma stund som vi genom gudomlig nåd erhålla den frälsande tron. För Swedenborg, liksom för de flesta mystiker, består frälsningen just däri att vi efter en långvarig asketisk självuppfostran till sist förlora vår frihet. Vi skola använda oss av vår frihet för att göra oss ofria, för att förvandla oss till verktyg för det gudomliga handlandet.» Lamm menar, att denna tankegång »bildar grundtemat» för Swedenborgs grubbel »under den religiösa kris, som drömdagboken ger oss kännedom om».

Reformationen är inte slut med Luther, betonar Swedenborg, liksom andra gjort såväl före som i synnerhet efter honom. Visserligen menar Swedenborg, att Gud icke behöver göra om vad Han en gång gjort, men detta gäller om ett och samma utvecklingsplan för Hans skapelse och även för Hans

högsta skapelse människan, centrum i universum näst Gud själv. Guds första ankomst i början av vår tideräkning hade, menar Swedenborg, skett på kroppens och sinnenas plan. Han visade sig på jorden som en av oss. »Ordet vart kött och bodde bland oss.» Den andra ankomsten, vilken Luther förberedde, är en uppfyllelse av Guds-Kristus' löfte, som talar om en återkomst såsom en tjuv om natten, icke heller nu i yttre makt och härlighet utan genom ordet. Herren kommer »i himlens skyar». Han blir synlig genom ordet. Detta skedde, då Han lärde Swedenborg att förklara bibeln och predika Guds sanna ord för människorna på ett nytt, högre plan än såväl det första som det sextonde århundradets.

Swedenborg säger, att han mottog den nya läran icke från någon ängel eller ande, ty dessa sitta icke alltid inne med den rätta sanningen, utan från Herren själv, då han läste ordet. Swedenborg talar ju om sina skrifter — »mina skrifter» — och kan låta trycka sitt namn på titelbladen till de böcker, varur »Nya kyrkan» hämtat sina dogmer, men han påstår, att det icke är han utan Herren, som skrivit böckerna, eftersom Herren ingivit honom vad han borde säga.

Det stora åttabandiga arbetet *Himmelska hemligheter* utkom under åren 1749—1758, de första fem delarna, de tre sista först år 1796, alla i London. År 1756 inträffade den bekanta branden i Stockholm, som Swedenborg under samtidig vistelse i Göteborg iakttog på vad man velat kalla »telepatisk» väg och berättade om för ett större sällskap, där han befann sig. Eldsvådan intresserade honom särskilt som den rasade i trakten av Maria kyrka och blev släckt blott tre hus från Swedenborgs hem.

Immanuel Kant sökte bland andra få reda på detaljerna rörande detta »andeskåderi» och behandlade och kritiserade senare Swedenborg i sitt arbete »*En andeskådares drömmar*». Kant kallar Swedenborgs bok »Himmelska hemligheter», som han beställt och erhållit från London, för »åtta(!) kvartband, fulla av vanvett». Kant hade sina skäl att vänta en bok av Swedenborg, där han skulle få en begärd förklaring på »den svenske jättefantastens» förmenta »telepatiska» förmåga och en redogörelse för dennes beryktade spådomar, men i den vägen hade »Himmelska hemligheter» ingenting att säga honom. Kant meddelar emellertid i sin Swedenborgssatir ett ypperligt referat av den digra boken, i vilket han menar sig ge dess »kvintessens i några få droppar».

Utom den nämnda eldsvådan 1756 sysslar Kant med de bekanta historierna om hur Swedenborg förmedlat ett budskap till drottning Lovisa Ulrika från hennes avlidne bror samt om tillrättaskaffandet av en kvittens, som försvunnit för änkan efter holländske ministern i Stockholm Marteville.

Liknande Swedenborgs »underverk» väckte ett oerhört uppseende hos samtiden, men Swedenborg själv var egentligen förargad över sin popularitet för dessa sakers skull, som han betraktade som de lumpnaste småsaker bredvid sin vetenskapliga och sin religiösa mission.

År 1758 kom så ett nytt verk av Swedenborg, vilket blivit mycket läst, kallat *Himmel och helvete.*

Även detta senare arbete har en märklig inledning. År 1757 har nämligen en viktig händelse inträffat. Swedenborg har blivit vittne till en omstörtning i den andliga världen, nämligen varken mer eller mindre än den yttersta domen. Den

betyder ingenting annat än att den gamla kyrkan fick sin dom för att lämna plats åt nya himlar och en ny jord. Han beskriver den i nämnda inledning såväl som i *Andliga dagboken* och andra skrifter.

Domen gick icke så till som det står omtalat t. ex. hos Matteus, om man nämligen fattar evangeliets ord efter bokstaven. Med »solen som skall förmörkas» betecknar sålunda Herrens kärlek, som för människornas synds skull måste aga synden, med »jordens stammar, som skola jämra sig», menas alla det sannas och det godas eller trons och kärlekens ting, med »Herrens ankomst i himlens skyar med makt och härlighet» hans närvaro i ordet och uppenbarelse där. Ordet »skyar» betecknar ordets bokstavsmening och ordet »härlighet» ordets invärtes mening o. s. v.

I boken *Himmel och helvete* eller, som dess fullständiga titel lyder: »Om himlen och dess underbara ting och om helvetet på grund av vad som blivit hört och sett», uppenbarar Swedenborg de hemligheter, som han fått yppade genom samtal med änglarna om hur det ser ut på det ena och det andra stället, hur livet där leves, hur andarnas värld är beskaffad, och över huvud om en människas tillstånd efter döden från jordelivet.

»Människan är», säger Swedenborg, »efter döden i besittning av varje sinne, minne, tanke, böjelse som här i världen; hon kvarlämnar här intet utom sin jordiska kropp.» Någon kropp i vår mening behöver hon icke som ande eller som människa i andevärlden, men det finns något som motsvarar den. Swedenborg betonar överallt sin korrespondens- eller motsvarighetslära. Det finns alltid överensstämmelser mellan livet på jorden och andra planeter samt livet i andarnas värld. — Jag hän-

visar till Strohs förut anförda arbete. — »Om man höjer sina tankar över denna värld, över tid och rum, om man tänker sig andliga ting som sådana, t. ex. kärlek, sanning, vänskap o. s. v., kan man inse, att det finns en värld av rent andliga föremål ovan tid och rum. Man kan ju icke tänka sig en centimeter sanning eller en kubikmeter vänskap eller kärlek. Våra rumsliga, tidsliga, mekaniska och geometriska förhållanden finnas helt enkelt icke till i den andra världen, ehuru något som motsvarar dem finnes till.»

Himlen är änglarnas värld. Änglarna mottaga av Gud kärlekens godhet och trons sanning. De kunna göra det i olika grader, ty de stå på olika utvecklingsstadier — änglarna äro lika litet jämlika som människorna — och därför finnas olika samfund i himlen. Där finnas »många boningar».

Himlen indelas först i två riken, det huvudsakligen godas rike och det huvudsakligen sannas. Kvinnan representerar det goda, mannen det sanna, tillsammans bliva de en ängel.

Vidare indelas himlen i tre grader, den naturliga, den andliga och den himmelska. Dessa grader motsvara det gudomliga ordets tre grader eller meningar, såsom dessa uppenbarat sig för människorna och kyrkorna. De olika samfunden i himlen personifieras i en människa; även för Swedenborg liksom senare för en annan svensk tänkare, Christoffer Jacob Boström, är det personliga det högsta i alla historier.

Helvetena äro på samma sätt indelade i två riken, sinsemellan graderade enligt tredelningens lag. I helvetet bo de onda, och det behöver knappast för dem vara någon pinoort, eftersom de

kunna trivas där, åtminstone så länge de äro i sin ondska, omedvetna om den och omedvetna om något gott att längta och sträva efter.

Gud utestänger ingen från himmelriket, betonar Swedenborg vid upprepade tillfällen. De onda fälla sin egen dom. Så länge de ej kunna förstå de godas njutningar och nöjen, ej fatta de himmelska sanningarna, så länge äro de i det onda och »åstunda intet högre än att vara där det onda är». Man lider icke i helvetet, därför att man icke vet om att man lider. Helvetets bebyggare skulle i stället lida, om de komme till himlen, ty de skulle icke kunna uppskatta dess salighet.

*

När ett par gummor, som voro Swedenborgs grannar på Hornsgatan, en gång träffade Swedenborg, som var bekant som en vänlig och »gemen» man, bådo de den beryktade andeskådaren att få vara med honom vid något tillfälle, då himlens härligheter öppnade sig för honom.

— Jag vet inte, lär Swedenborg ha svarat, om jag har tillåtelse att visa er himlen. Men ka- kanske — — —, stammade han vidare (han var bekant för sin stamning då och då) — — hur föreställer ni er den eviga saligheten eller vad ni kallar himlen?

Gummorna yttrade något om frid och ro, frihet från bekymmer och arbete, skinande vita kläder, palmer i händerna, gullgator och harpospel — — —

— Och stekta sparvar i munnen, log Swedenborg. Jag ska försöka visa er den himlen; kom till mig i morgon vid kaffedags, så ska jag se vad jag kan göra!

Swedenborg hyrde några utvalda musikanter, tapetserade ett av sina rum med gullpapper och grannlåter på golv och väggar, dekorerade med blommor och palmblad, skaffade sida, vita dräkter åt gummorna och dukade ett stort kaffebord med gott, starkt kaffe, som han själv var mycket förtjust i, och diverse bakverk och andra godsaker.

Gummorna infunno sig, njöto av bordets håvor, av ögon- och öronfröjd. Jo, visst upplevde de himlens salighet!

Men när någon timme hade gått och Swedenborg på nytt frågade, om de kände sig saliga, låg det redan någon tvekan i de vördnadsfulla jakande svar som han fick. Och så småningom gjorde gummorna min av att bryta upp.

— Vad nu då? Det här är ju den eviga saligheten! Eviga, förstår ni, sade Swedenborg. Så här får ni nu ha det i alla tider.

Medan dagen skred fram, blevo gummorna mer och mer förskräckta. Och de sågo osaligare ut än någonsin, när Swedenborg äntligen lät dem gå.

— Ser ni nu, hälsade han dem till avsked, att den himmel ni föreställt er och jag sökt skaffa er i överensstämmelse med edra egna föreställningar, inte har så mycket salighet att bjuda som ni trott — och som ni trodde till en början! Det skulle kanske inte ha skadat, om jag skänkt er en smula bekymmer med att göra »nyttor» — ett karakteristiskt ord i Swedenborgs mun — med arbete för uppehället och sådant mer bland all välfägnaden med blommor, musik och kalas.

En annan gång satt han i sin enkla ungkarlsbostad och dryftade filosofiska frågor i en krets av vänner, bland vilka naturligtvis statsminister von Höpken icke saknades. Den illustra kretsen

hade bänkat sig kring ett bord med en bål renskt vin.

En man från gatan har knackat på dörren och blir insläppt. Swedenborg lämnar sina vänner, går ut för att höra den nykomnes ärende och låter dörren till rummet, där gästerna sitta, stå öppen.

Den främmande mannen ber helt enkelt om en slant och får också ett par stycken, även en av ganska hög valör, som greve Höpken skänkte, säkerligen i avsikt att fortast möjligt bli av med den objudne. Tiggaren tackar men förefaller ändå inte nöjd utan utbreder sig i jeremiader över sin fattigdom och diverse elände.

— Tänk, säger han, den som hade det som herr assessorn — — —. Och han gör en gest åt rummet, där gästerna prata och smutta på sina remmare.

— Var så god och stig in! Jag har ingenting emot, sade Swedenborg, att ni får vara med oss och det inte bara i dag utan alla dagar. Var så god och sitt!

Och Swedenborg presenterade, sköt fram ännu en fåtölj och en ny remmare renskt åt gästen.

— Och så fortsätta vi samtalet, nickade Swedenborg till vännerna.

Man tog upp den avbrutna tråden. Den nykomne begrep ingenting av diskussionen, och fast man — i gott samförstånd med värden — skålade med den nye gästen och bad honom känna sig hemmastadd, skruvade sig tiggaren snart allt oroligare på sin stol. Vinet smakade tydligen inte heller, han var van vid starkare drycker.

Och Swedenborg sade, när mannen snart bad att få gå:

— Ni kanske förstår nu, att mitt och mitt säll-

skaps nöje inte kan tillfredsställa edra anspråk. Ni har inte haft så roligt här, och det rår ni väl inte för, men det gör då inte jag heller. Om ni arbetar flitigt, så kanske ni också en gång kan finna nöje i sådana sysselsättningar som våra.

Sådana anekdoter äro betecknande för Swedenborgs livssyn. Jag har svårt att hänvisa till klara källor för deras ursprung, men de ha en inre sanningshalt, det är huvudsaken.

*

Lika litet, menar Swedenborg, som helvetet bjuder sina bebyggare idel lidanden eller vad de uppfatta som lidanden, lika litet njuter man i oändlighet i himlen. All njutning, även den högsta, inger i längden leda, säger Swedenborg. Den himmelska fröjden består i att arbeta, »göra nyttor», uträtta något, som är andra och en själv till gagn. Det finns i »himlen» sysslor att sköta ungefär som här, åtminstone i somliga grader av hans himmel eller himlar. Hans beskrivningar på helveten och himlar förefalla icke konsekventa. Man vet icke alltid, i vilken avdelning av de saligas eller osaligas boningar han befinner sig, då han tecknar ned sina beskrivningar. På något ställe talar han om att allt arbete i »himlen» förrättas endast för nöjes skull, för den glädjes skull, som ligger i arbetet och arbetets gagnerika resultat. Selma Lagerlöf drömde en gång om sin far och hörde honom säga, att det är i himlen som på de värmländska herrgårdarna: där finns allting utom pengar. Så kan också Swedenborg se saken. I himlen är penningsamhället störtat, den »djuriska ekonomin», som det talas om i drömdagboken,

är man kvitt, den ideella kommunismen är genomförd. »Man arbetar av kärlek till nyttan.» »Livets nödtorft bekymrar ingen; man bor fritt, kläder sig fritt och föder sig fritt.»

Men det skulle trötta, framhåller han på olika ställen i sina skrifter, att fortsätta med det dagliga arbetet även för nöjes skull. Det finns i himlen som på planeten Jorden vilodagar, helgdagar, högtidsdagar. Lamm citerar ur Swedenborgs bok *Den äktenskapliga kärleken* några visioner från en av de — tydligen lägre — himlar, där Swedenborg fått blicka in. På högtidsdagarna predikas det, det är musik och sång på torgen i städerna, lekar och skådespel i det gröna. »På vinranksflätade orkesterplatser sitta då musikanter i tre höjdavsatser med sträng- och blåsinstrument, och vid deras sida stå sångare och sångerskor. De förnöja medborgarna med de vackraste sånger.»

»Och även under söckendagen är arbetet ständigt omväxlande med förströelser, kroppsövningar och ädla konster. På morgonen hör man ur husen kring torgen de ljuvligaste sånger av jungfrur och flickor. De klinga genom hela staden. När de äro slut, stängas alla fönster och dörrar, och hela staden ligger tyst. Ingenstädes synas några kringströvande. Alla äro upptagna av sina sysslor. Men vid middagstiden öppnas dörrarna och efter middagen här och där även fönsterna, och man beskådar gossarnas och flickornas lekar på gatorna, som äga rum under övervakning av deras lärare, vilka sitta i husens pelargångar. I stadens utkanter försiggå olika lekar av gossar och ynglingar, kappspringning, spjutkastning och bollspel. Där hållas också tävlingar mellan gossarna om vem som är raskast att fatta, tala och handla, och de flinkaste

få några lagerblad till belöning. Utom staden förekomma också på teatrar skådespel av aktörer, som framställa åtskilliga av det moraliska livets olika dygder, och bland dem finnas också gyckelmakare.»

Dessa citat äro som sagt hämtade ur Swedenborgs bok *Den äktenskapliga kärleken,* som han skrev då han var åttio år gammal. Med särskilt intresse har Swedenborgsdiskussionen rört sig kring hans läror såväl om den jordiska som den andliga världens kärlek mellan man och kvinna.

Kärleken är av olika slag och värde, säger Swedenborg. Även här finnas skilda grader och utvecklingsstadier. »Varje människa», säger han, »födes kroppslig, blir sinnlig, därefter naturlig och efter hand förnuftig, och om hon då ej stannar, blir hon andlig.»

En låg kärlek syftar endast till kroppslig vällust. En högre kan också den syfta dit, ty den könsliga kärleken är intet ont, men den måste främst ha andliga ändamål.

Swedenborg klandrar med skärpa dem som ogilla könskärleken. Ogillandet kommer, menar han, oftast från avundsjuka och egenkärlek, från en ovilja mot människosläktet och dess tillvaro eller från en gubbaktig okänslighet för skönheten och livsnjutningen. Men han betonar också, att det kan finnas och bör finnas asketer, för vilka kyskheten är den högsta dygden.

Den gamle ungkarlen Swedenborg talar de mest hänfört vackra ord om kärleken. Vid åttio år finner han lyriska uttryck som en ung fästman. Men för honom existerar ju ingen ålder lika litet som någon död. »Att åldras», säger han, »är att bliva yngre i himmelen.»

Kärleken är för Swedenborg himmelens bästa skänk till jorden. Den äkta kärleken får man icke missförstå, då den uppenbarar sig i ett människohjärta, och man kan det väl icke heller. Den skall förvaltas som det dyrbaraste pund, och det är synd mot den helige ande att svika den och dess bud. Men att själviskt begära är ej att älska, utan motsatsen.

Den sanna äktenskapliga kärleken är ej blott en kropparnas utan också en förnuftens förening. Om båda makarna sträva efter ett andligt mål, så skapas därav ett himmelskt liv redan på jorden, och, säger han, då denna själarnas förening här i livet fortfar, även sedan den kroppsliga njutningen upphört, har man rätt att tro, att bådaderas själar också skola förenas i himlen. »Men dylika äktenskap och dylik kärlek inledas och fullkomnas ej av en slump utan genom Guds särskilda försyn.»

För de makar, som här på jorden levat i tvedräkt, börjar ju helvetet redan här, och det kommer också att fortsätta. Icke av en slump, ty icke heller i detta fall finns någon slump. Försynen har alltid sin rättmätiga anledning, då den låter människor drabbas av vad vi kalla olycka. Emellertid betonar Swedenborg, att problemet är invecklat. Det finns ju änklingsskap och tillbörliga skilsmässor och omgiften. Vi få vara övertygade om att problemet löses rättvist, men det är svårt för människor att säga hur. Man kan, säger han, »av den äktenskapliga kärleken och det äktenskapliga hatet sluta sig till, hurudana de otaliga mellan dem liggande arterna av äktenskap äro, som uppfylla världen».

Det kan ingås nya äktenskap i himlen, och umgänget mellan älskande i himlen är givetvis ljuvligare och saligare än här på jorden. Några barn

födas icke i himlen, men, »i stället en andlig alstring av kärlek och vishet». *Kärlek* och *vishet*, de orden äro de högsta ord på jordiskt språk som Swedenborg vet! Gud-Kristus är summan av den oändliga kärleken och den oändliga visheten.

Två älskande i himlen — det är människan i sin fullkomning. De äro där egentligen ej två utan ett: en ängel. Var för sig äro man och kvinna endast halva människor. Mannen har, som förut betonats, skapats för att förstå det sanna, kvinnan för att älska det goda. Han skall ha det klara förståndet, hon den goda viljan, förenade kunna de då bli en fullkomlig varelse.

Då utvecklingstanken är så genomgripande hos Swedenborg och betydelsen utav olika erfarenheter så ofta framhålles i hans skrifter, skulle man tro, att han menade, det en människosjäl behövde pröva på att vara både man och kvinna på vägen mot fullkomningen. Men liksom han kan tala om att en människa kan bevara sin nationalitet, så att en svensk alltid i evighet förblir en svensk, har han också kunnat förklara könet vara evigt, så att den som en gång fötts som kvinna också fortfar att vara kvinna, tills hon uppgår i ängeln. Det finns dock här liksom — som sagts — i hans beskrivningar på himlar och helveten en del inkonsekvenser hos Swedenborg, som han tydligen också själv insett, då det kan hända, att han försvarar sig med att han icke alltid är i tillfälle att tala med fullt trovärdiga medlemmar av andevärlden utan också kan råka ut för att få oriktiga upplysningar av onda eller mindre goda andar.

Det är oftast endast under det första utvärtes tillståndet i andarnas värld, som två makar råkas efter döden. »Har deras äktenskap på jorden varit

endast en yttre, ej en själarnas förening, kunna de nu ej leva tillsammans, utan de få vardera en ny make, som passar dem bättre. Så få också ogifta, som levat kyskt på jorden, sin rätta make eller maka, endast de verkligen längtat efter ett själarnas giftermål redan på jorden.»

Hans ord få, när han talar om ogifta, som levat kyskt, en personlig ton och en erotisk värme, som komma läsaren att få en känsla av, att Swedenborg tänker på sig själv. Swedenborg hade ju som nämnts sina äktenskapsplaner, även sedan han misslyckats beträffande sin förlovning med sin vän Kristoffer Polhems dotter Emerentia. Han talar icke blott i sina »Drömmar» många gånger om »sin håg försexen» och sitt starka driftliv. Han framhåller också, som redan betonats, hur könsdriften hos människor med starka lidelser varken kan eller bör betvingas. Även utomäktenskapligt umgänge kan synas honom som en lindrigare grad av försyndelse, om det endast syftar till den verkliga kärleken. Det är ju inte heller sagt, det betonar han uttryckligen, att den äkta kärleken finns just bland de prästvigda. »I samma mån», säger han, »som mannen föredrager och älskar den äktenskapliga kärleken framför det okyska tillstånd, i vilket han är, i samma mån är han till sitt förstånd och sin vilja, alltså till sin inre människa, i den äktenskapliga kärleken.» Trots vad han säger om lösa förbindelser och trots att han levde i en tid, som somliga historieskrivare gärna räkna bland de sedeslösaste, som funnits, torde inga fullt otvetydiga bevis ha dragits fram för att Swedenborg i handling ådagalagt, att han varit »porterad för sexen», även om det förefaller troligast att han ingalunda hela sitt liv levat som en celibatär. Man kan jämföra sid. 63

i hans »Drömmar». »Genom dagbokskrisen ansåg han ju sig», skriver Lamm, »kurerad från sin 'huvudpassion', och under de sista trettio åren av sitt liv har han antagligen levat i fullkomligt celibat.» Han betonar mer än en gång i drömdagboken, att kyskheten kan vara vägen till umgänget med överjordiska väsen och idéer, vilket för honom så småningom blir det höga målet för hans tillvaro.

Efter boken »Den äktenskapliga kärleken» ger Swedenborg ut ännu ett omfångsrikt verk, *Den sanna kristna religionen*, färdigtryckt i London kort före hans död. Här framlägger han sin religion i utförlig och systematisk form.

»När detta verk var avslutat», skriver han, »sammankallade Herren sina tolv lärjungar, som hade följt honom i världen, och dagen efter sände Han dem alla ut i hela den *Andliga världen* till att predika det *evangelium*, att *Herren Gud Jesus Kristus* regerar, samt att hans rike skall vara i evigheters evigheter, enligt förutsägelsen av Daniel 7: 13, 14 och i Uppenbarelseb. 11: 15, och att 'salige äro de som komma till Lammets bröllops aftonmåltid', Uppb. 19: 19.

Detta skedde den 19 juni år 1770 . . .»

Ett par år innan »Den sanna kristna religionen» utkom hade Swedenborg låtit trycka tvenne mindre skrifter, bland dem *Kortfattad framställning av läran för den Nya Församlingen.* Denna skrift trycktes även den i London och utsändes till Englands biskopar. Den påvisar skillnaden mellan den nya och den gamla kyrkan och ger en översikt över den nya kyrkans huvudläror.

En sådan översikt ger Swedenborg också i inledningen till »Den sanna kristna religionen». Han skriver här:

»Vi vilja nu först anföra tron i sin allomfattande och särskilda form, på det att den må tjäna som ett ansikte till det följande verket och likasom en port, genom vilken man går in i ett tempel, ävenledes såsom en sammanfattning, i vilken de därefter följande lärorna var och en på sitt sätt innehållas.

Hon kallas den Nya Himlens och den Nya Kyrkans tro, emedan himlen, där änglarna äro, och kyrkan, i vilken människorna äro, utgöra *ett* likasom det inre och det yttre hos människan. Därav kommer det, att varje medlem av kyrkan, som är i kärlekens goda av trons sanningar och i trons sanningar av kärlekens goda, till sitt sinnes inre delar är en himlens ängel; och efter döden kommer han därför också till himlen och njuter där lycksalighet i förhållande till den grad, vari det goda och det sanna hos honom äro förbundna.»

Gud är av evighet, heter det vidare i den punkt som behandlar »trons allomfattande sanningar angående Herren». Gud är till väsen och person en. Kristus är Gud själv. Han kom till vår värld för att undanröja helvetet ifrån människan. Han undanröjde det genom strider emot och segrar över det samma. Sålunda har han underkuvat det samt bragt det till ordning och lydnad under sig. Han förhärligade sitt antagna människoväsen för att förena det med gudomsväsendet, varifrån det hade sitt ursprung. Sålunda håller han i evighet helvetet i ordning och lydnad under sig. Emedan detta icke kunde ske utan genom frestelser, som han tillät mot sitt människoväsen, så underkastade han sig dem därför ända till den sista av dem, som ock lidandet på korset.

Det allomfattande i tron å människans sida är

att hon tror på Herren Gud, ty genom tro på honom uppstår förbindelse med honom och genom denna förbindelse frälsning. Att tro på Herren är att hava den förtröstan, att han frälsar, och emedan ingen kan hava denna förtröstan utom den som för ett gott leverne, så är ock detta som menas med att tro på honom.

Den Nya Himlens och den Nya Kyrkans tro i sin särskilda form är vidare, att Jehova Gud är själva kärleken och själva visheten eller själva det goda och själva det sanna.

Då Gud antog människoväsen, övervägde helvetets makt himlens makt på jorden, så att det onda var starkare än det goda, och därför stod en allmän fördömelse hotande för dörren. Ingen hade kunnat frälsas, om icke Herren kommit till världen. »Likaledes är det också nu, ty om icke Herren ånyo kommer till världen, i det gudomliga sanna, som är Ordet, kan icke heller någon bliva frälst.»

Swedenborg sammanfattar slutligen trons särskilda sanningar för människans del i följande fem punkter:

1. Att Gud är en, i vilken är gudomlig trehet eller treenhet, och att Han är Herren Gud Frälsaren Jesus Kristus.

2. Att den saliggörande tron är att tro på Honom.

3. Att man icke skall göra det onda, emedan det är djävulens och ifrån djävulen.

4. Att man skall göra det goda, emedan det är Guds och ifrån Gud.

5. Att människan skall göra detta likasom av sig själv, men därvid tro, att det är av Herren hos henne och genom henne.

»De två första satserna», tillägger Swedenborg, »höra till tron, de båda följande till människokärleken och den femte till förbindelsen mellan människokärleken och tron, således till förbindelsen mellan Herren och människan.»

Då Swedenborg här yttrar, att vår jord vid Kristi ankomst behärskades av det ondas makter, och på andra ställen framhållit, att vad Gud en gång gjort behöver han icke göra om igen på samma sin skapelses utvecklingsplan eller -grad, samt vidare betecknar sin av Gud inspirerade bibeltolkning och sitt skriftställarskap för övrigt som den då nödvändiga frälsningsgärningen, har man ju rätt att antaga, att han också tänkt den tanken, att helvetena på nytt kunde översvämma jorden och att hans eget frälsareverk en gång måste åtföljas av ett nytt på ett nytt utvecklingsplan. Säkert är, som förut betonats, att utvecklingstanken, som ju kan spåras hos skilda tänkare långt före Kristus, är en starkt framträdande idé hos Swedenborg, även om det skulle bli särskilt några 1800-talets naturforskare och tänkare, som skulle —per fas et nefas — lyckas föra den påtagligare fram i det allmänna föreställningssättet.

För Swedenborg liksom sedan för en annan stor svensk tänkare Christoffer Jacob Boström är människan centrum i skapelsen. Människan är som sagt en mikrokosm, en värld i smått, en sammanfattning av hela universum. Inom naturen längtar allt till människan; i alla naturens tre riken, hos djuren, växterna, mineralerna, strävar allt mot den mänskliga formen. Varje tillvarelseform i skapelsen strävar mot det närmast högre. »All strävan blir kärlek, alla kosmiska förbindelser äktenskap.» Hela skapelsen existerar för männi-

skans skull, och människans förening med Gud är skapelsens slutmål.[1] Vägen till detta »mål, fördolt för dig», som Viktor Rydberg skriver i sin *Kantat,* kan inte ens en människa som Swedenborg, vilken säger sig umgås med änglar och andar och inspireras av Gud själv, klargöra för jordisk uppfattning. Kan han i vissa stycken få klarhet för sig själv, så är det långt ifrån sagt, att han lyckats få det i alla, och han har därtill icke rätt att yppa för andra allt, som blivit honom uppenbarat. Detta betonar han vid upprepade tillfällen. Han utger sig visst icke för att lösa alla gåtor varken för sig eller för andra.

En allgod Gud har skapat allt, och skapelsens medelpunkt är människan, därom är Swedenborg övertygad. Vad är då det som vi kalla ont och lidande i denna skapelse? Hur kan Swedenborg tala om människans ondska, hennes synder och hennes syndafall?

Den allsmäktige och allgode skaparen hade naturligtvis, refererar Lamm Swedenborgs »Regnum animale», kunnat direkt skapa det himmelska gudsriket, direkt fylla himlen med själar utan att låta dem födas och fortplanta sig på jorden eller liknande boningsorter. Men för att kunna få hela den harmoniska mångfald, som måste finnas i ett himmelskt rike, har han skapat denna värld »under solen» eller under andra solar. Han har skapat världarna »från sig själv» och i jordemänniskans skapelse infört rummet och tiden, som eljes icke existera för himmelsk uppfattning.

Och Gud har givit människan fri vilja. Viljan — det är människans viktigaste förmåga, ja, viljan

[1] Jag hänvisar till mitt arbete: *Världsförklaringar och livsåskådningar,* Norstedt & Söner, 3 uppl. 1921.

är liksom för KANT — och sedan SCHOPENHAUER — det betydelsefullaste i världen. Viljan har primatet över alla människans förmögenheter, ja, över allt skapats möjligheter att utvecklas. Den gudomliga gåva, som ligger i fria viljan, är trädet på ont och gott. Utan friheten att synda och återvända från syndens vägar till vägen mot Gud och hans himmel vore människan icke människa utan en mannequin, en marionett. Swedenborgs frände Carl v. Linné betonar i sina anteckningar över *Nemesis divina*[1] mycket starkt den fria viljans betydelse. I Chr. J. Boströms filosofi som över huvud i svensk idealistisk livsåskådning har läran om den fria viljan grundläggande betydelse. I tysken Leibniz' teodicé bejakas övertygelsen om den fria viljan klarare än den förnekas i juden Spinozas. Kant och andra Leibniz' germanska efterföljare av den optimistiska och idealistiska riktningen förfäkta viljans frihet, medan pessimister och materialister förneka den. Man kan spörja sig, frågar Swedenborg i »Regnum animale», varför vi fått denna frihet, som hos Adam lett till syndafallet och som än i dag gör oss olyckliga och dömer oss till helvetet. Men man kan svara, att det utan viljans frihet ej skulle kunna finnas någon tankens frihet och därför intet förnuft. Det skulle ej finnas några människor, ej några dygder, och skapelsen skulle ej kunna nå sitt slutmål, Guds himmelska rike, till vilket vårt jordeliv är en förskola. Swedenborg hävdar emellertid starkt, att den fria viljan är frihet att synda, alltså även ett verkligt ont, och att viljan bör renas att bli ett verktyg i Guds hand.

Linnés Nemesis divina, utgiven och kommenterad av Knut Barr, Stockholm 1923.

»Att tänka sig, att Gud skapat även det onda, är brottsligt.» Genom syndafallet har helvetet uppstått och därmed allt ont. »Mot människan fientliga djur, tigrar, ormar, krokodiler o. s. v., skadliga insekter, vegetala och minerala gifter ha ej uppkommit genom Gud, ha ej tillhört skapelsen från begynnelsen; de leda sitt upphov från helvetet och äro ytterst tillkomna genom människans syndafall.» »Liksom människan för att fortsätta att synda och göra ont måste förutsättas begagna sig av den fria viljan, då hon ju eljes skulle ledas av den gudomliga allmakten, så måste också skadedjuren och de skadliga tingen tillskrivas en sorts fri vilja, som sätter dem i stånd att verka skadligt.»

Visserligen är å andra sidan Gud allsmäktig, men hans allmakt är icke lik en despots, vars makt må vara oinskränkt men vars andra fullkomligheter äro inskränkta. Gud måste följa sin natur av allvishet och allkärlek. Stödd på gammal österländsk filosofisk tradition, yttrar indiern TAGORE om Guds förhållande till sin skapade människa, att till människohjärtats port kommer Gud icke som världens Herre men som människans gäst, och han vänder där han icke blir mottagen. Och detta är också Swedenborgs åskådning. När människan i kraft av sin egen av skaparen undfådda fria vilja skilt sig från Gud och börjat vandra vägar, som fjärma henne från honom, när hon förälskat sig mer i den jordiska tillvaron än i tron på sitt himmelska ursprung och sitt himmelska mål, kan Gud på grund av sin ordnings lag — och i all sin allmakt — ej utan hennes medverkan draga henne till sig igen. Gud-Kristus kunde stiga ned på jorden för att i människogestalt bekämpa helvetets makt och återknyta förbindelsen med människan.

Men han kom ej för att genom en ställföreträdande offergärning utplåna sin vrede — att tala om vrede hos kärlekens Gud är orimligt — och därmed återlösa mänskligheten, ty ingen kan vinna saligheten endast genom att tillräkna sig hans förtjänst.

Swedenborg ser i Gud-Kristi människoblivande endast en — om också den viktigaste — av Guds manifestationer inför människan, och Gud »låter varje världskyrka sluta med en yttersta dom med åtföljande återlösning». »Då Herren år 1757», jag citerar fortfarande Lamms referat, »på nytt underkuvar helvetena och iordningställer himlarna, nedstiger han ej i människogestalt på jorden, utan låter återlösningsverket där utföras genom Swedenborgs förkunnande av hans ord, fattat till sin andemening.» Detta är vad som ligger i talet om Swedenborgs livsgärning som den »nye svenske Messias».

Liksom här på jorden består också i himlen, säger Swedenborg, fullkomligheten däri att alla olika delar bilda ett helt. Vi måste därför tänka oss, att det också mellan de saligas själar i himlen råder olikheter liksom mellan människorna på vårt jordklot. Annars skulle de ju ej kunna bibehålla sin individualitet.

En människa behåller även enligt Swedenborgs kristendom sin individualitet i alla tillvarelseformer, en skapad varelse i allmänhet gör det tydligen också. Men Swedenborg gillar icke den platonska preexistensläran eller över huvud några återfödelseteorier av gammal österländsk eller modern »teosofisk» innebörd, enligt vilka vår »eviga själ» har att räkna med en »evighet» före detta jordeliv likaväl som efter detsamma. I stort sett få vi åtminstone hålla fast vid, att han antagit, att en människas in-

dividualitet blivit till vid födelsen till denna jord men sedan skall bevaras. Han bekämpar en tid skarpt, som förut antytts, läran om »medfödda idéer». Människan har fötts hit till jorden utan några som helst kunskaper, men med förmåga till kunskap och böjelse till att älska. Dessa förmögenheter höra i alla händelser enligt Swedenborg evighetens rike till, det evighetens rike, som existerade före människans födelse till denna jord och som varit och är och förblir oberoende av en ny människoindivids tillkomst. Vid denna punkt skall emellertid helt säkert all idealistisk filosofi, som hinner genomstudera Swedenborgs metafysik grundligare än ännu hittills skett, sätta sina viktigaste frågetecken. Materialistisk åskådning är ju utan vidare klar med sitt avvisande av det metafysiska individualitetsbegreppet och det individuellas fortvaro efter döden från jordelivet. Här talar materialismen gärna ödmjukt klingande ord om det förmätna i tron på individens odödlighet.

Intet mänskligt system är fullkomligt i alla sina konsekvenser, har den tyske sociologen Wilhelm Roscher sagt. Vi kunna åter framhålla hur Swedenborg betonar, att människan tack vare gåvan av en fri vilja kan utvecklas till en individ. Den fria viljan skaffade henne den »onda» möjligheten att synda, väckte hennes samvete och därmed också hennes möjlighet att bli en personlighet. Han talar ju i drömdagboken rent ut om en plikt att »göra sig skyldig till otaliga synder», och han har här sina beröringspunkter med Luther, då denne i t. ex. brev till Melanchton uppmanar att »synda tappert», för att vi i »detta livet, som icke är rättfärdighetens boning» skola nå fram till att »genom nådens rikedom erkänna Guds lamm, som

borttager världens synder». »Det personliga är det högsta» även i Swedenborgs utvecklingshistoria. Men den gudomliga rättvisan ingriper, och tack vare den — och det är den som styr och icke någon »Satan» — skall det bli människan och endast människan, vilken som Guds barn skall befolka såväl planeter som himlar, andevärldar och helveten.

»Även den», skriver Swedenborg, »som ej talat vid andar, kan ej tvivla på att andra himlakroppar äro bebodda, ty de äro också 'jordar', och där det finnes en 'jord', där finnas också människor, eftersom människan är det ändamål, för vilket varje jord finnes till.» Han framhåller också i sin skrift om *Änglavisheten*, att varje lyckligt andesamhälle såväl som varje helvetiskt samhälle är i fullkomlig människoform. Helvetet och andarnas värld ha i sin sammanfattning gestalten av en människa. Och till sist bilda alla himlar tillsamman en enda människa, den största människan. Men för att bilda denna största människa förslå ej de själar, som komma från vårt jordklot; alla planeterna i vårt solsystem ha befolkats av människor, som sedermera såsom änglar komma till himlarna, och därför korresponderar varje planet med någon del i den största människan. — Det bör påpekas, att Swedenborg här talar om att det individuella hos en enskild människa kan uppgå i något överindividuellt och att han alltså icke alltid så starkt betonar den enskilde individens odödlighet. Det finns något av Augustinus' predestinationslära hos Swedenborgs tankar om individens dödlighet eller odödlighet. Att Swedenborg lika litet som Giordano Bruno tvekar inför tanken att andra solsystem i

universum ha bebodda världar, är tydligt av andra hans uttalanden.

Vi skulle kunna — för att komma till rätta med problemet om Gud och skapelsen och särskilt människorna, såsom det framställer sig i Swedenborgs mest karakteristiska uttalanden — hjälpa oss med en bild. Vi kunna tänka oss den allgode och allsmäktige Guden som en kapellmästare, en sådan, som lyckats samla alla jordiska fullkomligheter hos sig som sådan. Han vill se under sin taktpinne en så vitt möjligt lika fullkomlig kapellbesättning. Den kan icke skapas färdig av intet. Här ha vi alltså en liknande inskränkning i allmakten hos världens Herre, som vi nyss hörde Tagore tala om. Kapellmästaren måste då laga så, att den som skall spela t. ex. violoncell ägnar sig åt denna sin specialitet med allvar och flit. Detta kostar vederbörande en mängd arbete och möda, bekymmer och lidanden. På samma sätt få alla de övriga instrumentens trakterare arbeta i sitt anletes svett för att utveckla sin färdighet. Var och en skall utbilda sin individualitet, så att han blir en värdig medlem av det fullkomliga kapellet. Det behöver ju till sist inte bli någon egentlig rangskillnad mellan förste violonisten och trumslagaren. Alla skola vara så fullkomliga — från det helas synpunkt — som tänkas kan. Och med detta kapell skall så anföraren kunna spela sin fullkomligaste musik.

Så får Gud för att få en värdig omgivning i sin himmel låta sin skapelse tränas i otaliga tillvarelseformer, innan den blir värdig att däljas i hans närhet. Den skillnad, som Swedenborg — i t. ex. »Regnum animale» — förklarat existera mellan de saligas själar, på det de skola kunna behålla sin individualitet, tänker han sig i samma anförda

sammanhang ej kunna röra annat än deras andliga tillstånd, och »vi få därför tänka oss, att Guds rike består av skilda samhällen, där ingen själ befinner sig i samma salighetstillstånd som den andra» men där dock varje själ är salig på sitt vis.

*

År 1770 reste Swedenborg vid 82 års ålder till London för att trycka det stora systematiska arbetet *Den sanna kristna religionen.* Innan han lämnade Stockholm, antydde han, att han icke skulle återse sitt fädernesland under sitt jordeliv. Han skall också i brev till metodismens stiftare John Wesley ha förutsagt dag och stund för sin bortgång från denna världen.

För sin självasörjare, svenske pastorn i London Arvid Ferelius, som gav honom nattvarden på hans dödsbädd och som frågat honom om han icke ville återkalla något av vad han sagt — många trodde, sade prästen, att Swedenborg endast av begär att vinna rykte offentliggjort sina nya läror — skall Swedenborg ha gjort följande uttalande: »Så sant som I sen mig här för edra ögon, så sant är också allt vad jag har skrivit, och jag hade kunnat säga mera, om det varit mig tillåtet.»

Swedenborg dog, som han föddes, på en söndag. Söndagen den 29 mars 1772 lämnade han det jordiska, 84 år och ett par månader gammal, en hög ålder under en tid, då medellivslängden i Sverige räknades till omkring 35 år.

Hans stoft vilade länge hos engelsk jord i den lilla svenska kyrkan i Londons Eastend. Men på våren 1908 överfördes det på vår pansarkryssare Fylgia till Sverige, och nu vilar det i Uppsala domkyrka

vid sidan av andra Emanuel Swedenborgs stora samtida, såsom Olaus Rudbeck och Carl von Linné. Under stora högtidligheter återbördades stoftet av »den andlige Columbus», som Swedenborg kallats, åt fädernejorden.

INNEHÅLL.

Rättelser.

s. 14	noten 3,	5:te	raden	nedifrån:	sid. 99	skall	vara	sid.	103
» 62	» 1,	sista	»		» 105	»	»	»	109
» 103	»				» 12	»	»	»	14
» 107		3:dje	»	»	» 40	»	»	»	42
» 115		10:de	»	uppifrån	» 63	»	»	»	65
» »		17:de	»	»	» 59	»	»	»	61
» »		19:de	»	»	» 89	»	»	»	91
» 138		5:te	»	»	» 88	»	»	»	90
» 161		1:sta	»	nedifrån	» 63	»	»	»	65

241112 Swedenborgs drömmar.

Stockholm 1924. P. A. Norstedt & Söner. 241112

